

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 50/2024 (Sem. II, 2023)

ISSN 1857-3126

Chișinău

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 50/2024 (Sem. II, 2023)

ISSN 1857-3126

Chișinău

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Angela Timuș, Alina Ianioglo, Alexandru Ceban, Olga Timofei, Viorica Popa, Tatiana Iațișin, Alexandra Novac, Tatiana Colesnicova, Mihail Ciobanu, Zinovia Toacă

Publicația este elaborată cu suportul financiar al Subprogramului 030101 „Fortificarea rezilienței, competitivității și durabilității economiei Republicii Moldova în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană”, finanțare instituțională.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperarea instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a INCE.

<https://doi.org/10.36004/nier.met.2024.50>

© Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: info@ince.md, web site: www.ince.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	9
Rezumatul ediției	24
Capitolul I. PRODUCȚIA	28
Capitolul II. PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ	37
Capitolul III. FINANȚE	50
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	63
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	74
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	76
Capitolul VII. PROGNOZA PENTRU ANUL 2024	84
ANEXE STATISTICE	91

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Președinte	Maia Sandu
Președintele Parlamentului	Igor Grosu
Prim-ministru	Dorin Recean
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați: Frațiunea parlamentară "Partidul Acțiune și Solidaritate" – 63, Frațiunea parlamentară a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor – 29, Deputați Independenți – 5, Deputați neafiliați – 3.
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 13 municipii, UTA Găgăuzia, Unitățile administrative-teritoriale din stînga Nistrului
Populația cu reședință obișnuită	2512,8 mii locuitori (la începutul anului 2023)
Principalele religii	ortodoxă (96,8%), baptistă (1,0%), martorii lui Iehova (0,7%), catolică (0,1%), etc.
Moneda națională	Leu moldovenesc (cursul mediu de schimb, Semestrul II, 2023: 1 USD = 17,9 MDL; 1 EUR = 19,4 MDL)

ABREVIERI

ACECL	Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	Preferințe Comerciale Autonome
APC	Acordul de Parteneriat și Cooperare
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BMA	Biroul Migrație și Azil
BNM	Banca Națională a Moldovei
BPN	Bugetul Public Național
BNS	Biroul Național de Statistică
BPA	Bune practici agricole
BTC	Bariere Tehnice în Comerț
CBN	CertIFICATELE BĂNCII NAȚIONALE
CE	Comisia Europeană
CFA	Consumul Final al Autorităților Publice
CFP	Consumul Final al Populației
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	Capital Normativ Total
CPE	Coeficientul Protecției Efective
CSCI	Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	Comunitatea Statelor Independente
CT	Contingent Tarifar
DPI	Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	Drepturi Speciale de Tragere
EAD	Echivalent ad-valorem
FMI	Fondul Monetar Internațional

INCE	Institutul Național de Cercetări Economice
IHH	Indicele Herfindahl-Hirschman
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
IPC	Indicele Prețurilor de Consum
IPP	Indicele Prețului de Producție
IPPI	Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	Investiții Străine Directe
IVF	Indicele Volumului Fizic
IVU	Indicele Valorii Unitare
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MAIB	Moldova Agroindbank
MDL	Leu Moldovenesc
MF	Ministerul Finanțelor
MSF	Măsuri sanitare și fitosanitare
NCMF	Națiunea cea mai Favorizată
NEER	Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	Coeficientul Protecției Nominale
OCEMN	Organizația Cooperării Economice a Mării Negre
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	Organizația Internațională a Migrației
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIB	Produsul Intern Brut
RC	Rata de concentrare
REER	Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	Tendințe în Economia Moldovei
TN	Transnistria
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolar SUA
UTA	Unitate teritorial-administrativă
VAB	Valoare Adăugată Brută
VMS	Valorile Mobiliare de Stat

TABELE

- Tabelul 1.1. Evoluția trimestrială a PIB în anul 2023
Tabelul 1.2. Activitatea sectorului industrial, anul 2023 față de anul 2022
Tabelul 1.3. Principalele tipuri ale producției vegetale, 2023
Tabelul 1.4. Principalele tipuri ale producției animaliere, 2023, %
Tabelul 1.5. Structura investițiilor în active imobilizate în anul 2023
Tabelul 1.6. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în 2023
Tabelul 1.7. Volumul mărfurilor transportate în perioada anului 2023
Tabelul 1.8. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public pentru anul 2023
Tabelul 1.9. Turiști și excursioniști participanți la turismul organizat prin intermediul agențiilor de turism și a tur operatorilor
Tabelul 3.2.1. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, %
Tabelul 4.1. Sinteza balanței de plăți, agregate principale pentru perioada 2019-2023, mil. USD
Tabelul 5.1. Indicii de creștere a numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în anii 2019-2023 față de perioada similară a anului precedent, %
Tabelul 7.1. Evoluția principalilor indicatorilor macroeconomici în anii 2020-2023 și prognoza pentru anul 2024

FIGURI

- Figura 1.1. Evoluția PIB în anii 2008 – 2023, %
Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB-ului în anul 2023 și la creșterea acestuia față de anul 2022, %
Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB-ului în anul 2023 și la creșterea acestuia față de anul 2022, %
Figura 1.4. Indicii volumului producției industriale în anii 2008 - 2023 (%)
Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în anii 2008-2023, %
Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC
Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %
Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %
Figura 2.1.4. Ritmul anual de creștere a prețurilor în construcții, %
Figura 2.1.5. Ritmul anual de creștere a prețurilor la combustibil, %
Figura 2.1.6. Ritmul anual de creștere a prețurilor la produsele agricole, %
Figura 2.1.7. Evoluția cursului mediu nominal de schimb al MDL comparativ cu USD și EURO
Figura 2.2.1. Evoluția ratelor de politică monetară ale BNM
Figura 2.2.2. Evoluția operațiunilor BNM pe piața monetară
Figura 2.2.3. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară
Figura 2.2.4. Evoluția activelor oficiale de rezervă
Figura 2.2.5. Structura și evoluția masei monetare M3
Figura 3.1.1. Ritmul de creștere a veniturilor și cheltuielilor lunare ale bugetului public național, mil. MDL, %

- Figura 3.1.2. Structura veniturilor în BPN, mil. MDL, %
- Figura 3.1.3. Veniturile și cheltuielile lunare ale bugetului de stat, mil. MDL, %
- Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor în BPN în 2022-2023, mil. MDL, %
- Figura 3.1.5. Deficitul finanțelor publice, mil. MDL
- Figura 3.1.6. Datoria sectorului public, mld. MDL, %
- Figura 3.1.7. Dinamica datoriei de stat, mil. MDL, %
- Figura 3.2.1. Evoluția calității activului bancar
- Figura 3.2.2. Evoluția calității capitalului bancar
- Figura 3.2.3. Evoluția lichidității bancare trimestriale: Principiul III - lichiditatea pe benzi de scadența (>1)
- Figura 3.2.4. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare
- Figura 3.2.5. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar
- Figura 3.2.6. Evoluția portofoliului de credite
- Figura 3.2.7. Volumul creditelor noi acordate după valute, mil. MDL
- Figura 3.2.8. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor
- Figura 3.2.9. Evoluția structurii depozitelor atrase de bănci
- Figura 3.2.10. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL și valută străină, %
- Figura 4.1. Poziția investițională internațională în dinamică, pe trimestre, mil. USD
- Figura 4.2. Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2023 pe activități economice, %
- Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în 2019-2023, mil. USD
- Figura 4.4. Tendințele comerțului internațional cu mărfuri, în perioada 2018-2023, mil. USD
- Figura 4.5. Structura exportului de mărfuri pe grupe de țări, în perioada 2017-2023, %
- Figura 4.6. Principalele țări partenere ale Republicii Moldova, în anul 2023, %
- Figura 4.7. Exporturile cu mărfuri pe principale secțiuni, în anul 2023, %
- Figura 4.8. Importurile de mărfuri pe grupe de țări, în perioada aa. 2018-2023, %
- Figura 4.9. Principalii parteneri comerciali, ponderea în total import în perioada aa. 2023, %
- Figura 4.10. Structura importurilor, pe grupe de mărfuri în anul 2023, %
- Figura 5.1. Evoluția înregistrărilor și radierilor din Registrul de Stat și a numărului net de întreprinderi nou create în perioada 2019-2023
- Figura 6.1. Evoluțiile numărului populației ocupate, al șomerilor și a ratelor de ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în anii 2019-2023
- Figura 6.2. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar și în cel real în perioada T I 2019 – T IV 2023, MDL
- Figura 6.3. Evoluția veniturilor disponibile ale populației în valoare nominală, pe ani, 2019 – 2023
- Figura 6.4. Evoluția cheltuielilor de consum în valoare nominală, pe ani, 2019 – 2023

BOXE

Boxa 6.1. Indexarea cu 6% a pensiilor și anumitor prestații sociale

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

A doua jumătate a anului 2023 a fost marcată de o serie de evenimente importante atât de ordin politic, cât și economic și social.

5 iulie

Executivul a aprobat Regulamentul privind măsurile de subvenționare în avans și condițiile specifice de eligibilitate. Subvențiile vor fi oferite din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, pentru îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii economice rurale, înființarea plantațiilor, modernizarea exploatațiilor zootehnice, transfer de cunoștințe, inovare și formare. Un solicitant va putea beneficia de până la 4 mil. MDL. Pentru tinerii și femeile fermiere, migranții reveniți sau cei care gestionează gospodării țărănești, se prevăd subvenții majorate cu 10 – 15%.

5 iulie

Cabinetul de miniștri a aprobat Regulamentul privind măsurile de subvenționare complementară a sectorului agricol și condițiile specifice de eligibilitate. Plata complementară se va acorda pentru stimularea accesării creditelor investiționale, dezvoltarea agriculturii ecologice, defrișarea plantațiilor multianuale, promovarea utilizării sistemelor de irigare, servicii de consiliere și formare în agricultură. Se prevede că în următorii 5 ani, statul va susține anual cel puțin 3 mii de beneficiari, pentru care se vor aloca circa 13% din mijloacele fondului de subvenționare. Plafonul anual va fi de până la 1,5 mil. MDL pentru un beneficiar, cu excepția AUAI, pentru care plafonul va fi de 3 mil. MDL, iar pentru subvenționarea primelor de asigurare nu se vor aplica limite. Pe lângă aceasta, agricultorii vor beneficia de subvenții din partea statului pentru motorina utilizată. În acest scop, a fost aprobat Regulamentul privind modul de acordare a subvențiilor complementare pentru acciza la motorina din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediul rural.

7 iulie

A fost ratificat Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare în vederea realizării Programului „Moldova, măsuri în situație de urgență, reziliență și competitivitate. Operațiunea de politici de dezvoltare 2” . Astfel, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare va oferi Republicii Moldova asistență financiară bugetară în valoare de 92,1 mil. EUR. Împrumutul este destinat pentru stabilizarea și creșterea economiei Republicii Moldova, precum și implementarea unor programe sociale și economice care se regăsesc în agenda de reforme a Guvernului.

7 iulie

A fost votat în cea de-a doua lectură, Proiectul de lege privind serviciile de finanțare participativă (Crowdfunding). Documentul vizează susținerea și oferirea unei alternative de finanțare pentru întreprinderile nou înființate, întreprinderile mici și mijlocii și autoritățile administrației publice locale prin intermediul platformelor de finanțare participativă. Proiectul prevede regulile generale, cerințele generale și speciale față de toate categoriile de participanți în aceste raporturi juridice și economice: furnizor, investitor, dezvoltator. Furnizor de servicii de finanțare participativă poate fi o persoană juridică constituită sub formă de SRL sau SA, înregistrată în Moldova și autorizată să presteze servicii de finanțare participativă. Dezvoltator reprezintă o persoană fizică ce practică activitate de antreprenoriat sau persoană juridică din țară, care intenționează să obțină finanțare pentru un proiect

prin intermediul platformei de finanțare participativă. Investitor poate fi orice persoană fizică sau juridică care acordă împrumuturi sau achiziționează părți sociale în cadrul proiectului de finanțare participativă.

12 iulie

Guvernul a aprobat un nou regulament pentru alte două forme de subvenționare: postinvestiție și subvenționarea investițiilor pe etape. Astfel, fermierii și asociațiile utilizatorilor de apă pentru irigații vor avea posibilitate să efectueze investiții mai mari în modernizarea sectorului agricol, diversificarea producției, dezvoltarea infrastructurii de prelucrare și creșterea competitivității și a calității produselor obținute. Conform documentului, subvenționarea postinvestiție are loc după efectuarea investiției, în baza costurilor suportate integral de agricultor, plafonul anual fiind de până la 7 mil. MDL per solicitant. Excepție fac fermierii din sectorul zootehnic, care vor putea accesa maxim 10 mil. MDL. Totodată, vor fi oferite până la 12 mil. MDL unităților de procesare a laptelui, și până la 12,5 mil. MDL pentru producătorii de lapte. Perioada de implementare integrală a proiectului investițional pe etape este de până la 36 luni. Pentru proiectul investițional pe etape, valoarea subvenției va fi maxim de 15 mil. MDL per solicitant, iar pentru grupurile de producători agricoli sau cooperativele de întreprinzător - până la 25 mil. MDL.

12 iulie

A fost aprobat de Cabinetul de Miniștri “Programul de sprijin pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii în domeniul turismului”. Programul vizează solicitanții ce desfășoară activități antreprenoriale în turism sau activități conexe, cu potențial pentru organizarea de activități turistice în sate, comune și orașe cu o populație de până la 30000 loc., prioritate fiind acordată solicitanților implicați în lanțul valoric al turismului rural. Programul prevede trei componente: informare și promovare, sprijin financiar nerambursabil și monitorizare și evaluare. Sprijinul financiar nerambursabil poate acoperi de până la 70% din valoarea proiectului investițional și nu poate depăși valoarea de 500 mii MDL per beneficiar. Bugetul programului este de circa 30 mil. MDL pentru 3 ani, cu posibilitatea de a fi completat cu fonduri de la donatori locali și străini.

14 iulie

A fost votat în prima lectură la ședința Parlamentului, Proiectul de lege care prevede consolidarea parteneriatelor între organizațiile de tineret și instituțiile publice. Documentul prevede consolidarea parteneriatelor între instituțiile și organele publice cu structurile participative și entitățile societății civile prin instituirea conceptului de parteneriat strategic. Scopul parteneriatelor strategice este de a îmbunătăți și a face mai transparent actul de guvernare. Respectiv, schimbul sistematic de informații, practici, experiențe, precum și accesul la factorii decizionali vor facilita politicile publice. O altă modificare se referă la crearea conceptului de Centru de inovație socială, destinat tinerilor și organizațiilor de tineret care promovează și implementează noi soluții orientate spre schimbări conceptuale, de proces, de produs sau organizaționale, care urmăresc îmbunătățirea bunăstării indivizilor și comunităților.

14 iulie

Legislativul a adoptat Proiectul de lege prin care a fost actualizată legislația privind parteneriatul public-privat (PPP). Scopul documentului este de a îmbunătăți aspectele privind realizarea PPP și administrarea proprietății publice. Principalele prevederi ale Proiectului se referă la modernizarea instituției parteneriatului public-privat în Republica Moldova, excluderea lacunelor legislative în domeniu, disciplinarea partenerilor publici și privați și selectarea partenerilor privați cu un potențial financiar înalt. Documentul stabilește că durata maximă a contractului PPP nu poate depăși 50 de ani.

Partenerul privat, indiferent de forma parteneriatului public-privat, este obligat să suporte cel puțin 50% din riscurile comerciale.

20 iulie

Parlamentul a ratificat Acordul cu Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare privind împrumutul de 50,1 mil. EUR destinat agriculturii. Resursele financiare vor fi utilizate pentru realizarea proiectului „Investiții pentru Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură (AGGRI)”. Proiectul vizează sprijinirea obiectivelor de îmbunătățire a serviciilor agricole publice, stimularea creșterii orientate spre piață și sporirea rezilienței beneficiarilor de a crește accesul la serviciile de irigare. De asemenea, se prevăd măsuri prompte de răspuns în cazul unor eventuale crize sau urgențe. Proiectul „AGGRI” va fi implementat până în septembrie 2029.

20 iulie

Parlamentul a adoptat în lectura a doua Proiectul de lege care prevede asigurarea bunei desfășurări a procesului de transfer al unor competențe de la Comisia Națională a Pieței Financiare către Banca Națională a Moldovei. BNM va prelua competențele de reglementare a activității în domeniile asigurărilor, reasigurărilor și creditării nebancale. În special, BNM va prelua atribuțiile de licențiere, avizare, înregistrare, reglementare și supraveghere a activității asigurătorilor, reasigurătorilor, intermediarilor și a Biroului Național al Asigurătorilor de Autovehicule. Totodată, BNM va supraveghea activitatea asociațiilor de economii și împrumut a birourilor istoriilor de credit și a organizațiilor de creditare nebancale, atribuțiile fiind exercitate anterior de CNPF. De asemenea, se prevede modul de transmitere a bazelor de date electronice și a sistemelor informatice.

20 iulie

Proiectul legii taxei de stat a fost votat de deputați în lectura a doua. Scopul Proiectului constă în ajustarea cadrului normativ și crearea unui echilibru bugetar între asigurarea unui serviciu public calitativ și obligația cetățeanului care folosește acest serviciu. Proiectul prevede introducerea noțiunii de „taxă de timbru” – suma percepută la contul instanței de judecată de la persoanele fizice și juridice pentru toate cauzele civile de contencios administrativ, precum și pentru contestațiile împotriva procesului verbal și deciziilor agenților constatatori în procesele contravenționale. Se anticipează că taxa dată va preveni depunerea abuzivă a cererilor în instanța de judecată. Totodată, vor fi ajustate cuantumul taxei de stat și va fi modificat procentul de încasare a taxei de stat.

26 iulie

Cabinetul de Miniștri a aprobat crearea Centrului de Consiliere Agricolă și Rurală, prin reorganizarea autorității publice „Centrul Metodic pentru Învățământ”. Instituția va fi responsabilă de implementarea politicilor în domeniul consilierii agricole și rurale. Astfel, fermierii vor avea acces la servicii de consultanță agricolă, iar performanța economică a afacerilor agricole va fi îmbunătățită. Aproximativ 400 mii USD vor fi destinați înființării și operaționalizării Centrului, sursele financiare fiind obținute grație Acordului de împrumut semnat dintre Republica Moldova și BIRD, pentru implementarea Proiectului “Investiții, Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură”.

31 iulie

Legislativul a ratificat Proiectele de lege care prevăd acordarea de către UE a asistenței financiare suplimentare Republicii Moldova, în valoare de 145 mil. EUR. Asistența financiară constă dintr-un grant de 45 mil. EUR și un împrumut de 100 mil. EUR. Asistența va fi utilizată în sprijinul programului de reformă al autorităților, pentru a ajuta țara să abordeze vulnerabilitățile externe și financiare

existente. În special, reformele vor viza sectorul energetic, statul de drept, climatul de afaceri, administrația publică și piața forței de muncă.

31 iulie

A fost votat în prima lectură, Proiectul de lege privind ratificarea celui de-al 15-lea Amendament din Acordul de asistență privind obiectivul de dezvoltare dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii, pentru creștere economică durabilă ancorată în integrarea europeană. Potrivit documentului, Guvernul SUA va acorda țării noastre un grant în valoare de 220 mil. USD. Finanțarea adițională este oferită pentru a consolida securitatea energetică a țării noastre și a reduce dependența de Federația Rusă, prin conectarea sectorului energetic din Republica Moldova cu sistemele europene, atragerea de investiții în producția locală de energie, diversificarea aprovizionării cu gaze naturale și creșterea eficienței energetice.

31 iulie

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative care reglementează relațiile între asociații sau fondatorii societăților comerciale a fost votat de deputați în lectura a doua. Astfel, antreprenorii, în special cei asociați în societăți cu răspundere limitată (SRL), vor obține mai multă libertate pentru creșterea și dezvoltarea afacerilor și vor avea mai puține interdicții la nivel de lege. Modificările oferă alternative decizionale pentru asociați, posibilitatea utilizării sistemelor de guvernare corporativă contemporane, concretizează drepturile asociațiilor și înlesnesc procedurile de utilizare a acestor drepturi, simplifică și optimizează procedurile. Printre propunerile concrete se enumeră: excluderea pragului maxim a numărului de asociați pentru SRL-uri; comasarea într-un singur act constitutiv a contractului de constituire și a statutului companiei; eliminarea restricțiilor existente privind capitalul social al companiilor, astfel încât acesta să poată fi creat sau majorat din contul bunurilor, inclusiv celor consumptibile; organizarea online a adunărilor asociațiilor; luarea deciziilor cu mai puține voturi: 2/3 și nu 3/4, pentru a debloca deciziile; etc.

31 iulie

Banca Mondială va oferi Republicii Moldova asistență financiară în valoare de circa 60 mil. USD pentru modernizarea sistemului de învățământ, sub formă de grant (19,8 mil. USD) și de împrumut (40 mil. USD). Ratificarea acordurilor care presupun acordarea finanțării au fost votate în lectura a doua. Resursele financiare vor fi utilizate pentru sporirea calității educației pentru copii și elevi prin crearea unor medii de învățare sigure, moderne și adaptate la necesități. Se planifică a fi construite trei licee noi și a fi reabilitate 15 școli și 15 grădinițe. Totodată, vor fi investiți bani pentru modernizarea fizică și digitală a mediilor de învățare în aproximativ 200 de școli.

31 iulie

A fost ratificat Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind construirea unui pod peste râul Nistru, la frontiera de stat moldo-ucraineană, în zona localităților Cosăuți – Yampil, semnat la Kiev la 12 iunie 2023. Inițiativa a fost enunțată încă în 2012. Potrivit autorităților, proiectul dat va facilita legăturile economice între cele două regiuni, precum și conexiunile cu alte state. În special, va fi asigurată conexiunea rețelei de drumuri prin zona de est a Republicii Moldova la rețeaua de drumuri trans-europene TEN-T. Potrivit Acordului, Guvernul Ucrainei va asigura finanțarea pentru proiectul tehnic, pentru construcția podului și pentru infrastructura conexă pe teritoriul său, iar Republica Moldova va asigura construcția infrastructurii rutiere conexă de pe teritoriul său. Cheltuielile necesare pentru acest lucru vor fi stabilite după elaborarea unui studiu de fezabilitate. Lucrările urmează a fi finalizate până la finele anului 2025.

31 iulie

Republica Moldova va beneficia de un credit preferențial în valoare de 13,5 mld. JPY (peste 90 mil. EUR), acordat de Guvernul Japoniei prin intermediul Agenției Japoneze pentru Cooperare Internațională (JICA). În acest sens, Parlamentul a votat în lectura a doua ratificarea unor Acorduri pentru realizarea Programului „Politici de dezvoltare întru redresarea economică”. Resursele financiare sunt oferite în vederea acoperirii deficitului bugetar și sprijinirii reformelor din țară. În mod special, asistența financiară este destinată redresării economice a țării, îmbunătățirii sistemului medical și a domeniului de afaceri. Împrumutul va fi contractat pentru o perioadă de 40 de ani, inclusiv perioada de grație de 10 ani. Mijloacele financiare vor fi debursate timp de doi ani de la data semnării acordului.

9 august

Comitetul executiv al BNM a adoptat prin vot unanim menținerea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul actual de 6,00% anual. Se mențin ratele de dobândă la creditele overnight și depozitele overnight, la nivelul actual de 8,00% și 4,00% anual respectiv. Totodată, se menține norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă la nivelul actual de 34,0% din baza de calcul. Se menține și norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă la nivelul actual de 45,0% din baza de calcul.

17 august

Parlamentul a ratificat Acordul de grant Fondul fiduciar multidonator dintre Republica Moldova și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Asociația Internațională pentru Dezvoltare, semnat la 9 august 2023. Astfel, Banca Mondială va oferi Republicii Moldova un grant în valoare de 88,4 mil. USD. Grantul va fi debursat într-o singură tranșă și va fi destinat cofinanțării Programului „Moldova, măsuri în situație de urgență, reziliență și competitivitate. Operațiunea de politici de dezvoltare 2”. Resursele financiare vor fi utilizate pentru finanțarea necesităților bugetului de stat, în vederea atenuării efectelor negative generate de războiul din Ucraina și asigurării rezilienței și competitivității țării.

21 august

Guvernul a alocat 200 mil. MDL fermierilor micro și mici, afectați de crizele anului 2022. Aceasta va facilita prelucrarea și pregătirea terenului pentru perioada imediat următoare, va îmbunătăți situația financiară și nu va permite intrarea în insolvență a cca 3000 de fermieri, cu suprafețe în posesie de până la 1500 ha. Resursele vor fi distribuite prin intermediul Agenției pentru Intervenție și Plăți în Agricultură, după colectarea cererilor de ajutor.

30 august

Programul național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026 a fost aprobat de Guvern. Principalele obiective ale programului se referă la: armonizarea legislației naționale la acquis-ul UE, re-engineering-ul sistemului electronic de achiziții, dezvoltarea unor mecanisme pentru asigurarea durabilității achizițiilor, crearea condițiilor de eficiență economică și socială a procedurilor de achiziții, consolidarea capacităților și profesionalizarea personalului responsabil de achiziții.

6 septembrie

A fost aprobat de Executiv Programul național pentru promovarea antreprenoriatului și creșterea competitivității în anii 2023-2027 (PACC 2027). Documentul reprezintă un set de politici menite să susțină dezvoltarea antreprenoriatului pentru a contribui la dezvoltarea economiei competitive, sustenabile și incluzive. Scopul Programului PACC 2027 constă în îmbunătățirea mediului de afaceri și ajustarea acestuia la cerințele economiei moderne, în special, pieței principale de export pentru Moldova – UE. Activitățile inovatoare include mai multe elemente, printre care: dezvoltarea pieței de capital și accesul antreprenorilor la noi forme de finanțare; stimularea noilor forme de activitate economică, precum start-up-urile și comerțul electronic; direcționarea dezvoltării economice spre practicile și finanțarea verde; promovarea grupurilor subreprezentate (femei, tineri, diaspora, etc.) în antreprenoriat; consolidarea infrastructurii de suport (companii de consultanță și instruire, acceleratoare; huburi, incubatoare parcuri specializate) și promovarea culturii antreprenoriale. Costul implementării Programului în anii 2023-2025, se estimează la 828 277,6 mii MDL, dintre care 634 927,6 mi MDL – din bugetul de stat,

6 septembrie

A fost aprobată Strategia de Transformare Digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030 de Cabinetul de Miniștri. Documentul stabilește viziunea pentru dezvoltarea digitală a țării până în 2030. Principalele obiective ale strategiei se concentrează pe promovarea dezvoltării durabile a țării. Strategia prevede: dezvoltarea unei societăți digitale; dezvoltarea unui sector TIC robust și competitiv; crearea unei economii digitale inovatoare și reziliente; instituirea unui stat digital eficient, inteligent și transparent; crearea unui mediu digital accesibil, sigur și incluziv; consolidarea imaginii Republicii Moldova drept națiune digitală.

8 septembrie

Republica Moldova și Uniunea Europeană au semnat Acordul de asociere pentru participarea la Programul UE privind Piața Unică. Documentul permite îmbunătățirea capacităților și standardelor de corespundere la regulile pieței interne a UE, consolidarea competitivității și sustenabilității IMM-urilor, promovarea noilor oportunități de afaceri, asigurarea funcționării eficiente a comerțului prin implementarea unor standarde europene și internaționale de înaltă calitate, asigurarea unui nivel înalt de protecție a consumatorilor și siguranței produselor. Totodată, Programul sprijină și promovează o cultură a inovației prin dezvoltarea ecosistemelor industriale. Republica Moldova și-a exprimat interesul de a participa la două componente ale Programului, supravegherea pieței și competitivitatea IMM-urilor. Pe lângă acces la instrumente financiare, aderarea la Program va oferi acces la expertiză, experiența și bune practici ale altor state, beneficiare ale Programului.

19 septembrie

Comitetul executiv al BNM a adoptat prin vot unanim menținerea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul actual de 6,00% anual. Se mențin ratele de dobândă la creditele overnight și depozitele overnight, la nivelul actual de 8,00% și 4,00% anual respectiv. Totodată, se menține norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă la nivelul actual de 34,0% din baza de calcul. Se menține și norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă la nivelul actual de 45,0% din baza de calcul.

21 septembrie

Legislativul a adoptat un proiect de lege care prevede instituirea sistemului de vot electronic în consiliile locale, raioanele și cele municipale. Se prevede că inițiativa legislativă va spori transparența

în procesul decizional la nivel local și va eficientiza procedura de vot în cadrul consiliilor locale, raioanele și municipale. Proiectul prevede că mijloacele pentru votarea electronică se vor utiliza în cadrul ședințelor consiliilor locale pentru verificarea cvorumului, exprimarea votului și totalizarea rezultatelor votării. Totodată se stipulează că ședințele consiliilor locale pot fi transmise în direct la posturile publice naționale de radio și televiziune și pe pagina oficială a autorității publice locale.

5 octombrie

A fost votat de deputați în lectura a doua, Proiectul de modificare a Codului fiscal pentru a reglementa mecanismul de restituire a impozitelor și taxelor în beneficiul agenților economici din unitatea autonomă. Potrivit documentului, restituirea impozitelor și taxelor agenților economici din unitatea autonomă se va realiza de la bugetul unității teritoriale autonome. Conform mecanismului propus, sumele neacoperite pentru restituire vor fi compensate prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat în anul bugetar următor. Modificarea legislativă urmează a intra în vigoare la data de 1 noiembrie 2023.

5 octombrie

Parlamentul a votat în prima lectură un Proiect de lege care vizează consolidarea unor aspecte privind infrastructurile pieței financiare și armonizarea cadrului legislativ național cu prevederile UE. Prin această inițiativă legislativă se urmărește detalierea și actualizarea cadrului legal, precum și asigurarea că Banca Națională a Moldovei să exercite eficient competențele legale de monitorizare în domeniul infrastructurilor pieței financiare și a plăților.

5 octombrie

Pachetul „Spor pentru Moldova” a fost susținut de Parlament și bugetul de stat pentru anul 2023 a fost rectificat. Astfel, au fost introduse modificări la Legea bugetului de stat pentru anul 2023 și la Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Cele mai mari alocări de resurse financiare suplimentare vizează plăți unice și majorări salariale pentru care vor fi alocate 846,9 mil. MDL. Suplimentar, se prevede alocarea următoarelor resurse financiare: 100 mil. MDL pentru reparația drumurilor, 300 mil. MDL pentru proiectele de dezvoltare a satelor și orașelor și pentru Programul „Satul european”, precum și 100 mil. MDL spor pentru agricultură. Totodată, 352 mil. MDL vor fi alocate pentru a acoperi cheltuielile pentru energia electrică și căldura consumată de școli, grădinițe, spitale și alte instituții bugetare. Astfel, bugetul de stat pentru anul 2023 se micșorează la venituri și la cheltuieli cu 497,9 mil. MDL și va constitui, după rectificare 65,7 mld. MDL la venituri și 84,1 mld. MDL la cheltuieli. Deficitul bugetar nu va suporta modificări, constituind 18,3 mld. MDL sau 5,9% din PIB.

6 octombrie

A fost lansată Platforma de Parteneriat Agroalimentar de către Guvernul Republicii Moldova, prin intermediul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. Platforma de Parteneriat Agroalimentar reprezintă un instrument esențial în consolidarea și modernizarea sectorului agricol și alimentar al Republicii Moldova, subliniind angajamentul continuu al țării noastre, către integrarea europeană și dezvoltarea durabilă. Evenimentul a beneficiat de sprijinul Uniunii Europene, Organizației pentru Alimentație și Agriculturii a Națiunilor Unite (FAO) și Programului Alimentar Mondial (WFP). În cadrul evenimentului au participat 11 state membre ale UE, dar și reprezentanți ai organizațiilor internaționale.

12 octombrie

Viceprim-ministrul, Ministrul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Dumitru Alaiba, împreună cu directorul general al Direcției Generale Vecinătate și Negocieri privind Extinderea, din cadrul Comisiei

Europene, Gert Jan Koopman au semnat Acordul care prevede debursarea Republicii Moldova a 105 mil. EUR destinate Fondului de reducere a vulnerabilității energetice, bani ce fac parte din pachetul de asistență a Uniunii Europene de 250 mil., anunțate în 2022.

17 octombrie

În cadrul Platformei de sprijin pentru Republica Moldova, organizate la Chișinău, au fost semnate șase Acorduri de finanțare care vizează oferirea sprijinului pentru infrastructură, energie și adaptare la schimbări climatice. Republica Moldova va beneficia de un suport financiar de 148,7 mil. EUR, care include 38,7 mil. EUR granturi și 110 mil. EUR credite în condiții avantajoase și pentru dezvoltarea sectoarelor strategice. Astfel, a fost semnat Memorandumul de înțelegere cu Agenția Franceză pentru Dezvoltare și Banca germană privind cooperarea în sectorul eficienței energetice a clădirilor publice. Un alt document ține de o nouă linie de creditare oferită de BERD pentru achiziții de gaze și un grant acordat prin programul Nansen al Guvernului Norvegiei. Pentru a asigura securitatea energetică, Moldova va beneficia de suport din partea BEI. A fost semnat Memorandumul de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Agenția Franceză pentru Dezvoltare, care creează condițiile necesare pentru realizarea reformei în domeniul silvic și reglementarea procesului de gestionare a pădurilor. De asemenea, a fost semnat Memorandum de înțelegere privind serviciile de consultanță și asistență tehnică între Moldova și BEI.

18 octombrie

Cabinetul de Miniștri a aprobat Conceptul Sistemului informațional de gestiune a garanțiilor financiare pentru credite și Regulamentul privind funcționarea acestuia. Astfel, antreprenorii vor beneficia de mai multă securitate și transparență în acordarea garanțiilor. Documentul prevede digitalizarea proceselor de solicitare, examinare, emitere, monitorizare și recuperare a garanțiilor financiare, destinate creditelor contractate de întreprinderile micro, mici și mijlocii. În acest mod, vor fi evitate unele riscuri și vulnerabilități care vizează siguranța și integritatea informațiilor, precum și reducerea timpului acordat procedurilor ce vizează interacțiunea dintre participanții la proces. Soluția tehnică a fost dezvoltată cu sprijinul Proiectului pentru Ameliorarea Competitivității, finanțat de Banca Mondială. Sistemul a fost pilotat cu fonduri de la donator, iar costurile de întreținere pentru următorii ani nu vor depăși 130 mii MDL.

19 octombrie

Republica Moldova va adera la Convenția globală privind recunoașterea calificărilor din învățământul superior, adoptată la Paris. Proiectul de lege care prevede acest lucru a fost votat de deputați. Scopul Convenției constă în facilitarea mobilității academice și profesionale între regiuni și sporirea cooperării internaționale în învățământul superior, prin stabilirea unui instrument global de definire a standardelor. Convenția globală privind recunoașterea calificărilor din învățământul superior a fost adoptată în anul 2019, fiind ratificată de 22 de state.

26 octombrie

Parlamentul a ratificat Acordul de finanțare dintre Republica Moldova, Comisia Europeană și Oficiul Prim-ministrului Ungariei, pentru Programul Regiunea Dunării Interreg IV-B 2021-2027, semnat la 11 august 2023. Astfel, beneficiarii din Republica Moldova vor putea accesa granturi de 215 mil. EUR oferite de Comisia Europeană, pentru proiecte comune de dezvoltare socială în regiunea Dunării, implementate de un parteneriat transnațional extins. Programul Regiunea Dunării are drept scop îmbunătățirea politicilor publice și a cooperării instituționale prin finanțarea următoarelor priorități: competitivitate și inteligență, comunități verzi și o mai bună guvernare a cooperării în regiunea Dunării. Bugetul total al Programului este de 268,8 mil. EUR, prin cofinanțarea de către beneficiari de cel puțin 20 % din bugetul proiectului.

26 octombrie

A fost ratificat Acordul trilateral de finanțare dintre Republica Moldova, Comisia Europeană și Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației al României, care prevede oferirea granturilor în valoare de circa 77,3 mil. EUR prin intermediul Programului Interreg VI-A NEXT România – Republica Moldova 2021-2027, semnat la 11 august 2023. Comunitățile din zonele transfrontaliere din Republica Moldova și România vor putea accesa fonduri europene pentru implementarea proiectelor comune. În baza granturilor oferite vor fi finanțate următoarele priorități: comunități verzi, dezvoltare socială și cooperare în zona transfrontalieră. Bugetul total al Programului este de circa 85,9 mil. EUR, statele participante urmând să contribuie cu 10 % din asistența tehnică pentru program.

26 octombrie

A fost adoptat în lectura a doua de Parlament un proiect de lege, care are scopul de a activa piața forței de muncă și de a combate fenomenul șomajului. Se propune ca polița de asigurare medicală să fie oferită doar șomerilor care au contribuit la bugetul asigurărilor sociale de stat și doar pe perioada de plată a ajutorului de șomaj. Potrivit estimărilor, această măsură va genera venituri la fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală în mărime de până la 300 mil. MDL. Totodată, termenul de înregistrare repetată cu statut de șomer și a cererii repetate de acordare a ajutorului de șomer va fi extins de la 3 la 6 luni. A fost revizuită procedura de scoatere din evidență a șomerilor, în cazul nerespectării obligațiilor, se prevede extinderea posibilităților de angajare a șomerilor care nu și-au găsit un loc de muncă în primele 3 luni de înregistrare la ANOFM, prin opțiuni suplimentare de angajare din profesiile conexe și din ocupațiile cu o calificare mai joasă. De asemenea, se prevede revizuirea modalității de calculare a cuantumului indemnizației de șomaj pentru persoanele care s-au aflat în concediu de maternitate sau în concediu de îngrijire a copilului până la vârsta de 3 ani.

27 octombrie

A fost aprobat de Guvern un Program de susținere a antreprenoriatului feminin. Programul prevede acordarea unui sprijin financiar nerambursabil de până la 200 mii MDL, antreprenoarelor care vor deschide afaceri noi și 600 mii MDL - pentru afacerile în dezvoltare. De asemenea, Programul include „pachetul e-comerț”, care prevede măsuri de sprijin pentru dezvoltarea comerțului electronic în valoare de 30 mii MDL - pentru afacerile debutante și 50 mii MDL - pentru întreprinderile în dezvoltare. De asemenea, beneficiarele Programului vor avea acces la un set de măsuri care prevăd îmbunătățirea abilităților manageriale ale antreprenoarelor, prin facilitarea accesului la informație, instruire, consultanță și mentorat. Programul include și acțiuni privind promovarea imaginii femeii antreprenoare în societate și consolidarea comunităților de femei-antreprenoare din țara noastră. Pentru implementarea Programului, a fost estimat un buget de 30 mil. MDL, pentru o perioadă de implementare de 36 de luni, cu posibilitatea de prelungire.

27 octombrie

Executivul a aprobat Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2024-2027. Documentul strategic de aliniere a legislației naționale la acquis-ul UE este structurat în conformitate cu cele 33 de capitole și conține 7 compartimente, care includ măsurile de implementare ale acțiunilor prevăzute, instituțiile responsabile, termenii de realizare și sursele de acoperire a cheltuielilor planificate.

27 octombrie

Cabinetul de Miniștri a aprobat înființarea primului Institut Național pentru Educație și Leadership la Chișinău. Astfel, procesele de formare inițială și continuă a cadrelor didactice și manageriale vor fi

modernizate, iar calitatea predării în instituțiile de învățământ va crește. În cadrul instituției, vor activa 17 angajați care în anul 2024 vor forma o rețea din circa 1000 de mentori, salarizați adițional, aleși din rândul celor mai buni profesori. Implicarea mentorilor va sprijini dezvoltarea profesională la locul de muncă și va susține comunitatea educațională să inoveze și să aplice metode eficiente de predare și conducere. Totodată, Institutul va fi responsabil de realizarea cercetărilor în domeniul formării cadrelor didactice, elaborarea materialelor metodologice și a ghidurilor și inițierea unor proiecte și colaborări naționale în ramura gestionată.

7 noiembrie

Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat prin vot unanim reducerea cu 1,25 p.p. a ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt până la nivelul de 4,75% anual. De asemenea, se micșorează cu 1,25 p.p. ratele de dobândă la creditele overnight și depozitele overnight, până la nivelul de 6,75% și 2,75% anual respectiv. Se diminuează norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă începând cu perioada de aplicare a rezervelor obligatorii în lei moldovenești 16 decembrie 2023 – 15 ianuarie 2024, de la 34,0% la nivelul de 33,0% din baza de calcul. Totodată, se diminuează norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă începând cu perioada de aplicare a rezervelor obligatorii în valută liber convertibilă 16 decembrie 2023 – 15 ianuarie 2024, de la 45,0% la nivelul de 43,0% din baza de calcul.

8 noiembrie

Guvernul a aprobat Conceptul Sistemului Informațional „e-Monitorizare”. Sistemul „e-Monitorizare” va servi drept platformă digitală comună pentru autoritățile publice din țară, ceea ce va asigura creșterea vitezei de schimb și prelucrare a datelor. Procesul de elaborare, monitorizare și raportare a implementării documentelor de politici publice va fi digitalizat și va deveni mai eficient.

9 noiembrie

Un nou pachet de reducere a birocrăției în domeniul fiscal și vamal a fost votat de deputați în lectura a doua. Al doilea pachet de legi, prevede facilitarea activității mediului de afaceri, prin excluderea barierelor administrative existente în cadrul normativ. Acțiunile propuse se referă la posibilitatea de deducere a TVA în baza bonurilor fiscale pentru achiziția de bunuri și servicii achitate prin intermediul cardului de plată de afaceri. Valoarea achizițiilor în fiecare bon nu va depăși 2000 MDL, iar pentru o perioadă fiscală va fi de max. 10000 MDL. Va fi majorată limita sumei care nu este considerată restanță fiscală de până la 500 MDL. De asemenea, se prevede digitalizarea raporturilor cu organele fiscale; revizuirea procedurii de aplicare a scutirii TVA aferente reimportului în cazul e-comerțului, conform bunelor practici europene; eliminarea barierei prevăzute în cazul examinării contestațiilor în cadrul Consiliului de soluționare a disputelor, prin diminuarea sumei obligațiilor vamale, constituind 250000 pentru persoanele juridice și 125000 pentru persoanele fizice; includerea benzinei și motorinei în lista produselor admise pentru regimul vamal de antrepozit ș.a. Potrivit estimărilor, pachetul legislativ propus va permite mediului de afaceri să economisească cel puțin 500 mil. MDL anual, ceea ce constituie circa 0,2 % din PIB.

9 noiembrie

A fost votat de Legislativ, în lectura doua, Proiectul de lege care prevede armonizarea legislației naționale cu cea a Uniunii Europene în domeniul energiei din surse regenerabile. Documentul reglementează aspecte ce țin de introducerea obligației Guvernului de stabilire a țintei naționale sectoriale pentru 2030. Republica Moldova și-a stabilit ca țintă națională, pentru anul 2030, ca nu mai puțin de 30 % din volumul energiei electrice consumate să fie din surse regenerabile, în prezent, regenerabilele reprezintă doar 6 %. Una dintre noutățile inițiativei legislative este tranziția de la

contorizarea netă la facturarea netă. Urmează a fi simplificate și procedurile administrative aferente dezvoltării unui proiect în domeniul energiei regenerabile. Inițiativa legislativă mai prevede că proprietarii de apartamente din blocurile multietajate vor avea posibilitatea să instaleze parcuri de energie regenerabilă pentru consum propriu. Printre modificări propuse, se includ și promovarea energiei regenerabile în sectoarele încălzire și răcire și transporturi, precum și la stabilirea dreptului producătorilor eligibili de a primi plăți (compensații) pentru limitarea cantităților de energie electrică din surse regenerabile, injectate în rețelele electrice.

9 noiembrie

Parlamentul a ratificat Acordul-cadru de împrumut dintre Republica Moldova și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, pentru realizarea proiectului „Construcția Spitalului Regional Bălți”, semnat la 16 octombrie 2023. Astfel, în nordul țării, va fi construit un spital modern, cu o suprafață de 38000 de m². Valoarea creditului acordat este de 86 mil. EUR și acoperă circa 80 % din costul total al proiectului, care este estimat la 108 mil. EUR. Contribuția Guvernului Republicii Moldova se estimează la circa 21 mil. EUR. Maturitatea maximă a creditului este de 20 de ani. Proiectul urmează a fi implementat până în anul 2028.

9 noiembrie

Legislativul a ratificat Acordul de facilitare de credit dintre Republica Moldova și Agenția Franceză pentru Dezvoltare, semnat la 17 octombrie 2023, în cadrul evenimentului „Platforma de sprijin pentru Republica Moldova”. Conform Acordului, Moldova va beneficia de asistență financiară în valoare de 40 mil. EUR pentru implementarea reformelor în infrastructura energetică și eficiența energetică, precum și în energia regenerabilă. Ca urmare, se va accelera tranziția la energia verde, prin promovarea securității energetice și a dezvoltării durabile și rezistente la schimbările climatice. Acțiunile urmează a fi realizate până în 2028. Maturitatea împrumutului este de 15 ani, inclusiv perioada de grație de 5 ani.

9 noiembrie

Proiectul de stimulare a utilizării serviciilor electronice a fost votat de deputați în lectura a doua. Inițiativa legislativă va reglementa digitalizarea buletinelor de identitate, a permiselor de conducere, a certificatelor de înmatriculare, precum și unele elemente privind generarea și utilizarea acestora. Documentele date în format digital vor fi utilizate prin intermediul aplicației guvernamentale integrate a serviciilor electronice. Agenția de Guvernare Electronică, cu suportul financiar al PNUD, lucrează la dezvoltarea aplicației, care va asigura accesul utilizatorului la toate serviciile electronice în baza identității electronice personale.

21 noiembrie

A fost semnat Acordul de finanțare la Casa Guvernului de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Guvernul Italiei. Conform Acordului, Republica Moldova va beneficia de 10 mil. EUR din partea Italiei pentru compensarea facturilor la energie, instalarea contoarelor inteligente de energie electrică și îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor.

24 noiembrie

Legislativul a aprobat ratificarea Acordului de Împrumut dintre Republica Moldova și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare „RLF – Răspuns de urgență – Căile Ferate din Moldova”, semnat la Chișinău la 27 iunie 2023. Astfel, BERD va oferi suport financiar pentru modernizarea infrastructurii de cale ferată din Republica Moldova. Împrumutul în valoare de 23 mil. EUR va fi acordat în două tranșe, pe un termen de 15 ani. De asemenea, Moldova va beneficia și de un grant de

20 mil. EUR, oferit de Comisia Europeană. Bani vor fi folosiți pentru efectuarea lucrărilor de reparație a coridorului feroviar Vălcineț – Ocnița – Bălți – Ungheni – Chișinău – Căinari.

24 noiembrie

A fost ratificat de Parlament, Acordul dintre Republica Moldova și Republica Portugheză privind colaborarea economică care a fost semnat la 11 septembrie 2023. Acordul vizează intensificarea relațiilor economice dintre țara noastră și Republica Portugheză. Respectiv, vor fi intensificate și diversificate relațiile bilaterale în mai multe domenii, precum industria, infrastructura, tehnologia informației, comerț, transport, turism, energie, businessul mic și mijlociu etc. Totodată, vor putea fi furnizate informații, agenților economici despre situația economică din cele două state, vor avea loc mai multe vizite ale delegațiilor comerciale și va fi încurajată cooperarea între entitățile specializate și sectorul privat. De asemenea, se propune instituirea Comisiei mixte moldo-portugheze privind colaborarea comercial-economică. Acordul va fi prelungit automat pentru următoarele perioade de 5 ani, dacă niciuna dintre părți nu va avea intenția de a-l denunța.

24 noiembrie

Deputații au votat un Proiect de lege care prevede ajustarea legislației în domeniul ajutorului de stat la normele Uniunii Europene. Conform documentului, pragul ajutorului de minimis acordat de stat întreprinderilor va crește la nivelul celui stabilit în UE. Astfel, valoarea pragului de minimis va crește de la 2 mil. MDL la 5 mil. MDL per beneficiar, indiferent de forma acestuia, pentru o perioadă de 3 ani. În cazul întreprinderilor, valoarea totală a ajutorului nu va depăși 10 mil. MDL. În același timp, proiectul prevede condițiile care urmează să fie respectate de către furnizori la acordarea ajutoarelor de minimis, astfel încât, măsurile de sprijin oferite întreprinderilor să nu distorsioneze semnificativ mediul concurențial, reglementarea procedurii de notificare simplificată conform normelor UE și asigurarea transparenței acordării resurselor de stat, etc.

6 decembrie

Deschiderea Centrului Cultural „Eugen Doga”. Executivul a aprobat decizia de transmitere a edificiului amplasat în capitală, pe strada Veronica Micle 5, construcțiile și terenul aferent acestora vor fi transmise din proprietatea statului în gestiunea primăriei or. Chișinău. Se prevede că în cadrul Centrului va fi sistematizat patrimoniul de creație al maestrului, iar opera sa va fi studiată de experți din domeniul muzicologiei, studenții universităților și colegiilor de muzică. Centrul va oferi suport tinerilor talentați și va acorda asistență în dezvoltarea educației muzicale a copiilor.

8 decembrie

Consiliul de directori executivi al Fondului Monetar Internațional a aprobat acordarea tranșei în valoare de circa 95 mil. USD sub formă de suport bugetar. Totodată, a fost aprobat un program nou, finanțat prin Mecanismul de creditare pentru reziliență și durabilitate (RSF), în valoare de circa 173 mil. USD. Programul RSF vizează susținerea eforturilor Republicii Moldova de consolidare a rezilienței la șocurile climatice, sprijinire a reformelor din sectorul energetic, consolidare a capacităților sectorului financiar de a face față schimbărilor climatice și crizelor energetice și mobilizare a unei finanțări durabile.

14 decembrie

Comitetul executiv al BNM a adoptat prin vot unanim menținerea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul de 4,75% anual. Totodată, se mențin ratele de dobândă la creditele overnight și depozitele overnight, la nivelul de 6,75% și 2,75% anual respectiv.

15 decembrie

Parlamentul a votat în prima lectură un proiect de lege care prevede că în Republica Moldova va fi instituit Fondul național al culturii. Fondul va reprezenta un nou mecanism de susținere financiară a sectorului cultural independent și privat din domeniul artei și al industriilor creative. Astfel, prin intermediul Fondului național al culturii vor fi finanțate programe de susținere a proiectelor organizațiilor necomerciale în domeniul culturii, a activității editoriale și de traduceri literare, a revistelor culturale, activități editoriale și de traduceri literare etc. În acest scop, în 2024, vor fi alocate 29,6 mil. MDL. Fondul va fi gestionat de Centrul Național de Educație prin Artă, instituție subordonată Ministerului Culturii.

15 decembrie

Proiectul de lege privind schimbarea statutului gospodăriei țărănești a fost votat de deputați în prima lectură. Proiectul prevede că gospodăriile țărănești să dețină statutul de persoană juridică. De asemenea, se propune stabilirea unei limite, de 150 ha, a suprafețelor de teren, precum și la numărul de animale care pot fi deținute de către gospodăria țărănească. Obiectivul inițiativei legislative constă în trecerea gospodăriilor țărănești, activitatea cărora a depășit cadrul unei afaceri de familie, la alte forme de organizare juridică.

15 decembrie

Proiectul de hotărâre pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova a fost adoptat de Legislativ. Strategia are drept obiective creșterea capacității statului de a preveni și de a contracara materializarea riscurilor la adresa securității naționale, precum și de a asigura procesul de integrare europeană și cooperare cu statele partenere. Strategia conține viziunea strategică pe șase ani, definește clar obiectivele și principiile de securitate, stabilește metodele și direcțiile de acțiune în domeniile de securitate, precum și se referă la implementarea instrumentelor pentru monitorizarea și evaluarea strategiei de securitate națională.

15 decembrie

Parlamentul a ratificat Acordul de cooperare dintre Republica Moldova și Republica Portugheză în domeniile limbii, educației, învățământului superior, științei și tehnologiei, culturii, tineretului, sportului și mass-media, semnat la Lisabona la 11 septembrie 2023. Cooperarea în domeniul educației se va realiza prin încurajarea schimbului de informații privind sistemul de învățământ, dezvoltarea în școli a proiectelor și programelor comune, vor fi acordate burse pentru studenți și cadre didactice, fiind încurajați să participe și la cursuri de instruire ș.a. Va fi încurajată mobilitatea academică a oamenilor de știință, cadrelor didactice și cercetătorilor, vor fi organizate expoziții, târguri și alte evenimente culturale, iar artiștii din ambele țări vor putea face schimburi de experiență. O prevedere prioritară a acordului se referă la cooperarea în domeniul sportului – acțiunile de combatere a dopajului, formarea specialiștilor și schimbul de experiență.

19 decembrie

Guvernul Poloniei, prin intermediul Băncii Gospodarstwa Krajowego și Uniunea Europeană oferă suport antreprenorilor din Republica Moldova, în domeniul eficienței energetice. Astfel, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării al Republicii Moldova și reprezentanții Băncii Gospodarstwa Krajowego din Polonia, au semnat un acord de împrumut în valoare de 5 mil. EUR pe o perioadă de 7 ani. Acesta va susține Fondul pentru Antreprenoriat și Creștere Economică a Moldovei, gestionat de ODA. Împrumutul va fi suplinit de un grant oferit de Uniunea Europeană, în valoare de cca 1,6 mil. EUR. Astfel, microîntreprinderile, întreprinderile mici și mijlocii vor putea accesa fonduri pentru proiecte în domeniul eficienței energetice.

21 decembrie

A fost aprobat de Guvern Programul național „Diaspora” pentru anii 2024 – 2028. Programul va contribui la consolidarea legăturii statului cu diaspora și transformarea acestei colaborări într-un factor de progres pentru Republica Moldova. Documentul prevede crearea unei unități de suport pentru cetățeni la revenirea în țară și stimularea implicării diasporei în diferite domenii. Se prevede dezvoltarea unui mecanism de revenire și angajare a absolvenților și studenților moldoveni din universitățile străine. De asemenea, se propune îmbunătățirea calității proiectelor și inițiativelor din țară prin valorificarea expertizei și cunoștințelor cetățenilor noștri din diasporă.

21 decembrie

Executivul a aprobat, Planul Național de Dezvoltare pentru anii 2024-2026. Planul prevede realizarea a 155 de proiecte de dezvoltare pentru modernizarea localităților țării și conectarea a 190 de localități la sistemul de alimentare cu apă. De asemenea, se prevede următoarele acțiuni: modernizarea drumurilor, podurilor și transportului feroviar; fortificarea sistemului electroenergetic al țării prin construcția a circa 200 km de linii electrice; sporirea eficienței energetice în sectorul public și rezidențial și modernizarea sistemului de alimentare centralizată cu energie termică a municipiilor Chișinău și Bălți; instalarea a 80 de sisteme de irigare pentru cel puțin 3500 ha de teren agricol și realizarea a 3 proiecte de management al deșeurilor în raioanele Călărași, Ungheni și Nisporeni ș.a. Anual, vor fi susținuți peste 1000 de agenți economici, iar statul va investi circa 3,5 mld.MDL pentru sprijinirea antreprenorilor.

22 decembrie

Guvernul Norvegiei și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare vor acorda Republicii Moldova asistență financiară pentru realizarea proiectului „Securitatea furnizării gazelor naturale”, Acordurile de grant și împrumut fiind ratificate de Parlament. Conform documentului, Guvernul Norvegiei va oferi prin intermediul BERD un grant în valoare de 34 mil. EUR. În același timp, BERD va acorda un împrumut de 165 mil. EUR. Resursele financiare vor fi utilizate pentru achiziționarea rezervelor de gaze naturale și diversificarea de surse. Proiectul va fi implementat prin intermediul S.A. „Energocom”. În calitate de beneficiari ai proiectului vor fi toți consumatorii de gaze naturale din Republica Moldova.

22 decembrie

Proiectul legii bugetului asigurărilor sociale de stat pentru anul 2024 a fost votat de Legislativ în lectura a doua. Se prevede că în 2024, veniturile și cheltuielile vor crește cu aproximativ 10% comparativ cu 2023, constituind 42,8 mld.MDL. Ponderele cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat în PIB, estimate pentru anul 2024, este de 12,5 %. Este de menționat că, conform documentului, în 2024 vor fi acordate o serie de prestații sociale noi, dintre care: indemnizația unică pentru perioada de încredințare a copilului adoptabil, indemnizația unică pentru copilul adoptat sau luat în plasament în serviciul de tutelă/curatelă, indemnizația pentru creșterea copilului cu vârsta mai mare de trei ani adoptat sau luat în plasament în serviciul de tutelă/curatelă.

22 decembrie

Parlamentul a votat în lectura a doua Proiectul legii fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anul 2024. Conform proiectului, sunt planificate venituri și cheltuieli în valoare de 15,4 mld.MDL. Se prevede că în 2024, veniturile fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală se vor majora cu 6,1% față de anul 2023. Din suma totală, veniturile proprii, inclusiv donațiile din sursele externe, vor constitui 8,4 mld. MDL, sau 54,6%, iar 45,4% vor fi transferurile de la bugetul de stat.

22 decembrie

Bugetul pentru anul 2024 a fost votat de deputați în lectura a doua. Bugetul este orientat în special spre susținerea domeniilor social, educație și dezvoltarea infrastructurii. Documentul prevede alocări majorate pentru copii, inclusiv creșterea indemnizației la nașterea copilului până la 20 mii MDL, majorarea salariilor cadrelor didactice cu 15 % și dublarea burselor studenților de la facultățile cu profil pedagogic etc. Rămân a fi prioritare politicile de susținere a IMM-urilor, fiind alocate peste 197 mil. MDL. Se prevăd alocații în valoare de 4036,5 mil. MDL, pentru dezvoltarea continuă a sistemului de transporturi și infrastructură, iar 1600,0 mil. MDL, pentru subvenționarea sectorului agricol, dezvoltarea rurală și integrarea sectorului agroindustrial național în economia europeană. Pe lângă aceasta, 322,1 mil. MDL vor fi alocate pentru eficiența energetică, iar 601,5 mil. MDL, pentru Fondului Național de Dezvoltare Regională și Locală. Pentru promovarea politicilor în domeniul protecției mediului, vor fi alocate 175,0 mil. MDL. Veniturile bugetului de stat se estimează în sumă de 66632 mil. MDL, în creștere cu 1,3% comparativ cu 2023, iar cheltuielile în sumă de 82222 mil. MDL, cu o diminuare de 2,2 %. Deficitul bugetului de stat se estimează a fi de 15790 mil. MDL sau 4,6% din PIB. Datoria de stat prognozată pentru finele anului 2024 va constitui 125525,6 mil. MDL, dintre care 64,5% va fi datoria de stat externă și 35,5% – datoria de stat internă. Ponderea datoriei în PIB nu va depăși 37%.

22 decembrie

Parlamentul a votat un proiect de modificare a Legii cu privire la parcurile pentru tehnologia informației, potrivit căruia Termenul de funcționare a Parcului IT din Republica Moldova va fi extins până în 2035, fiind păstrat impozitul unic de 7%. În același timp, se prevede extinderea listei genurilor de activitate eligibile în cadrul Parcului IT.

28 decembrie

Proiectul noului Cod funciar a fost aprobat de deputați în lectura a doua. Proiectul urmărește crearea unui cadru normativ de reglementare a relațiilor funciare, adaptat la noile realități. Potrivit documentului, în cazul în care cetățenii străini dobândesc terenurile cu destinație agricolă sau din fondul forestier, aceștia vor fi obligați să le înstrăineze în termen de un an de zile de la data dobândirii dreptului de proprietate asupra terenului. Noul cod prevede o nouă clasificare a terenurilor cu destinație agricolă, precum și conține reglementări ce țin de schimbarea modului de folosință a acestora și reglementează modalitățile de consolidare a terenurilor agricole etc.

28 decembrie

Parlamentul a adoptat Programul național de integritate și anticorupție (2024-2028) și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia. Programul vizează consolidarea sistemului național de prevenire și combatere a corupției prin continuarea dezvoltării unei culturi a integrității. Obiectivele generale includ: optimizarea standardelor de integritate în sectorul public; eficientizarea măsurilor de prevenire și combatere a corupției; cultivarea integrității și diminuarea actelor de corupție în sectorul privat; cultivarea intoleranței față de actele de corupție, precum și încurajarea denunțării actelor de corupție și a practicilor ilegale.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

Produsul intern brut (PIB) al Republicii Moldova, pentru anul 2023, a atins valoarea de 300 421,3 mil. MDL, în prețuri curente de piață, fiind în creștere în termeni reali cu 0,7% față de anul 2022, potrivit datelor preliminare ale Birului Național de Statistică (BNS).

În anul 2023, pentru al 2-lea an consecutiv, **producția industrială** (serie brută), a înregistrat o scădere cu o reducere de 3,6% față de nivelul înregistrat în 2022 %. Acest rezultat este o urmare a diminuării în perioada dată a industriei extractive (-6,5%) și a industriei prelucrătoare (-5,3%). În același timp, producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat a avut o creștere de 5,4%, față de anul precedent.

În anul 2023, **producția agricolă globală** în gospodăriile de toate categoriile a înregistrat o creștere de 23,6% (în prețuri comparabile), în comparație cu anul 2022. Această creștere a fost înregistrată în pofida unei scăderi ușoare de 1,9% în producția animalieră, în timp ce producția vegetală a înregistrat o creștere impresionantă de 35,1%. În consecință, producția animalieră a înregistrat deja o descreștere pentru al șaptelea an consecutiv, iar în 2023 a înregistrat o scădere de 1,9% față de anul precedent.

În anul 2023, **investițiile în activele imobilizate** au atins o valoare de 32 246,8 mil.MDL, înregistrând o scădere de 1,0% față de anul 2022. Declinul observat, este din cauza diminuării investițiilor în imobilizările corporale, care au reprezentat 96,6%, din totalul investițiilor în active imobilizate. În această perioadă, aceste investiții au înregistrat o scădere de 1,7%. În același timp, investițiile în activele necorporale au înregistrat o creștere semnificativă cu 26,9%, față de anul precedent și astfel, au atins o cotă de 3,4% din totalul activelor imobilizate.

În anul 2023, **volumul mărfurilor transportate** pe toate tipurile de transport (feroviar, rutier, fluvial și aerian) a atins cifra de 19,76 mil. tone. Acest volum este mai inferior celui din perioada similară a anului precedent cu 5,1%. De asemenea, și parcursul mărfurilor transportate pe toate tipurile de transport a scăzut cu 3,9% față de anul precedent, astfel însumând 5 839,7 mil. tone-km.

În anul 2023, **turiștii și excursioniștii** care au profitat de serviciile acordate de agențiile de turism și a turoperatorilor au atins cifra de 503,7 mii, înregistrând o creștere de 5,6% față de anul precedent. Creșterea înregistrată se datorează turismului receptor și turismului emițător, care în 2023 au înregistrat creșteri de 50,3% și respectiv 11,7% față de anul 2022. Turismul intern, însă, în aceeași perioadă, a înregistrat o reducere cu 21,0% f.p.s.a.p.

Prețuri și rate de schimb

În 2023, rata **inflației** a rămas la un nivel ridicat, continuând să depășească semnificativ limitele coridorului de variație a țintei stipulate în Strategia politicii monetare pe termen mediu, situându-se la 13,4%. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 13,2%, produse nealimentare – 8,1%, servicii – 21,9% f.p.s.a.p.

Ritmul anual de creștere al inflației de bază în perioada ianuarie – decembrie 2023 a fost de 9,9% f.p.s.a.p., în scădere față de nivelul atins pentru aceeași perioadă a anului 2021 cu 6,9 p.p.

Ratele de schimb a monedei naționale au fost în descreștere. Pe parcursul anului 2023 față de anul precedent, leul s-a apreciat în raport cu dolarul SUA cu 6,7%, față de moneda euro. Acesta s-

a apreciat cu 4,9%, astfel cursul mediu nominal de schimb, față de principalele valute de referință a fost de 17,6 MDL/USD și 18,9 MDL/EUR.

Politica monetară

În 2023, Banca Națională a Moldovei a reacționat la diminuarea presiunilor inflaționiste prin reducerea semnificativă a ratei de bază a dobânzii, care a scăzut pe parcursul anului de la 20% până la 4,75%. Prin relaxarea condițiilor monetare, BNM tinde să încurajeze consumul prin facilitatea împrumuturilor și investițiilor.

Rata rezervelor obligatorii. BNM a intervenit doar spre finalul anului, noiembrie 2023 reducând ușor nivelul ratelor de rezerve obligatorii de la 34% la 33% la mijloacele atrase în MDL și valute neconvertibile și de la 45% la 43% la mijloacele atrase în valute convertibile.

Masa monetară în 2023 a înregistrat ritmuri de creștere semnificative, înregistrând o creștere de aproximativ 21,2% f.p.s.a.p. față de aceeași perioadă a anului precedent. O analiză detaliată a structurii a relevat o migrație a masei monetare către depozitele la vedere exprimate în moneda națională. Aceasta indică o creștere a preferinței populației pentru păstrarea banilor în bănci, dar sub o formă lichidă, pentru a avea acces imediat la acești bani. Această tendință sugerează un comportament prudent al populației și o lipsă de încredere și siguranță pe termen lung.

Finanțele publice

Pe parcursul anului 2023, indicatorii sectorului financiar au înregistrat o dinamică moderată, fapt reflectat de majoritatea indicatorilor economico-financiarilor. **Veniturile bugetului public** național au înregistrat majorări în anul 2023, cu 11,8% mai mult decât veniturile acumulate în aceeași perioadă a anului 2022. La majorarea încasărilor bugetului public, au contribuit atât veniturile fiscale cât și cele nefiscale, dar și majorarea unor taxe și impozite. Iar, partea de **cheltuieli a bugetului public național** în anul 2023 s-a realizat în sumă de 117871 mil. MDL, fiind în creștere cu 17,4% comparativ cu perioada similară a anului 2022. Prin urmare, executarea bugetului public național în anul 2023 a rezultat cu un **deficit** în mărime de 15571,86 mil. MDL, în creștere cu 6703,2 mil. MDL sau de 1,8 ori mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent. Cât privește **datoria publică**, la finele lunii decembrie 2023, se atestă o majorare a ponderii datoriei sectorului public în PIB (35,9%) cu 2,1 p.p. mai mult față de finele anului 2022. Granturi primite au constituit 210 mil. MDL în descreștere cu 4,6 mil. MDL, față de finele anului 2022.

Sectorul bancar

Principalele evoluții înregistrate în anul 2023, conform indicatorilor macro-prudențiali ai sectorului bancar înregistrează tendințe de stabilitate. Sistemul înregistrează următoarele tendințe pozitive: consolidarea fondurilor proprii, creșterea activelor, majorarea volumului depozitelor bancare. Gradul de **concentrare** și gradul de **lichiditate** bancară se menține în continuare la un nivel înalt fiind rezultatul politicii monetare promovate de BNM. Totodată, a fost înregistrată îmbunătățirea indicatorilor la **creditelor neperformante** și la calitatea portofoliului de credite. Numărul instituțiilor bancare care activează în Republica Moldova a rămas neschimbat pe parcursul anului 2023: 11 bănci licențiate de BNM, inclusiv 5 bănci membre ale grupurilor financiare internaționale. Prin urmare, pe parcursul întregului an 2023, un număr de 2 sucursale s-au închis, 56 de salariați au fost angajați în sistem, iar 20 de agenții bancare au fost închise. Respectiv, volumul creditelor noi acordate la finele lunii decembrie 2023 a crescut cu 25,2% mai mult f.p.s.a.p. Rata medie a depozitelor și creditelor noi acordate în monedă națională și valută a scăzut, în decembrie 2023. Astfel, menținerea dinamicii în jurul nivelului de 10% a creditelor acordate, iar rata depozitelor în monedă națională în jur de 4%. Astfel, persoanele fizice în anul 2023 au contractat credite noi în volum de 25,3 mld. MDL sau cu 9% mai mult față de anul 2022.

Astfel, toate băncile din sistemul bancare, într-o măsură mai mare s-au mai mică, au crescut valoarea activelor ponderate la risc. Lider la acest capitol pot fi menționate trei bănci: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., urmat de BC Victoriabank S.A.

Sectorul extern

Deficitul **contului curent al balanței de plăți**, în perioada anului 2023, a înregistrat o diminuare considerabilă cu 20,5%, astfel constituind 1973,7 mil. USD, comparativ cu perioada similară din anul precedent. Raportat la PIB, contul curent a constituit 11,9%. **Contul de capital** s-a soldat cu intrări de capital în valoare de 81,9 mil. USD, fiind de 4,1 ori mai mare față de cel înregistrat în anul 2022. **Contul financiar**, a înregistrat intrări nete de capital, necesare pentru finanțarea deficitului contului curent, în mărime de 1837,5 mil. USD. Acumularea netă a pasivelor a însumat 1068,2 mil. USD, în timp ce activele financiare nete s-au micșorat cu 769,2 mil. USD. **Poziția investițională internațională** a Republicii Moldova, la a constituit -6566,59 mil. USD soldul net debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2022 cu 6,2%. Poziția investițională internațională raportată la PIB a constituit 39,7%.

În 2023, **volumul transferurilor bănești** efectuate prin intermediul băncilor către persoane fizice a fost de 1627,45 mil. USD, reflectând o descreștere de 6,8% față de nivelul din 2022, când s-au transferat aproximativ 1745,7 milioane de dolari americani.

Valoarea totală a comerțului internațional cu mărfuri în anul 2023 a constituit 12722,3 mil. USD, înregistrând o scădere de 6,1% față de anul 2022, atât a exporturilor 6,5%, cât și a importurilor cu 5,9%. **Exporturile de mărfuri** în anul 2023 au înregistrat o scădere cu 6,5% față de anul 2022, constituind 4048,6 mil. USD. **Importurile de mărfuri** în anul 2023 au fost în scădere față de anul 2022 cu 5,9% și au constituit 8673,7 mil. USD. În anul 2023, **decalajul dintre exporturile și importurile de mărfuri a determinat acumularea unui deficit al balanței comerciale** în valoare de 4625,1 mil. USD, sau cu 261,8 mil. USD mai puțin, comparativ cu cel înregistrat în anul 2022. **Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi** în anul 2023 a fost de 46,7%, în scădere cu 0,3 puncte procentuale, comparativ cu anul 2022.

Mediul de afaceri

Evoluția **întreprinderilor noi înregistrate** pe parcursul perioadei 2019-2023 se caracterizează atât prin tendințe anuale de diminuare a numărului de înregistrări (anii 2020 și 2022), cât și creșterii numărului de întreprinderi înregistrate, față de perioada similară a anilor precedenți (anii 2019, 2021, 2023). În anul 2023, numărul întreprinderilor înregistrate, a marcat o creștere semnificativă de 20,8%, comparativ cu anul precedent. Astfel, potrivit datelor Agenției Serviciilor Publice, în Registrul de stat în anul 2023, au fost înregistrate 7729 întreprinderi noi.

În ultimii 5 ani (2019-2023) **numărul de întreprinderi radiate** a marcat tendințe anuale de creștere, cu excepția anilor 2021 și 2022. Spre deosebire de anii precedenți, potrivit datelor ASP, în anul 2023, numărul întreprinderilor radiate a marcat o creștere semnificativă. Astfel, în anul 2023, numărul întreprinderilor radiate a constituit 8664 de unități sau cu 77,1% mai mult față de anul 2022.

Sectorul social

Piața forței de muncă. În 2023, numărul total al forței de muncă, care cuprinde atât populația ocupată, cât și șomerii, a fost de 929,5 mii de persoane, înregistrând o creștere de 1,1% față de nivelul din 2019. În plus, în 2023, procentul populației active cu vârsta de 15 ani și peste care a participat la forța de muncă a fost de 45,1%, înregistrând o creștere de 2,8 puncte procentuale față

de nivelul din 2019. *Populația ocupată* în anul 2023 a fost de 886,9 mii pers., mai mult cu 1,7% față de anul 2019. *Rata de ocupare* a populației de 15 ani și peste a constituit 43,1%, fiind în creștere în comparație cu anul 2019 (40,1%). *Numărul șomerilor*, definit conform BIM, în anul 2023 a constituit 42,6 mii pers., micșorându-se față de anul 2019 cu 4,3 mii persoane sau cu 9,2%. *Rata șomajului (LU1)* la nivelul țării în anul 2023 a fost de 4,6%, în scădere cu 0,5 p.p. față de 2019. *Populația în afara forței de muncă* din țară (de 15 ani și peste) în anul 2023 a fost de 1129,9 mii persoane, în scădere cu 10,0% față de anul 2019. În anul 2023 *grupul NEET* a avut o pondere de 13,8% din populația din grupa de vârstă de 15-24 ani, 23,1% - în cazul celor cu vârsta de 15-29 ani și 27,6% - la cei cu vârsta de 15-34 ani.

Remunerarea muncii. În 2023 câștigul salarial nominal mediu lunar brut în țară fost în mărime de 12354,7 MDL, în creștere în termeni nominali cu 68,0% față de anul 2019, iar în termeni reali - în creștere cu 5,3% (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum). În 2023 în sectorul bugetar salariul mediu lunar a constituit 10451,0 MDL, în creștere cu 57,5% față de anul 2019. În sectorul real salariul mediu lunar în 2023 a avut mărimea de 13015,6 MDL, fiind cu 70,6% mai mult în raport cu anul 2019. Cele mai mari câștiguri salariale medii brute lunare au fost înregistrate în: Informații și comunicații (30509,2 MDL - de 2,5 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); Activități financiare și de asigurări (23910,2 MDL - de 1,9 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (18384,5 MDL - de 1,5 ori mai mare decât salariul mediu pe economie).

Veniturile disponibile ale populației în anul 2023 au fost în medie la o persoană pe lună în mărime de 4915,6 MDL, majorându-se cu 70,6% față de anul 2019, iar în termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) s-au majorat cu 7,0%. Cele mai importante surse de venit sunt: salariile (52,5%), prestațiile sociale (20,7%) și transferurile bănești de peste hotare (11,1%).

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației. În 2023, media cheltuielilor per persoană a fost de 4248,4 MDL, în creștere cu 52,5% față de anul 2019. În termeni reali (ajustând la indicii prețurilor de consum), cheltuielile populației s-au redus în medie cu 4,3%, față de anul 2019. Cele mai importante destinații de cheltuieli sunt: cheltuielile pentru produsele alimentare și băuturile nealcoolice (40,6% din cheltuielile de consum), cheltuielile pentru locuință, apă, electricitate și gaze (17,6%), cheltuielile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte (7,8%).

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la data de 01.01.2024 a fost de 674,9 mii persoane, micșorându-se cu 21,1 mii sau cu 3,0% în raport cu 01.01.2020. Numărul de pensionari după limita de vârstă a constituit 528,7 mii persoane, în creștere cu 4,2 mii sau cu 0,8% față de 01.01.2020. Mărimea medie a pensiilor a constituit 3676,66 MDL la 01.01.2024, în creștere cu 93,4% față de 01.01.2020. Mărimea pensiilor pentru limita de vârstă a crescut la 3683,62 lei la 01.01.2024, indicând o creștere de 99,9% din 01.01.2020.

Minimul de existență. În 2023, nivelul minim de existență lunară per persoană a constituit 2877,1 MDL, majorându-se cu 41,6% față de anul 2019. În orașele mari (mun. Chișinău și Bălți) minimul de existență a constituit 3237,6 MDL, ceea ce este mai mult cu 41,2% față de anul 2019. Această mărime este cu 14,0% , mai mare comparativ cu alte orașe (2839,3 MDL, cu 41,0% mai mult față de anul 2019) și cu 19,4% mai mare decât în sate (2712,1 MDL, mai mult cu 39,9% față de anul 2019). Valoarea minimului de existență pentru copiii în vârstă de până la 1 an a fost de 1110,1 MDL, pentru cei de 1-6 ani a fost de 2403,1 MDL, iar pentru cei de 7-17 ani a fost de 3165,1 MDL. Minimul de existență pentru populația în vârstă aptă de muncă a fost de 3078,7 MDL, în cazul bărbaților - 3343,4 MDL, iar în cazul femeilor - 2806,5 MDL.

Capitolul I

PRODUCCIA¹

Produsul intern brut

Republica Moldova a traversat o perioadă dificilă în ultimii 5 ani, fiind marcată de o serie de provocări majore care au afectat semnificativ economia țării. Pandemia COVID-19, seceta din 2020 și 2022 și războiul din Ucraina, au pus la încercare rezistența economiei moldovenești, ducând la o încetinire semnificativă a creșterii economice. Aceste provocări au dus la o volatilitate semnificativă a creșterii economice, cu perioade de creștere moderate urmate de scăderi semnificative.

Produsul intern brut al Republicii Moldova, pentru anul 2023, a atins valoarea de 300 421,3 mil. MDL, în prețuri curente de piață, înregistrând, astfel, o creștere în termeni reali cu 0,7% față de anul 2022. Deși economia a reușit să obțină o creștere modestă în 2023, redresarea rămâne lentă și fragilă.

Figura 1.1 Evoluția PIB în anii 2008 – 2023, %

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS

În decursul anului 2023, se observă că prima jumătate a anului continuă trendul descrescător din anul 2022, însă schimbări au fost observate începând cu trimestrul III, în care PIB-ul a înregistrat 103,3% f.p.s.a.p. și trimestrul VI cu 100,2% f.p.s.a.p.

¹ Analiza este prezentată fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender, pe baza statisticilor oficiale, elaborate de către Biroul Național de Statistică. În unele cazuri, special menționate, sunt prezentate datele disponibile vizând regiunea transnistreană, difuzate de către organul de statistică din regiune.

Tabelul 1.1 Evoluția trimestrială a PIB în anul 2023

	TR. I	TR. II	TR. III	TR. IV	Anual
PIB, mil. MDL (trimestrial)	64 745,8	71 244,1	80 841,5	83 590,0	300 421,3
În % față de perioada respectivă a anului precedent (evoluție trimestrială)	99,1	99,7	103,3	100,2	100,7

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS

Din punct de vedere al *resurselor*, principalele activități care au contribuit la creșterea Produsului Intern Brut în perioada dată au fost:

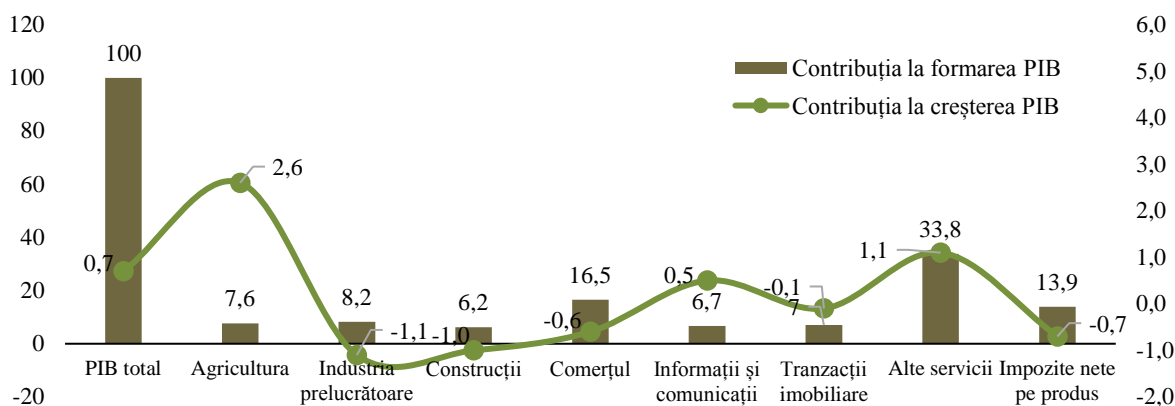
- **Agricultura, silvicultura și pescuitul** - care având o pondere de 7,6% la formarea PIB și o creștere a VAB cu 31,9%, au contribuit la creșterea PIB cu 2,6%;
- **Sănătate și asistență socială** - cu o pondere de 6,0% și o majorare a VAB cu 12,6%, au contribuit la creșterea PIB-ului cu 0,7%;
- **Informații și comunicații** - cu o pondere în PIB de 6,7% și o creștere a VAB cu 7,5%, au contribuit la creșterea PIB-ului cu 0,5%;

Impozitele nete pe produs în perioada respectivă au înregistrat o diminuare a volumului propriu cu 4,7%, astfel contribuind la formarea PIB cu 13,9% și la descreșterea lui cu 0,7%.

La diminuarea PIB, pe parcursul anului 2023 au contribuit următoarele activități:

- **Industria prelucrătoare** - având o pondere de 8,2% la formarea PIB și o reducere a VAB-ului propriu cu 11,6%, a contribuit la diminuarea PIB cu 1,1%;
- **Construcții** - cu o reducere a VAB cu 13,8% și o pondere în formarea PIB cu 6,2% a participat la diminuarea acestuia cu 1,0%;
- **Comerț cu ridicata și amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor** - la fel în perioada dată au înregistrat o reducere a VAB cu 3,5% și o contribuție la formarea PIB de 16,5% au participat la diminuarea lui cu 0,6%;
- **Transport și depozitare** - în perioada respectivă și-a redus VAB-ul cu 8,4%, astfel înregistrând o pondere de 4,8% în formarea PIB și o diminuare a acestuia cu 0,4%;

Valoarea adăugată brută totală pe economie în perioada respectivă a înregistrat o creștere cu 1,6% f.p.s.a.p., astfel contribuind la formarea PIB-ului cu 86,1% și o creștere a acestuia cu 1,3%.

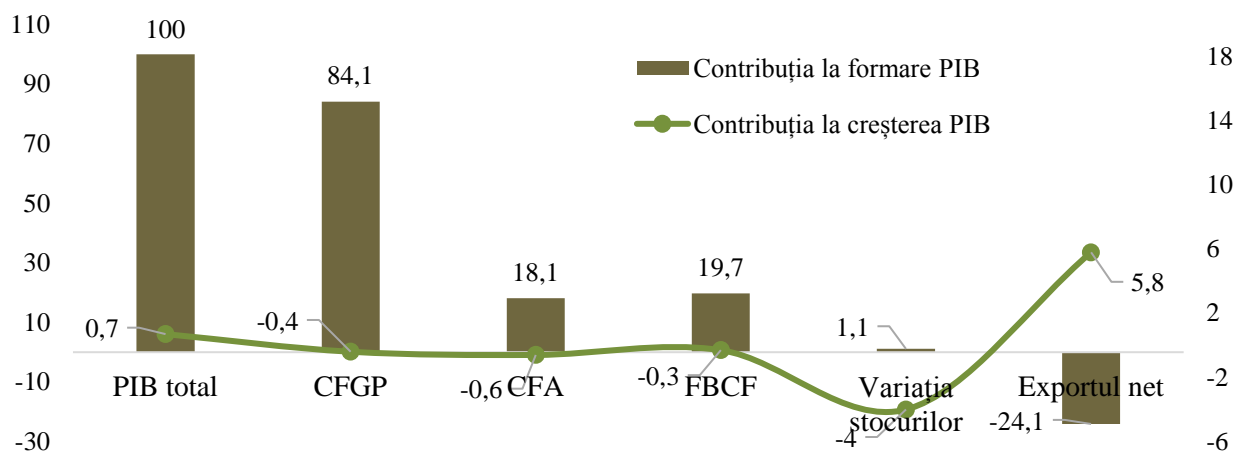
Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB-ului în anul 2023 și la creșterea acestuia față de anul 2022, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Din punct de vedere al **categoriilor de utilizări**, o contribuție pozitivă la formarea și creșterea PIB-ului a avut-o **exportul net de bunuri și servicii**, fapt ce se datorează creșterii volumului exportului de bunuri și servicii cu 5,1% și, concomitent, reducerea volumului importurilor de bunuri și servicii cu 5,1%.

Contribuție negativă au înregistrat:

- **Consumul final al administrației publice** – care în perioada respectivă a înregistrat o diminuare a volumului propriu cu 3,3%, astfel atingând o pondere de 18,1% din PIB și o descreștere a lui cu 0,6%;
- **Consumul final al gospodăriilor populației** – cu o descreștere cu 0,5% a volumului propriu și o pondere de 84,1% la formarea PIB și o reducere a lui cu 0,4%;
- **Formarea brută de capital fix** – de asemenea, în perioada respectivă s-a diminuat cu 1,3% f.p.s.a.p., astfel a atins o pondere de 19,7% din PIB și o reducere a lui cu 0,3%.

Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB-ului în anul 2023 și la creșterea acestuia față de anul 2022, %

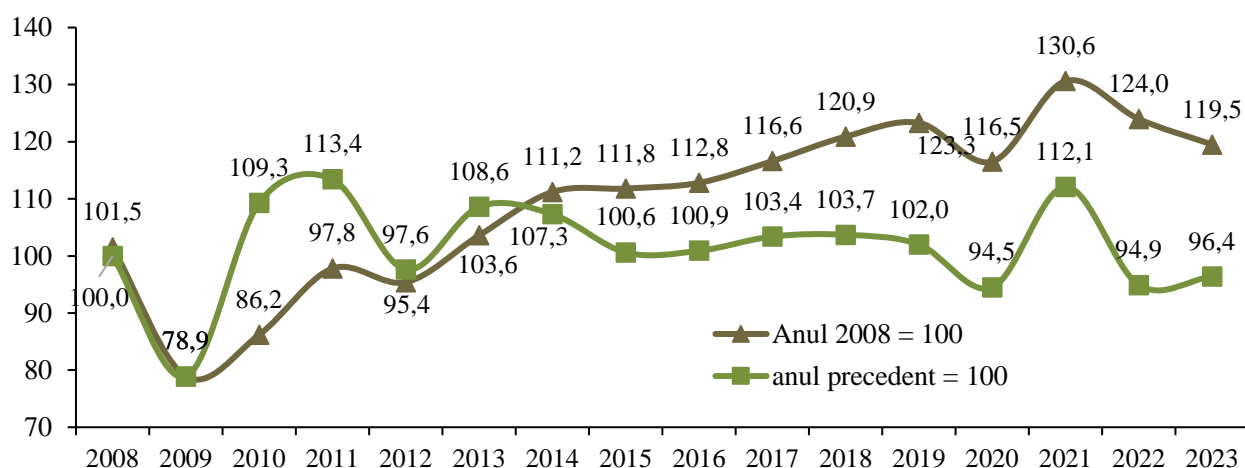
Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Industria

Pentru anul 2023, industria, deja al 2-lea an consecutiv, înregistrează o diminuare a producției industriale (serie brută), care față de anul 2022 a scăzut cu 3,6%. Acest rezultat este o urmare a diminuării în perioada dată a industriei extractive (-6,5%) și a industriei prelucrătoare (-5,3%). În același timp, producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat a avut o creștere de 5,4% față de anul precedent.

Cele mai mari activități industriale și anume: Industria alimentară; Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; Fabricarea altor produse din minerale nemetalice; Fabricarea băuturilor și fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor în anul 2022 au avut o cotă de 67,8% din totalul producției industriale. Însă, în anul 2023, majoritatea acestora au înregistrat diminuări f.p.s.a.p. Drept urmare, Industria alimentară în perioada anului 2023 s-a diminuat cu 10,7%, Fabricarea altor produse din minerale nemetalice s-a redus cu 5,5%, Fabricarea băuturilor cu 7,4% și Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor cu 13,2%. Excepție în perioada dată a constituit Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat care în anul 2023 a crescut cu 5,4% f.p.s.a.p.

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Figura 1.4 Indicii volumului producției industriale în anii 2008 - 2023 (%)

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS

Activitatea care în anul 2023 a înregistrat cea mai mare creștere de peste 2 ori, este Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente. În același timp, cea mai mare diminuare de aproximativ 26,4% a înregistrat activitatea Fabricarea substanțelor și a produselor chimice.

Tabelul 1.2. Activitatea sectorului industrial, anul 2023 față de anul 2022

	Ianuarie-decembrie
INDUSTRIE - TOTAL	96,4
INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	93,5
Alte activități extractive	93,5
INDUSTRIA PRELUCRATOARE	94,7
Industria alimentară	89,3
Fabricarea băuturilor	92,6
Fabricarea produselor de tutun	C
Fabricarea produselor textile	93,8
Fabricarea de articole de îmbrăcăminte	83,2
Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie,	81,7
Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei;	96,2
Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	89,5
Tipărire și reproducerea pe suporti a înregistrărilor	85,7
Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țițeiului	C
Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	73,6
Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice	117,0
Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	90,5
Producția altor produse din minerale nemetalifere	94,5
Industria metalurgică	132,0
Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și	93,5
Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	116,4
Fabricarea echipamentelor electrice	159,1
Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.	205,0
Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor	86,8
Fabricarea altor mijloace de transport	-
Fabricarea de mobilă	90,4
Alte activități industriale n.c.a.	104,7
Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	100,9
PRODUCTIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂ ȘI	105,4
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	105,4

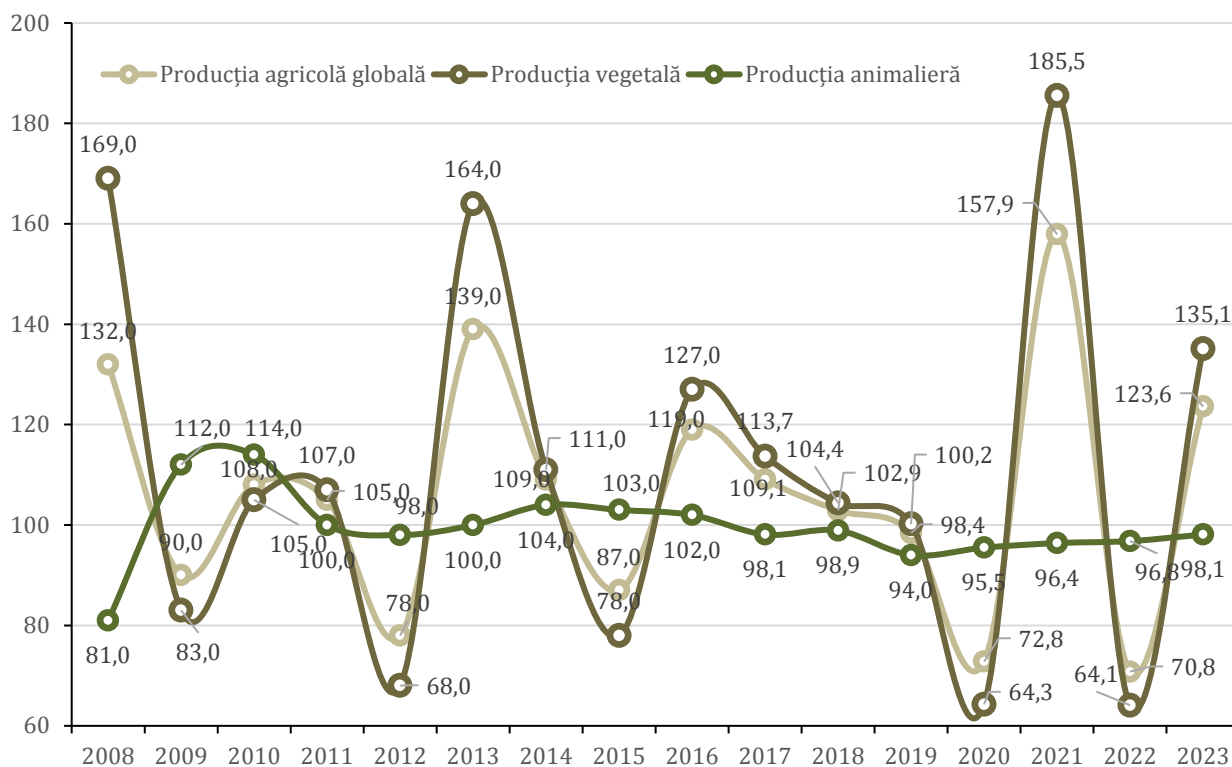
C = Date confidențiale (mai puțin de 3 unități raportoare)

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică

Agricultura

Sectorul agricol al Republicii Moldova a cunoscut fluctuații semnificative în ultimii 5 ani, de la secete severe din anii 2020 - 2022, până la ani cu producție record atinsă în anul 2021, demonstrând potențialul sectorului agricol.

În anul 2023, producția agricolă în gospodăriile de toate categoriile a înregistrat o creștere de 23,6% (în prețuri comparabile), comparativ cu anul 2022. Acest rezultat, în mare parte, a fost obținut ca urmare a creșterii producției vegetale cu 35,1% f.p.s.a.p. În același timp, producția animalieră deja al 7-lea an consecutiv a înregistrat o diminuare, care în anul 2023 s-a soldat cu o descreștere de 1,9% f.p.s.a.p.

Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în anii 2008-2023, %

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS

În cadrul producției agricole vegetale, cele mai creșteri au înregistrat Culturile etero-oleaginoase (+103,5%), Cereale și leguminoase (+79,1%) și Culturi bostănoase alimentare (+29,3%). Reduceri în perioada respectivă au înregistrat producția de sfeclă de zahăr (-15,1%) și cartofi (-0,1%).

Tabelul 1.3. Principalele tipuri ale producției vegetale, 2023

	Producția, mii tone		Producția agricolă în 2023 în % față de 2022
	2022	2023	
Cereale și leguminoase boabe – total⁵	1784,4	3196,4	179,1
din care: grâu⁵	855,0	1551,7	181,5
orz⁵	132,7	242,6	182,8
porumb pentru boabe	752,3	1336,9	177,7
leguminoase pentru boabe⁵	26,3	37,7	143,2
Floarea soarelui⁵	627,1	752,6	120,0
Sfeclă de zahăr⁵	478,2	405,8	84,9
Soia	32,4	38,0	117,4
Rapiță⁵	77,4	210,9	272,6
Culturi etero-oleaginoase	10,6	21,5	203,5
Cartofi	171,8	171,7	99,9
Legume – total	257,0	281,1	109,4
Culturi bostănoase alimentare	29,1	37,6	129,3
Fructe, nuci și pomușoare – total	650,5	754,1	115,9
Struguri	531,1	567,9	106,9

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

În perioada anului 2023, în zootehnie a fost înregistrată o reducere a producției vitelor și păsărilor (în masă vie) cu 1,4%, o diminuare a producției de lapte cu 3,4%, iar producția de ouă în gospodăriile de toate tipurile pentru anul 2023 s-a redus cu 4,5% față de anul 2022.

Tabelul 1.4. Principalele tipuri ale producției animaliere, 2023, %

	total	în % față de 2022	ponderea în % față de total
Creșterea vitelor și păsărilor în masă vie, total (mii tone)	168,2	98,6	100
din care:			
întreprinderile agricole	94,1	99,5	55,9
gospodăriile populației	74,1	97,5	44,1
Lapte, total (mii tone)	261,3	96,6	100,0
din care:			
întreprinderile agricole	43,3	115,1	16,6
gospodăriile populației	218,0	93,6	83,4
Ouă, total (mil. buc.)	585,3	95,5	100,0
din care:			
întreprinderile agricole	252,8	91,5	43,2
gospodăriile populației	332,5	98,8	56,8

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Investițiile în active imobilizate

Piața activelor imobilizate în Republica Moldova se confruntă cu o serie de provocări care au dus la o scădere a investițiilor în ultimii 5 ani. Pandemia COVID-19, războiul din Ucraina, accesul limitat la finanțare și instabilitatea politică și economică sunt factori care au contribuit la această tendință descendentă.

Tabelul 1.5. Structura investițiilor în active imobilizate în anul 2023

	Realizări, mil. MDL	în % față de 2022	în % față de total
Investiții în active imobilizate - total	32 246,8	99,0	100
Imobilizări necorporale	1 099,6	126,9	3,4
Imobilizări corporale	31 147,2	98,3	96,6
din care:			
- clădiri rezidențiale	3 600,9	84,1	11,2
- clădiri nerezidențiale	5 179,8	97,3	16,1
- construcții ingineresti	7 030,2	91,0	21,8
- mașini, utilaje, instalații de transmisie	9 663,6	105,5	30,0
- mijloace de transport	3 592,2	108,2	11,1
- alte imobilizări corporale	2 080,5	107,2	6,4

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2023, investițiile în activele imobilizate au atins o valoare de 32 246,8 mil.MDL, ce prezintă o valoare mai inferioară comparativ cu anul 2022 cu 1,0%. Rezultatul negativ se datorează reducerii investițiilor în imobilizările corporale, care deținând o cotă de 96,6% din totalul investițiilor în active imobilizate, în perioada dată s-au redus cu 1,7%. În timp ce, investițiile în activele necorporale au înregistrat o creștere semnificativă cu 26,9%, față de anul precedent și astfel, au atins o cotă de 3,4% în totalul activelor imobilizate. În cadrul investițiilor în imobilizările corporale, diminuări semnificative au înregistrat clădirile rezidențiale (-15,9%) și construcțiile ingineresti (-9,0%). Cv reșteri au înregistrat mijloacele de transport (+8,2%) și mașini și utilaje (5,5%).

Sursa principală a investițiilor, ca de obicei, rămâne din mijloace proprii ale investitorilor, ce în perioada dată s-a redus cu 9,2% și a atins o cotă de 57,2 % din totalul surselor de finanțare. Cele mai mari creșteri au atins categoria alte surse de finanțare și categoria bugetul de stat, care în perioada dată au crescut cu 83,9% și 64,5%, respectiv, față de anul 2022. Descreșteri au înregistrat categoriile credite și împrumuturi externe (-23,8%) și fondul ecologic (-56,1%).

Tabelul 1.6. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în 2023

	Realizări, mil. MDL	în % față de anul 2022	în % față de total
Investiții în active imobilizate - total	32 246,8	99,0	100
care sunt finanțate din contul:			
- surse proprii	18 434,7	90,8	57,2
- bugetul de stat	3 413,2	164,5	10,6
- bugetele unităților administrativ-	2 455,1	113,7	7,6
- credite și împrumuturi interne	3 008,0	113,0	9,3
- credite și împrumuturi externe	1 978,8	76,2	6,1
- surse din străinătate	1 191,9	101,3	3,7
- fondul rutier	1 245,8	107,2	3,9
- fondul ecologic	81,0	43,9	0,3
- alte surse	438,4	183,9	1,4

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Transportul

În anul 2023, volumul mărfurilor transportate pe toate tipurile de transport (feroviar, rutier, fluvial și aerian) a atins cifra de 19,76 mil. tone. Acest volum este mai inferior celui din perioada similară a anului precedent cu 5,1%. De asemenea, și parcursul mărfurilor transportate pe toate tipurile de transport a scăzut cu 3,9% față de anul precedent, astfel însumând 5 839,7 mil. tone-km.

Aceste scăderi s-au produs din cauza reducerii transportării mărfurilor pe cale rutieră, care în anul 2023 au atins o cotă de 79,3% de totalul mărfurilor transportate, înregistrând o scădere de 7,1% față de anul precedent. Cu toate acestea, restul căilor de transport au înregistrat creșteri ale volumului de mărfuri transportate și anume, cele transportate pe cale feroviară cu 3,5%, pe cale fluvială cu 1,5% și pe cale aeriană cu 6,0%.

Tabelul 1.7. Volumul mărfurilor transportate în perioada anului 2023

	anul 2023	în % față de 2022	Cota din totalul mărfurilor transportate
Mărfuri transportate, total, mii tone	19 764,3	94,9	100
din care pe modul de transport:			
- feroviar	3 947,3	103,5	20,0
- rutier	15 677,8	92,9	79,3
- fluvial	137,9	101,5	0,7
- aerian	1,3	106,0	0,01

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Transportul public în Republica Moldova în perioada respectivă a transportat 273 456,3 mii pasageri, ce constituie o creștere cu 11,0%, comparativ cu perioada anului 2022. Rezultatul obținut s-a datorat transportării de pasageri prin intermediul transportului feroviar, rutier, aerian și prin intermediul troleibuzelor, care în perioada dată au crescut cu 35,3%, 7,5%, 4,9% și 12,6%,

respectiv, față de perioada similară a anului 2022. Reduceri ale numărului de pasageri transportați au fost înregistrate pe căile de transport de tip fluvial cu 3,8% f.p.s.a.p.

Tabelul 1.8. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public pentru anul 2023

	Anul 2023	În % față de anul 2022	În % față de total
Pasageri transportați, mii pasageri	273 456,3	111,0	100
din care, pe moduri de transport:			
- feroviar	774,3	135,3	0,28
- rutier (autobuze și microbuze)	85 448,8	107,5	31,2
- fluvial	128,2	96,2	0,05
- aerian	1 259,3	104,9	0,46
- troleibuze	185 845,7	112,6	68,0

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică

Turismul

În anul 2023, turiștii și excursioniștii care au profitat de serviciile acordate de agențiile de turism și a turoperatorilor au atins cifra de 503,7 mii, sau altfel spus, un număr cu 5,6% mai mult comparativ cu anul precedent. Rezultatul obținut, în mare parte, se datorează turismului receptor și turismului emițător care în anul 2023 au crescut cu 50,3% și 11,7%, respectiv, față de anul 2022. Turismul intern, însă, în aceeași perioadă, a înregistrat o reducere cu 21,0% f.p.s.a.p.

Tabelul 1.9. Turiști și excursioniști participanți la turismul organizat prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor

	turiști și excursioniști în anul 2023	% față de anul 2022
TOTAL	503 699	105,6
Turism receptor (primirea cetățenilor străini în țară)	43 597	150,3
Turism emițător (deplasarea rezidenților Republicii Moldova în străinătate)	362 440	111,7
Turism intern (deplasarea rezidenților Republicii Moldova prin interiorul țării, în scop turistic)	97 662	79,0

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică

Rezidenții care au plecat din țară pe parcursul anului 2023, au călătorit în scopuri de odihnă, recreere și agrement (99,4%). Principalele direcții fiind: Turcia (47,0%), Bulgaria (18,9%), Egipt (10,6%), România (10,3%) și Grecia (5,5%).

Participanții la turismul intern au ales în special agenții de turism și turooperatori din mun. Chișinău (48,1%), din regiunile de dezvoltare Centru (36,2%) și Sud (16,8%).

Capitolul II

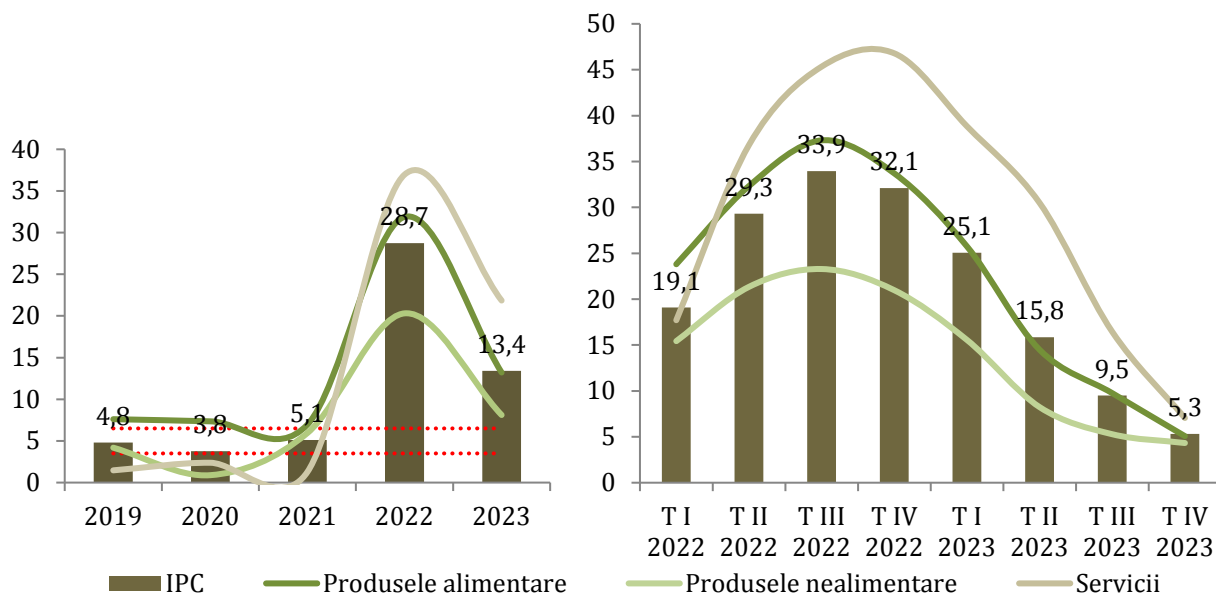
PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ

2.1 PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

Prețuri

Evoluția prețurilor din ultimii cinci ani a fost caracterizată printr-o traiectorie volatilă, înregistrând perioade de creștere mai moderată schimbate de perioade de salturi semnificative. Presiunile inflaționiste au fost exercitate în mare parte de factori de natură exogenă, precum pandemia și războiul din Ucraina, efectele ambelor accentuând tendințele inflaționiste și exercitând presiuni continue asupra economiei și nivelului de trai al populației.

Perioada de referință începe în 2019, caracterizată de o inflație moderată, situată în jurul valorii de 4,8% f.p.s.a.p. și încadrată în intervalul de variație a țintei stabilite de BNM pe termen mediu. În anul pandemic 2020, nivelul mediu al inflației coboară până la 3,8% f.p.s.a.p., sub presiunea reducerii cererii interne și a prăbușirii prețurilor la petrol. În 2021, inflația își recapătă ritmul și crește până la 5,1% f.p.s.a.p., fiind alimentată de majorările prețurilor la gaze naturale și la alimente pe plan global, afectând negativ puterea de cumpărare a cetățenilor. Anul 2022, a fost marcat de declanșarea războiului în țara vecină, perioadă caracterizată de tulburări economice fără precedent și de o inflație de peste 30% f.p.s.a.p. Presiunile inflaționiste au fost exercitate în special de prețurile la energie și alimente.

Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC

Sursa: Conform datelor Biroului National de Statistică

În 2023, inflația rămâne la un nivel ridicat, depășind semnificativ în continuare limitele coridorului de variație a țintei stipulate în Strategia politicii monetare pe termen mediu și a constituit 13,4%. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 13,2%, produse nealimentare – 8,1%, servicii – 21,9% f.p.s.a.p. Majorările

semnificative ale prețurilor la alimente și servicii au accentuat presiunea asupra capacității de achiziție a populației, exacerbând fenomenul de sărăcie pentru categoriile sociale deja vulnerabile.

În semestrul II al anului 2023, s-a înregistrat o descreștere a IPC față de perioada similară a anului precedent, cu o inflație de 9,5% în trimestrul III și de 5,3% în trimestrul IV. Ritmul de creștere a prețurilor de consum s-a redus cu 24,4 p.p. în trimestrul III și cu 26,8 p.p. în trimestrul IV, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Pentru componentele IPC în trimestrul III s-au înregistrat următoarele creșteri: produse alimentare cu 9,8%; produse nealimentare cu 5,3% și servicii cu 16,4%. În trimestrul IV, aceste creșteri s-au redus la 5,1% pentru produse alimentare, 4,3% pentru produse nealimentare și 7,1% pentru servicii f.p.s.a.p.

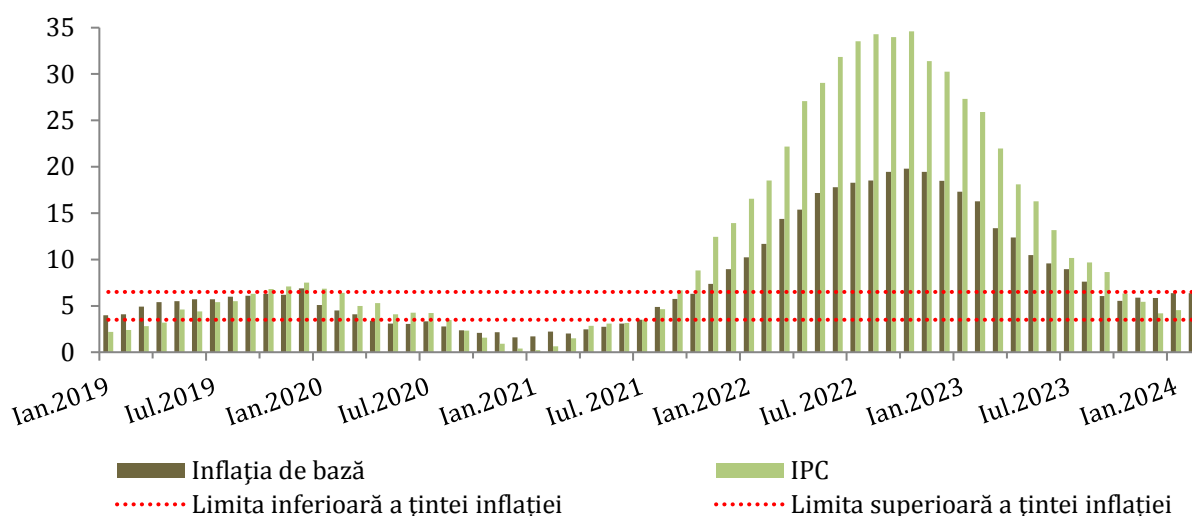
Semestrul II al anului 2023 a fost marcat de o serie de factori care au contribuit la temperarea creșterii prețurilor și menținerea inflației în limitele dorite. În primul rând, măsurile restrictive de politică monetară adoptate de BNM încă din vara anului 2021 au avut un impact semnificativ. În al doilea rând, scăderea prețurilor la resursele energetice și produsele alimentare pe plan regional a contribuit, de asemenea, la traiectoria descendentă a ratei anuale a inflației în această perioadă. Aceste scăderi au redus presiunile asupra prețurilor și au adus un element de stabilitate în economie. De asemenea, dinamica ratei de schimb a avut un impact semnificativ în temperarea creșterii prețurilor. Deși au existat fluctuații, acestea au contribuit la menținerea inflației în limitele dorite, oferind un cadru stabil pentru evoluția economică. În final, impactul dezinflaționist temporar al acordării compensațiilor pentru resursele energetice în lunile noiembrie și decembrie 2023 a contribuit și el la temperarea creșterii prețurilor în această perioadă.

Combinarea acestor factori a avut un efect pozitiv asupra economiei în semestrul II al anului 2023, contribuind la menținerea inflației în limitele dorite și la reducerea presiunilor asupra nivelului de trai al populației.

Evoluția inflației de bază în Republica Moldova pe parcursul ultimilor cinci ani a fost influențată de o serie de factori interni și externi. Pandemia COVID-19 și războiul din Ucraina au avut un impact semnificativ asupra prețurilor, determinând creșteri semnificative ale inflației de bază. Cu toate acestea, disiparea treptată a efectelor secundare ale ajustărilor tarifelor, cererea agregată mai moderată și o rată de schimb favorabilă au contribuit la o tendință descendentă a inflației de bază în 2023.

Ritmul anual de creștere al inflației de bază în perioada ianuarie – decembrie 2023 a fost de 9,9% f.p.s.a.p., în scădere față de nivelul atins pentru aceeași perioadă a anului 2022 cu 6,9 p.p.

Traectoria descendentă pe parcursul anului 2023 s-a soldat cu un indicator de 7,5% în trimestrul III 2023 și cu o valoare medie de 5,8% în trimestrul IV 2023, cu o scădere de 11,2 p.p. și 13,5 p.p. corespunzător, f.p.s.a.p. Această temperare a inflației de bază poate fi atribuită disipării gradual a efectelor secundare ale ajustărilor tarifelor și unei cereri mai modeste. Presiunile dezinflaționiste exercitate de cererea agregată și dinamica ratei de schimb au contribuit la această temperare.

Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %

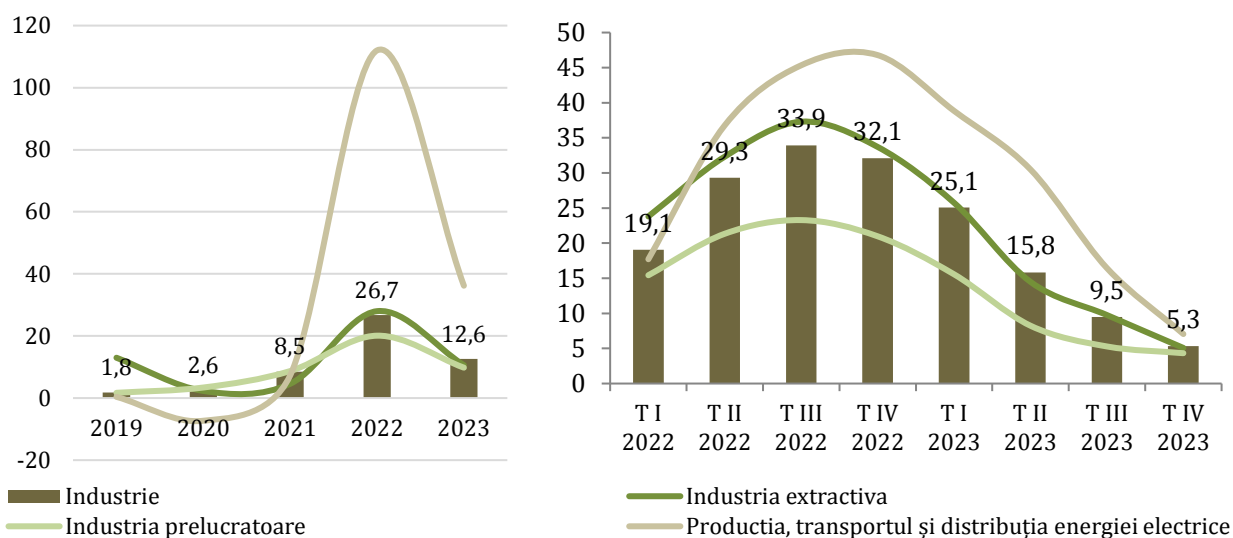
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Totuși, presiuni sectoriale adverse au dus la o majorare ușoară a ratei anuale a inflației de bază în ultimele luni ale perioadei analizate și primele luni ale anului 2024. În decembrie 2023, cele mai semnificative creșteri ale inflației de bază au fost înregistrate la subcomponentele precum țigările, educația și învățământul, întreținerea zilnică a gospodăriei și articolele de uz personal.

În luna ianuarie 2024, rata anuală a inflației de bază a crescut la 6,4%, fiind cu 0,5 p.p. peste nivelul din luna decembrie 2023. Această tendință sugerează continuarea unor presiuni inflaționiste moderate în economie.

Prețurile la producția industrială în ultimii cinci ani s-au caracterizat printr-o evoluție diferită în funcție de sector. La general în industrie, prețurile au înregistrat o creștere moderată în primii doi ani de referință, urmată de o expansiune semnificativă în anii 2021 și 2022 sub influența creșterii prețurilor la materiile prime și energie. În 2023 acesta tendință se domolește, indicele prețurilor coborând la 12,6%.

Un impact major asupra volatilității prețurilor industriale a fost determinat de fluctuațiile semnificative ale prețurilor la producția, transportul și distribuția energiei electrice pe parcursul anilor de referință. Evenimentele ultimilor ani au avut un impact diferit asupra acestei grupe de prețuri. În 2020, scăderea cererii globale din cauza restricțiilor impuse de pandemie a condus la o prăbușire a activității economice la nivel mondial, ceea ce a dus la o scădere a prețurilor la energie pe fondul unei supra-oferte de petrol, gaze naturale și alte resurse energetice. De asemenea, mobilitatea redusă, cauzată de măsurile de carantină și închiderea frontierelor, a contribuit la scăderea cererii de combustibil și, implicit, la reducerea prețurilor la energie. Cu toate acestea, această scădere a prețurilor a fost temporară, deoarece relaxarea restricțiilor și revenirea activității economice au determinat o creștere a cererii de energie și, implicit, o creștere a prețurilor la energie. În 2022, sectorul a cunoscut o creștere exponențială datorată cererii globale crescute și prețurilor mai ridicate la resursele energetice cauzate de conflictul din Ucraina.

Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %

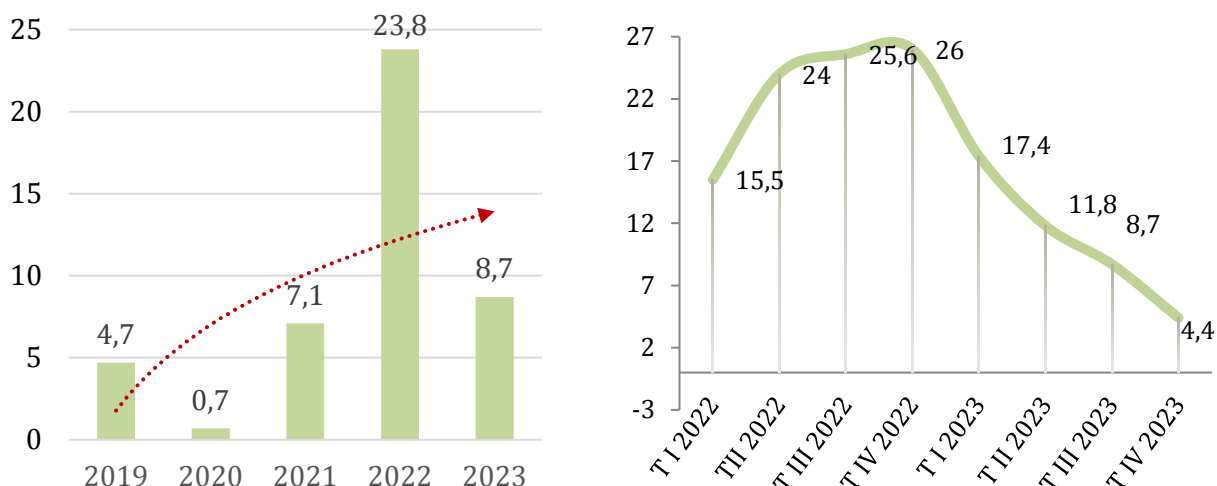
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În 2023, ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale s-a temperat, iar sectorul a început să se adapteze la schimbările din mediul economic global. Ritmul de creștere a IPPI a constituit 26,7%, cu 14,1 p.p. sub valoarea acestuia pentru aceeași perioadă a anului precedent.

În a doua jumătate a anului 2023, ritmul de creștere IPPI a constituit 7,41%, fiind cu 25,6 p.p. sub valoarea înregistrată pentru p.s.a.p. În trimestrul III, IPPI a atins 10,1%, marcând o scădere semnificativă de 19,9 p.p. f.p.s.a.p. Această tendință a fost evidențiată în special de scăderile înregistrate în industria extractivă, cu o reducere de 34,7 p.p. până la 2,8%, și în industria prelucrătoare, cu o diminuare de 17,1 p.p. până la 6,5%. De asemenea, prețurile au cunoscut o scădere semnificativă în sectorul energetic, înregistrând o descreștere de 73,5 p.p. până la 43,9%. Pe măsură ce presiunile inflaționiste generate de costurile la resursele energetice au început să se reducă, ratele de creștere a prețurilor au încetinit.

În trimestrul IV al anului 2023, indicele anual al prețurilor producției industriale a înregistrat o scădere semnificativă, ajungând la 2,9%, cu o diminuare de 27,3 p.p. față de aceeași perioadă a anului precedent. Acest fenomen a fost observat în toate sectoarele, inclusiv în industria extractivă, care a înregistrat o scădere de 29,8 p.p. până la 3,5%, și în industria prelucrătoare, cu o reducere de 20,4 p.p. până la 2,6%. În sectorul energetic, prețurile au scăzut semnificativ, cu 114 p.p. până la 4,5%. Scăderea prețurilor la resursele energetice, reducerea cererii agregate și ajustarea tarifelor a contribuit la temperarea inflației în a doua jumătate a anului 2023.

În sectorul construcțiilor în perioada 2019-2023 prețurile fost influențate de factori similari celorlalte sectoare ale economiei, precum costul materialelor și energiei, disponibilitatea forței de muncă și evenimentele externe, cum ar fi războiul din Ucraina. Ritmul de creștere a prețurilor a variat, cu o accelerare semnificativă în 2022 și o temperare ușoară în 2023, reflectând adaptarea pieței la noile realități economice.

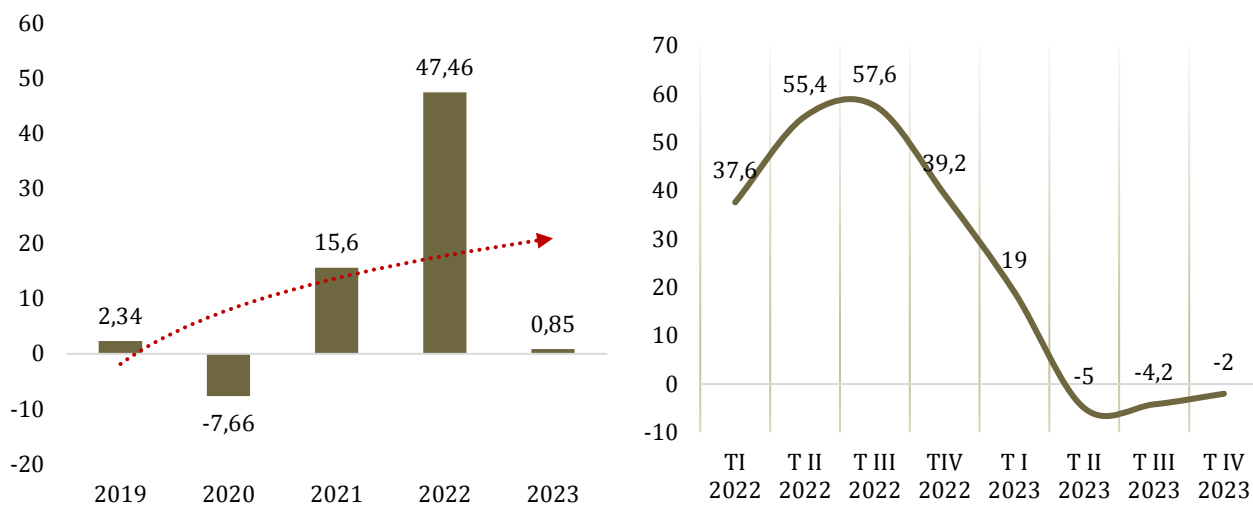

Figura 2.1.4. Ritmul anual de creștere a prețurilor în construcții, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Astfel, după o perioadă de creștere constantă a prețurilor în sectorul construcțiilor în anii 2021-2022, anul 2023 aduce o schimbare de trend începând cu al doilea trimestru. În trimestrul III al anului 2023, ritmul de creștere al prețurilor din construcții a fost de 8,7%, înregistrând o scădere de 16,9 p.p. față de aceeași perioadă a anului precedent. Iar în trimestrul IV al anului 2023, acest ritm a scăzut deja până la 4,4%, marcând o descreștere de 21,6 p.p. față de aceeași perioadă a anului precedent. Aceste evoluții sugerează o anumită reducere a presiunilor inflaționiste în industria construcțiilor. Reducerea ritmului de creștere poate avea un impact pozitiv asupra inflației generale, contribuind la o stabilitate economică mai mare în ansamblu.

Prețurile la combustibili în Republica Moldova în ultimii cinci ani au cunoscut schimbări similare, fiind influențate de factori comuni. În 2020, din cauza întreruperii activităților economice, scăderii cererii agregate și a diminuării prețului la petrol pe piața internațională, prețurile au scăzut cu aproximativ 7,7% față de anul anterior. În 2022, revenirea economică și evenimentele geopolitice au determinat o creștere rapidă a prețurilor cu circa 47,5%.

Figura 2.1.5. Ritmul anual de creștere a prețurilor la combustibil, %

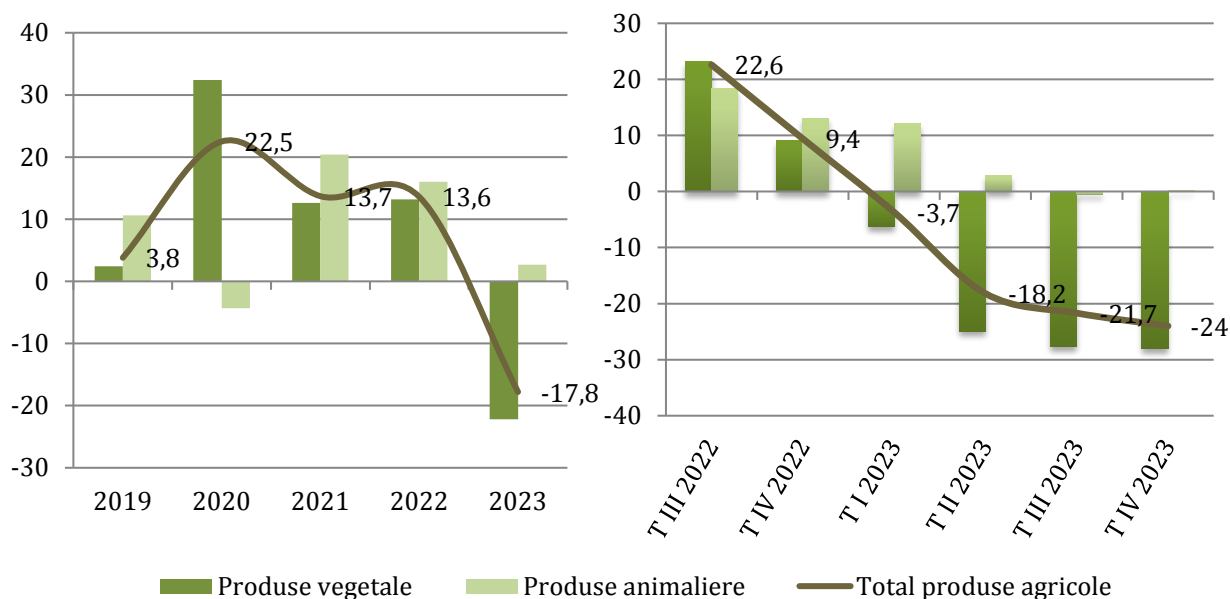
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În 2023, prețurile au înregistrat o scădere semnificativă, având un impact pozitiv asupra inflației generale, cu o rată de creștere de (-3,11%) în semestrul II, cu aproximativ 51 p.p. sub nivelul anterior. În expresie trimestrială, ritmul de creștere s-a redus semnificativ, fiind în trimestrul III coborând cu 61 p.p. f.p.s.a.p. până la nivelul de (- 4,2%). Această tendință s-a menținut și în ultimul trimestru al anului 2023, când ritmul de creștere a scăzut cu 41,2 p.p., ajungând chiar la (-2%) în comparație cu perioada similară a anului precedent.

Reducerea prețurilor la combustibil a fost generată de mai mulți factori cheie, cum ar fi diminuarea prețurilor internaționale la petrol, rata de schimb favorabilă a monedei naționale și reducerea prețurilor la gazele lichefiate, combustibilii solizi și lemn. Această scădere a avut un efect pozitiv asupra inflației generale, contribuind la încetinirea creșterii prețurilor și la menținerea stabilității economice.

Prețurile produselor agricole în ultimii 5 ani, în Republica Moldova au înregistrat fluctuații semnificative, cu creșteri considerabile în 2020 și 2021, urmate de scăderi în 2022 și 2023.

Această volatilitate a fost generată de o serie de factori, printre care pandemia COVID-19, perturbările lanțurilor de aprovizionare, cererea globală crescută și condițiile meteorologice nefavorabile. Se observă diferențe semnificative între evoluția prețurilor la produsele vegetale și animale, cu produsele vegetale experimentând o scădere mai pronunțată în 2023, în timp ce prețurile la produsele animale au rămas relativ stabile.

Figura 2.1.6. Ritmul anual de creștere a prețurilor la produsele agricole, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

În anul 2023, prețurile la produsele agricole au înregistrat o scădere semnificativă, înregistrând un declin de 17,8% în comparație cu perioada similară a anului precedent. După un an caracterizat de o recoltă modestă și prețuri ridicate la produsele agricole, anul 2023 a adus îmbunătățiri semnificative în sectorul agricol, în special în ceea ce privește producția vegetală.

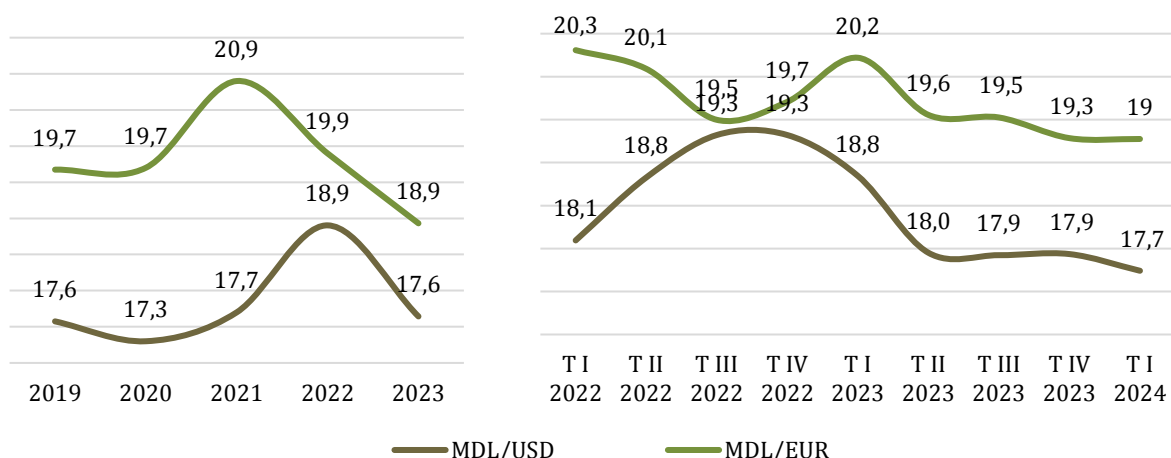
În a doua jumătate a anului 2023, s-a menținut trendul de la începutul anului, prețurile fiind în scădere. Astfel, în trimestrul IV al anului 2023, ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole a înregistrat o scădere semnificativă de 21,7% față de aceeași perioadă din anul 2022. Prețurile produselor vegetale au înregistrat o scădere de 27,6%, comparativ cu p.s.a.p., iar la produsele de origine animală cu 0,5% față de perioada similară a anului precedent.

În trimestrul IV al anului 2023, indicele prețurilor la produsele agricole a continuat să scadă, înregistrând o reducere de 24% față de perioada similară a anului 2022. Aici, prețurile produselor animaliere au înregistrat o creștere modestă de 0,2% față de perioada similară a anului precedent, temperând ușor scăderea generală a prețurilor. Pe de altă parte, prețurile produselor vegetale au înregistrat o scădere de 28%, comparativ cu p.s.a.p.

În această perioadă, cele mai semnificative creșteri a prețurilor au fost observate la ouă și la animalele vii ovine și caprine, indicând o evoluție specifică a pieței agricole în 2023. Aceste schimbări de prețuri au influențat semnificativ inflația generală, aducând o contribuție importantă la evoluția prețurilor de consum pe plan național.

Rate de schimb

Evoluția cursului de schimb al leului moldovenesc (MDL) în ultimii cinci ani a fost caracterizată de o volatilitate semnificativă, fluctuând considerabil față de USD și EUR. În 2019 și 2020, MDL a avut o apreciere moderată față de USD, dar o ușoară depreciere față de EUR. În 2022, războiul din Ucraina a determinat o depreciere semnificativă a MDL, atât față de USD, cât și față de EUR. Stabilizarea relativă a avut loc în 2023, cu o ușoară apreciere a MDL față de ambele valute. Factorii care au influențat această evoluție includ aspecte economice, geopolitice, politici monetare și psihologice. Deprecierea din 2022 a avut un impact semnificativ asupra economiei, afectând comerțul exterior, competitivitatea exporturilor, inflația și stabilitatea financiară.

Figura 2.1.7. Evoluția cursului mediu nominal de schimb al MDL comparativ cu USD și EURO
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

În comparație cu anul precedent, în 2023 leul moldovenesc s-a apreciat cu 6,7% în raport cu dolarul SUA și cu 4,9% față de moneda euro. Prin urmare, cursul mediu nominal de schimb a fost de 17,6 MDL/USD și 18,9 MDL/EUR.

În perioada iulie - decembrie 2023, moneda națională s-a apreciat ușor în comparație cu principalele monede de referință. În trimestrul III 2023, leul moldovenesc s-a apreciat cu 7,2% față de dolarul SUA, în timp ce deprecierea față de euro a fost destul de modestă, de aproximativ 0,1%. Astfel, cursul mediu nominal de schimb față de principalele valute de referință a fost de 17,9 MDL/USD și 19,5 MDL/EUR. În trimestrul IV, s-a înregistrat o situație similară, cu o apreciere mai accentuată a MDL față de EUR de 2,1% f.p.s.a.p., față de perioada similară a anului precedent. Drept urmare, cursul mediu de schimb a fost de 19,3 MDL/EUR.

Aprecierea monedei naționale a fost influențată de mai mulți factori. Printre acești factori se numără fluctuațiile dolarului SUA și ale monedei euro pe pețele valutare internaționale, precum și existența unei oferte de valută mai mare decât cererea pe piața internă. De asemenea, intervențiile Băncii Naționale a Moldovei prin achiziționarea de valută au avut un impact semnificativ asupra evoluției cursului de schimb. Analiza datelor din ultima perioadă a arătat că, cantitatea netă de valută provenită de la persoanele fizice a depășit cererea netă de valută din partea agenților economici. Toți acești factori au influențat aprecierea monedei naționale în 2023.

2.2. POLITICA MONETARĂ

Politica monetară a BNM în ultimii cinci ani a fost caracterizată de o flexibilitate semnificativă, adaptându-se la o serie de factori economici interni și externi. Creșterea inflației a fost principalul motiv pentru restricționarea condițiilor monetare și creșterea ratei dobânzii de bază, în perioada anilor 2021-2022. În același timp, pentru a gestiona lichiditatea și a influența creditarea BNM a utilizat și alte instrumente, cum ar fi, modificările rezervelor obligatorii. Pe măsură ce inflația se moderează și perspectivele economice devin mai favorabile, în 2023 BNM dă semne de ajustare a politicii monetare spre relaxare pentru a sprijini creșterea economică. În 2023, Banca Națională a Moldovei a reacționat la diminuarea presiunilor inflaționiste prin reducerea semnificativă a ratei de bază a dobânzii, care a scăzut de la 20% până la 4,75% pe parcursul anului. Prin relaxarea condițiilor monetare, BNM tinde să încurajeze consumul prin facilitarea împrumuturilor și investițiilor.

Instrumentele politicii monetare

Rata de bază pe parcursul semestrului II al anului 2023 a fost redusă cu 1,25 p.p. în luna noiembrie, de la 6% la 4,75%. În contextul în care BNM a mai redus rata de bază încă de două ori de la începutul anului 2023, ajungând la 4,25% în februarie și 3,75% în aprilie, aceste acțiuni reflectă o continuare a relaxării politicii monetare. Respectiv, BNM continuă să ajusteze politica monetară pentru a răspunde la nevoile economiei moldovenești și pentru a promova stabilitatea și creșterea pe termen mediu și lung.

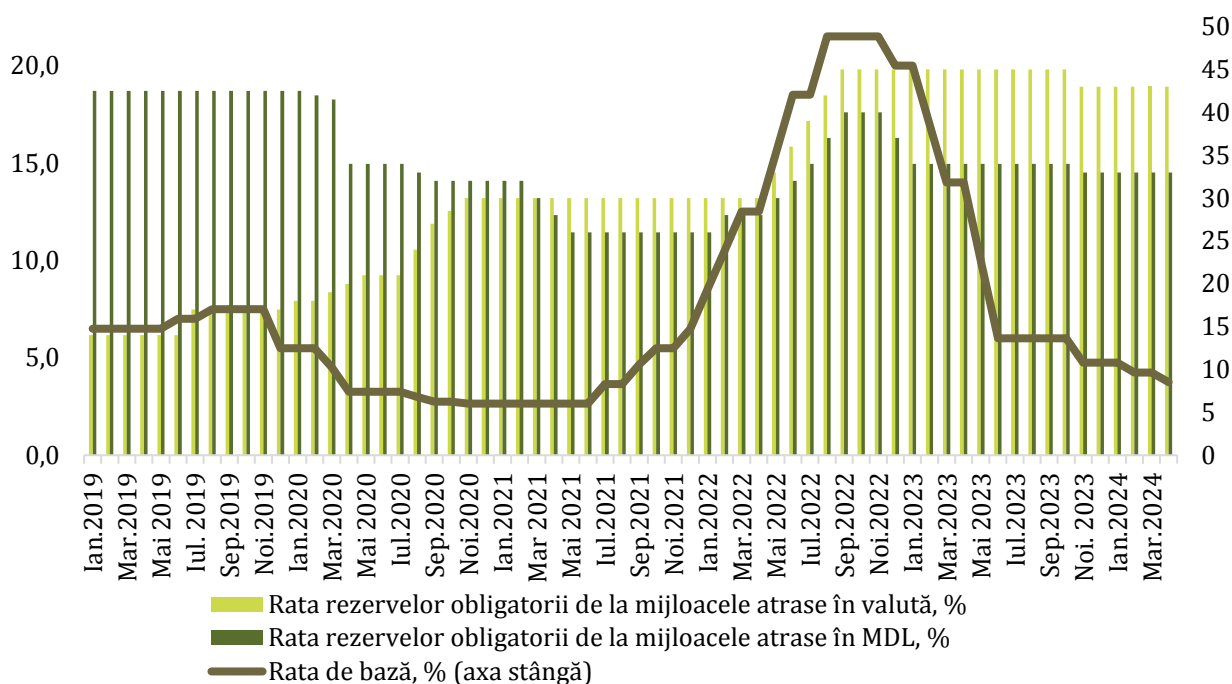
Deciziile adoptate de Banca Națională a Moldovei în această perioadă au avut în vedere îndeplinirea obiectivului fundamental al băncii de a menține stabilitatea prețurilor și în același timp, de a sprijini dezvoltarea economică pe termen lung a Republicii Moldova. Această abordare strategică

reprezintă un pilon esențial pentru a asigura o economie robustă și sustenabilă, capabilă să facă față eventualelor perturbări economice și să continue să se dezvolte și să prospere în viitor.

Rezervele obligatorii

Evoluția rezervelor obligatorii în Republica Moldova în ultimii cinci ani a fost influențată de politica monetară a BNM și de evoluțiile economice și geopolitice. Pornind de la nivelul relativ constant în 2019, ratele au scăzut în 2020 din cauza pandemiei, au crescut în 2021, iar în 2022 au avut o creștere semnificativă. BNM a utilizat ratele rezervelor obligatorii pentru a menține stabilitatea financiară, diminuarea excesului de lichiditate și pentru a răspunde la schimbările din mediu. Aceste ajustări au avut consecințe asupra creditării și inflației, având un impact direct asupra economiei și a sistemului bancar din Moldova.

În 2023 BNM a intervenit doar spre final de an în noiembrie, când a redus ușor nivelul ratelor de rezerve obligatorii de la 34 % la 33% la mijloacele atrase în MDL și valute neconvertibile și de la 45% la 43% la mijloacele atrase în valute convertibile. Prin menținerea acestor rate la nivelul precedent, BNM asigură că băncile continuă să aibă o bază solidă de capital pentru a face față riscurilor și să gestioneze cantitatea de bani disponibilă în economie.

Figura 2.2.1. Evoluția ratelor de politică monetară ale BNM

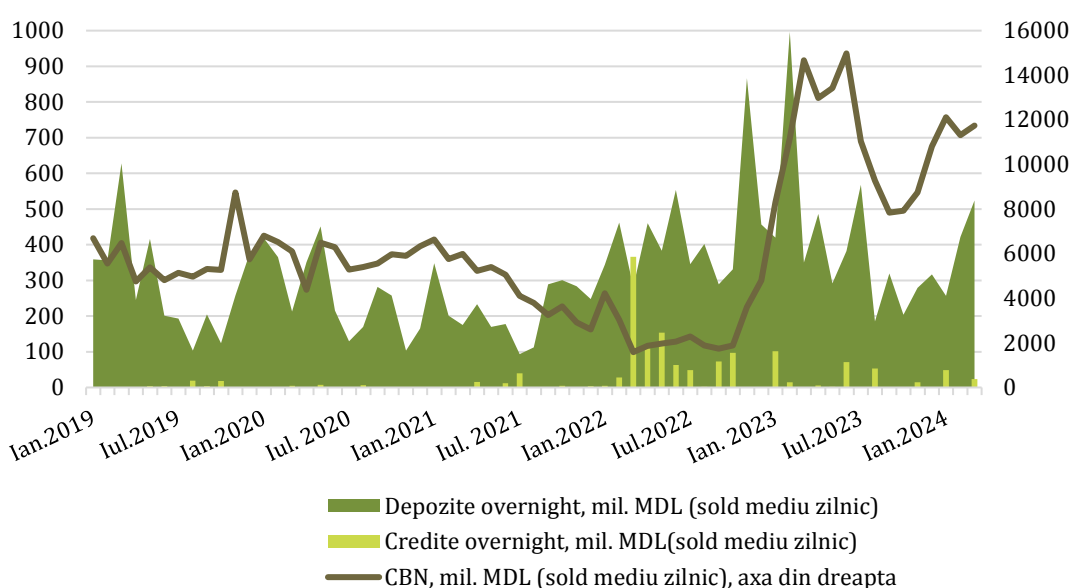
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Drept urmare, obiectivul BNM este să echilibreze și să stimuleze creșterea economică cu menținerea stabilității prețurilor, ceea ce este important pentru sustenabilitatea economiei și pentru gestionarea potențialelor provocări economice ce pot apărea în viitor.

Operațiunile de piață deschisă și facilitățile permanente

În ultimii cinci ani, activitatea BNM pe piața monetară și facilitățile oferite băncilor au cunoscut fluctuații semnificative, reflectând schimbările din mediul economic și financiar.

Soldul mediu zilnic al operațiunilor CBN a avut o tendință ascendentă în perioada analizată, atingând cel mai înalt nivel în luna martie 2023 - 14672,2 mil. MDL, indicând o creștere a lichidității disponibile pe piață. În același timp, soldul mediu lunar al creditelor overnight a variat în funcție de necesitățile băncilor comerciale, cu unele perioade de creștere semnificativă, precum februarie 2023, și altele de stabilitate sau scădere. Acest lucru sugerează adaptabilitatea băncilor la condițiile pieței și la politicile monetare ale BNM. Depozitele overnight au avut, de asemenea, o evoluție variată, însă în general au rămas la niveluri relativ constante, cu unele fluctuații ușoare de la o lună la alta.

Figura 2.2.2. Evoluția operațiunilor BNM pe piața monetară

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

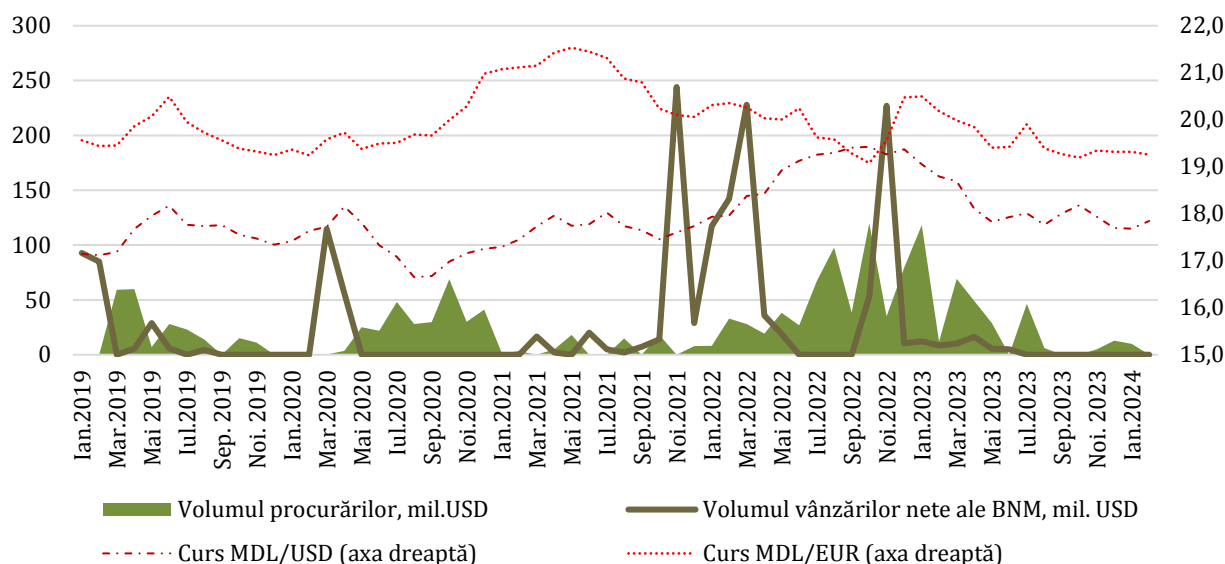
În anul 2023, Banca Națională a Moldovei a continuat să utilizeze operațiunile de piață deschisă și facilitățile permanente pentru a asigura lichiditatea necesară în sistemul bancar și pentru a menține stabilitatea financiară a țării. Soldul mediu lunar al operațiunilor de sterilizare s-a majorat față de anul precedent cu 8,35 mld. MDL și a constituit 10,93 mld. MDL. Cel mai înalt sold mediu a fost înregistrat în luna iunie 2023, când soldul mediu zilnic al vânzărilor de CBN-uri a fost de 14,9 mld. MDL.

În semestrul II al anului 2023, solicitările de credite "overnight" au scăzut considerabil, soldul zilnic lunar al solicitărilor de credite "overnight" s-a diminuat cu 69% f.p.s.a.p. și a constituit 11,37 mil. MDL. Solicitățile de depozite "overnight" de la BNM au scăzut și ele față de aceeași perioadă a anului precedent. Soldul zilnic lunar al solicitărilor de depozite "overnight" s-a diminuat cu 30,5% f.p.s.a.p. și a constituit cca. 312 mil. MDL. Aceste evoluții reflectă comportamentul prudent al băncilor comerciale în perioade de instabilitate economică, care au căutat în primul rând să-și optimizeze gestionarea lichidității și să reducă dependența de împrumuturi pe termen scurt.

Intervențiile pe piața valutară

În perioada anilor 2019-2023, BNM a intervenit activ pe piața valutară în funcție de evoluția cursului de schimb al MDL, precum și situația economică generală, inclusiv creșterea economică, inflația și balanța comercială. Factorii externi de influență au fost pandemia COVID-19 și războiul din Ucraina, care au avut un impact semnificativ asupra economiei moldovenești și au influențat deciziile BNM pe piața valutară.

Intervențiile BNM pe piața valutară au constat în operațiuni de cumpărare și vânzare de valută, astfel încât, să se asigure o mai bună echilibrare între oferta și cererea de valută pe piața valutară locală. În plus, prin intermediul acestor intervenții, BNM a reușit să regleze cantitatea de bani din circulație și să mențină un nivel adecvat al lichidității în sistemul bancar și stabilitatea cursului de schimb a valutei naționale.

Figura 2.2.3. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

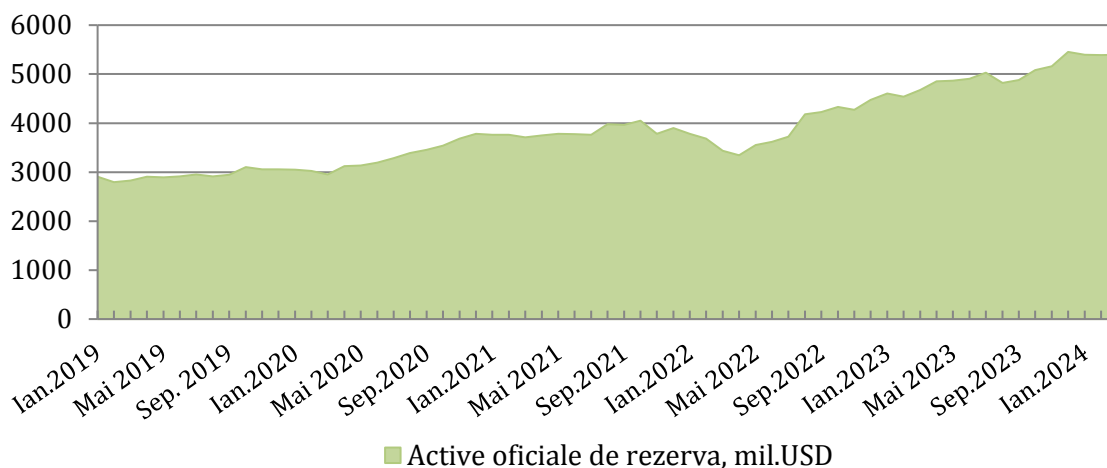
În semestrul II al anului 2023, BNM a intervenit pe piața valutară în special ca cumpărător de valută, volumul procurărilor de valută în această perioadă a fost de aproximativ 70,3 mil. USD și aceste achiziții au fost realizate prin operațiuni de cumpărare la vedere.

Toate aceste intervenții au fost parte integrantă a strategiei de politică monetară a BNM, cu obiectivul principal de a menține stabilitatea prețurilor și de a contracara orice presiuni inflaționiste care ar putea afecta economia Moldovei. Aceasta ilustrează importanța gestionării atente a pieței valutare și a lichidității pentru asigurarea unui mediu economic solid și stabil.

Intervențiile BNM, pe piața valutară au contribuit la susținerea economiei moldovenești prin reducerea impactului negativ al șocurilor externe. Volumul total al rezervelor valutare ale BNM a crescut semnificativ în ultimii 5 ani, ca urmare a procurărilor nete de valută străină.

La finele anului 2023, nivelul rezervelor oficiale a fost de cca 5,5 mld. USD, în creștere cu 0,98 mld. USD, față de finalul anului precedent și cu 2,4 mld. USD, față de finalul anului 2019. Această creștere a fost determinată în mare parte de intervențiile Băncii Naționale pe piața valutară sub formă de

cumpărări de valută, înregistrarea creditelor și a granturilor în favoarea Ministerului Finanțelor și pentru suport bugetar; aprecierea cursurilor de schimb ale valutilor componente ale rezervelor valutare în raport cu dolarul SUA. Nivelul ridicat al rezervelor oficiale reprezintă o poziție confortabilă pentru economia Moldovei, deoarece asigură o anumită stabilitate monetară și o capacitate mai mare de a face față unor eventuale șocuri externe.

Figura 2.2.4. Evoluția activelor oficiale de rezervă

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Indicatorii monetari

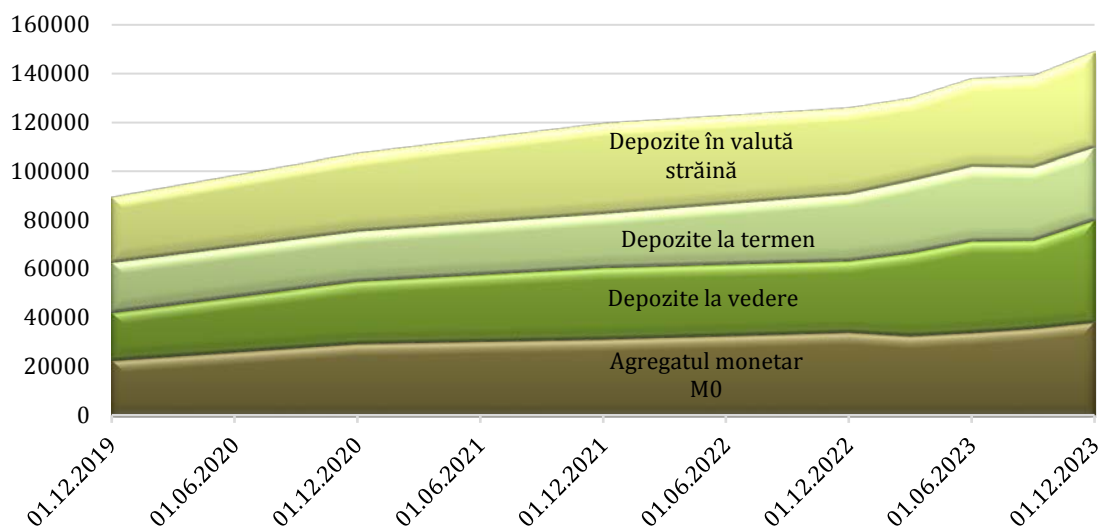
În ultimii 5 ani ritmul de creștere a masei monetare a fost volatil. Din decembrie 2019 până în decembrie 2023 masa monetară M3 a crescut cu 65,8% de la 89,95 mld.MDL la 149,2 mld.MDL. Cel mai mare ritm de creștere a masei monetare în această perioadă a fost înregistrat în anul 2023, când masa monetară a crescut cu cca 21,2% f.p.s.a.p.

În acest context, stocul agregatelor monetare la data de 31.12.2023, comparativ cu datele înregistrate la data de 31.12.2022 a evoluat după cum urmează:

- agregatul monetar M0 a crescut cu 12,1% f.p.s.a.p., și a constituit aproximativ 38,5 mld. MDL, creștere explicată prin majorarea soldului conturilor băncilor la BNM.;
- agregatul monetar M1 s-a majorat cu 26,1% și a atins un nivel de 80 mld. MDL, creștere explicată prin majorarea volumului depozitelor bancare, reflectând încredere în sistemul bancar;
- ritmul de creștere a agregatului monetar M2 a fost de 20,9 %, și a constituit cca 110 mld. MDL, creștere explicată în principal prin creșterea atractivității depozitelor bancare cu termen mai mare.
- agregatul monetar M3 a înregistrat o creștere de 21,2% și s-a cifrat la 149,2 mld. MDL.

La sfârșitul semestrului II al anului 2023, volumul bazei monetare a înregistrat o creștere de aproximativ 9% , față de anul precedent și a constituit cca 82,4 mld. MDL.

Modificările semnificative în structura masei monetare au fost impulsionate de creșterea volumului de depozite la termen și depozite la vedere, ceea ce a dus la o scădere a proporției depozitelor în valută străină în totalul masei monetare.

Figura 2.2.5. Structura și evoluția masei monetare M3

Sursa: Calcule conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Astfel, la 31.12.2023, componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 25,8%; depozite la vedere – 27,8%; depozite la termen – 20,1% și depozite în valută – 26,2%. Comparativ cu datele de la sfârșitul semestrului II al anului 2022, ponderea agregatului monetar M0 s-a diminuat cu 2,1 p.p., a depozitelor la termen cu 2,3 p.p. și a depozitelor în valută străină cu 2,2 p.p. Creșterea au înregistrat doar depozitele la vedere în monedă națională cu 4,2 p.p., demonstrând preferința în creștere a populației pentru menținerea banilor în bănci, dar sub o formă cât mai lichidă, pentru a putea avea acces imediat la acești bani, ceea ce sugerează un comportament prudent a populației și o lipsă de certitudine și siguranță pe termen lung.

Modificările în structura masei monetare au fost influențate de diferiți factori, cum ar fi modificările legislative privind restricționarea tranzacțiilor în numerar, schimbările în comportamentul populației în ceea ce privește economisirea și investițiile, modificările în politica monetară și de dobândă implementate de către banca centrală și fluctuațiile cursului valutar.

Analiza datelor, demonstrează că modificările în structura masei monetare sunt rezultatul unui set complex de influențe economice și politice. Este important pentru BNM să monitorizeze cu atenție aceste schimbări și să ajusteze politica sa astfel încât, să mențină stabilitatea financiară și încrederea în sistemul bancar.

Capitolul III

FINANȚE

3.1. FINANȚE PUBLICE

În ultimii cinci ani, evoluția veniturilor și cheltuielilor publice în Republica Moldova a fost marcată de fluctuații semnificative, influențate de reformele fiscale, criza financiară și pandemia COVID-19. În 2019, veniturile bugetului public național au înregistrat o ascensiune moderată, însă cheltuielile sociale au fost predominant mai mari cu 16%, comparativ cu aceeaș perioadă a anului precedent. În 2020, în contextul crizei COVID-19, veniturile au scăzut cu 0,5%, iar datoria publică a crescut cu 26,1%, reflectând presiunile financiare și sociale. Ulterior, în 2021, ritmul de creștere al veniturilor a fost superior cheltuielilor publice, iar în anii următori, creșterea veniturilor s-a menținut, însă într-un ritm mai moderat, reflectând eforturile de redresare economică și gestionare a finanțelor publice în contextul instabilității globale.

În anul 2023, veniturile bugetului public național au crescut cu 11,8% față de aceeaș perioadă a anului 2022. În anul 2023, veniturile bugetului public național (BNP) au constituit 102299,2 mil. MDL, în creștere cu 10793,8 mil. MDL sau în termeni nominali cu 11,8% comparativ cu perioada similară a anului 2022. La majorarea încasărilor bugetului public în anul 2023, au contribuit impozitele și taxele, care au însumat suma de 63006,1 mil. MDL, în creștere cu 9,5%, granturi primite au constituit 5347,0 mil.MDL în creștere cu 17,8% sau cu 807,6 mil.MDL, f.p.s.a.p. Prin urmare, contribuțiile și primele de asigurări au înregistrat creșteri cu 16,4%, (însumând 29022,4 mil. MDL) și la categoria alte venituri s-au înregistrat creșteri cu 9% în sumă de 4923,7 mil. MDL, față de perioada similară a anului 2022.

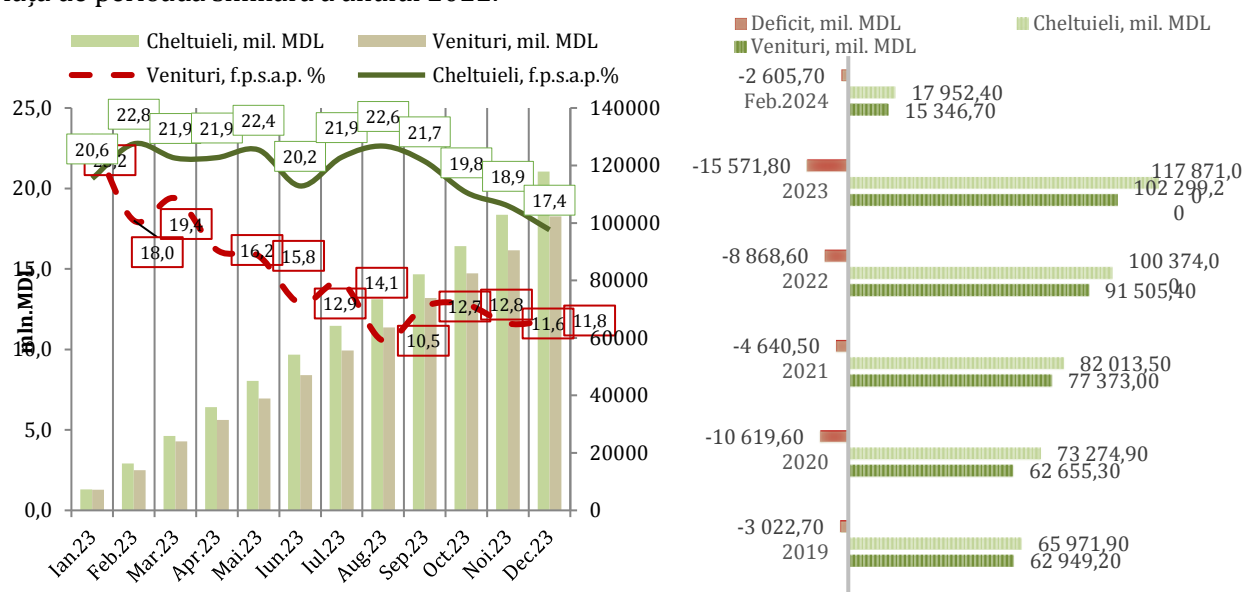

Figura 3.1.1. Ritmul de creștere a veniturilor și cheltuielilor lunare ale bugetului public național, mil. MDL, %

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

În anul 2023 din veniturile totale ale bugetului public național, veniturile bugetului de stat au avut o pondere de 44,1%, veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat – 26,4%, veniturile din fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală – 9,9% și veniturile din bugetele locale – 19,6%. Prin urmare, veniturile totale ale bugetului de stat au constituit 64603,6 mil. MDL, inclusiv: veniturile generale și colectate – 56415,6 mil. MDL, granturi – 5137 mil. MDL, transferuri primite în cadrul BPN – 15,4 mil. MDL și alte venituri – 3035,6 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2022, veniturile totale ale bugetului de stat au crescut cu 20%, ca rezultat al creșterii cu 9% f.p.s.a.p. a veniturilor generale și colectate.

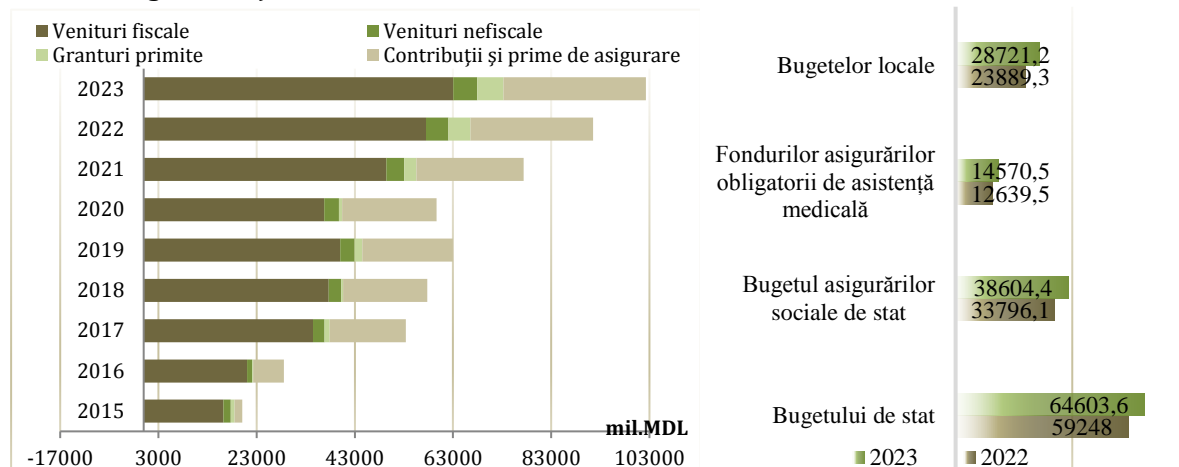

Figura 3.1.2. Structura veniturilor în BPN, mil. MDL, %

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

În acest context, veniturile totale ale bugetului asigurărilor sociale de stat au constituit 38604,4 mil. MDL, care comparativ cu perioada respectivă a anului trecut a crescut cu 14,2% (4808,3 mil. MDL). Veniturile totale ale fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală au constituit 14570,5 mil. MDL, în creștere cu 15,3% (1931 mil. MDL) comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut. Veniturile totale ale bugetelor locale la 31.12.2023, au constituit 28721,2 mil. MDL în creștere cu 20,2% (4831,9 mil. MDL) f.p.s.a.p. Autoritățile publice locale au acumulat venituri din impozite și taxe în sumă de 6590,5 mil. MDL. Iar, transferul de la bugetul de stat a constituit 20803,6 mil. MDL cu 21,2% mai mult față de perioada similară a anului precedent. Granturile primite au scăzut în 2023 până la 210 mil. MDL sau cu 4,6 mil. MDL față de anul 2022.

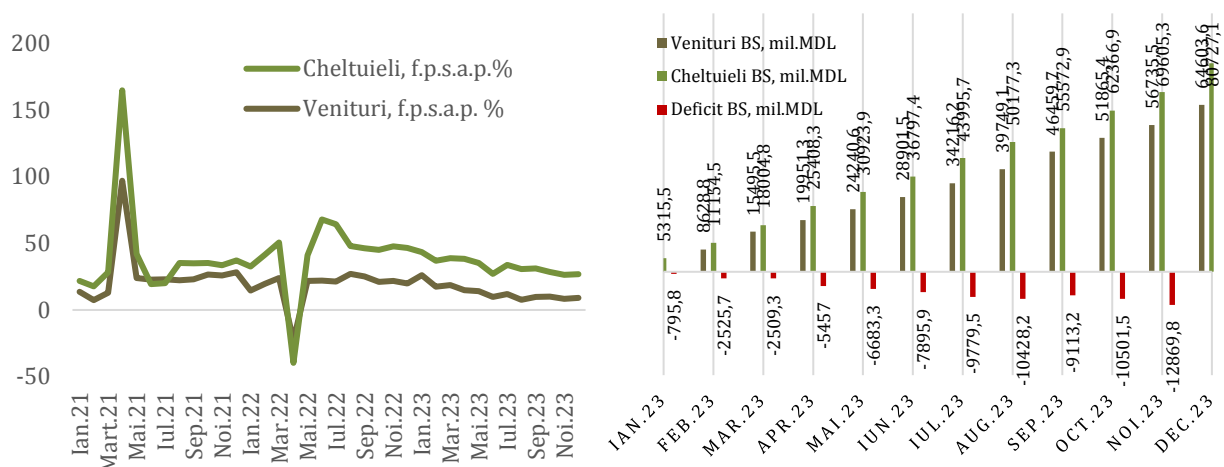

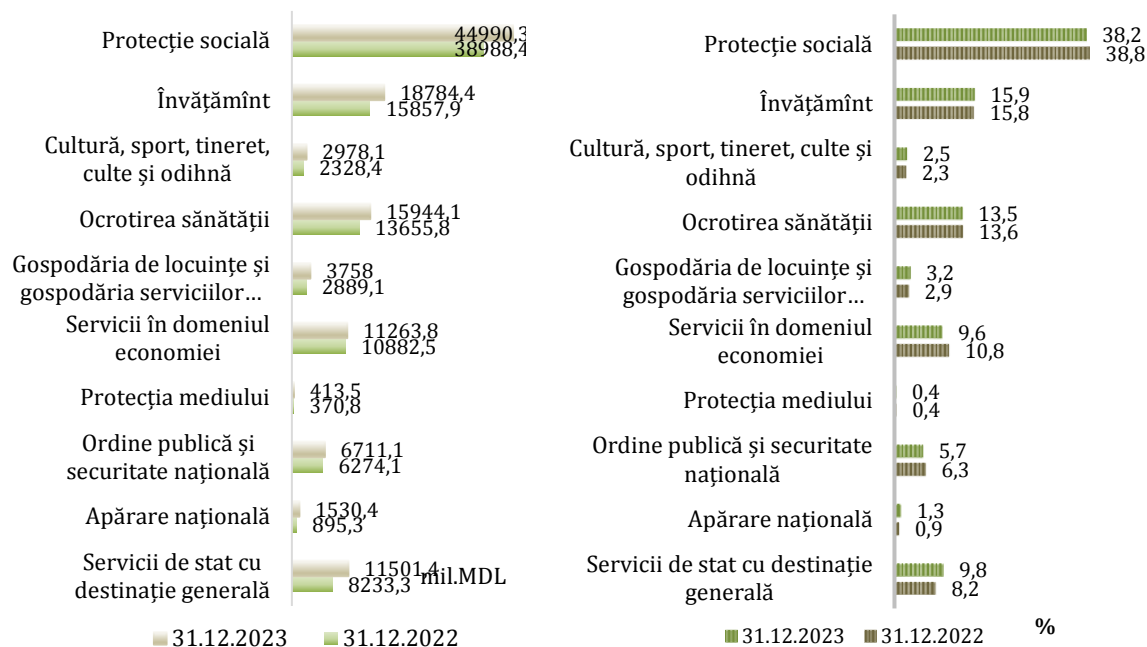
Figura 3.1.3. Veniturile și cheltuielile lunare ale bugetului de stat, mil. MDL, %

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

În anul 2023, cheltuielile realizate din BPN sunt susținute preponderent de dinamica cheltuielilor sociale, înregistrând o creștere de 17,4% f.p.s.a.p. Partea de cheltuieli a bugetului public național în anul 2023 s-a realizat în sumă de 117871 mil. MDL, fiind în creștere cu 17,4% comparativ cu perioada similară a anului 2022. În anul 2023, ponderea cea mai mare au avut-o finanțările atribuite sectorului social:

- ✓ protecția socială cu o pondere de 38,2% - 44990,3 mil. MDL;
- ✓ învățământ cu o pondere de 15,9% - 18784,4 mil. MDL;
- ✓ ocrotirea sănătății cu o pondere de 13,5% - 15944,1 mil. MDL;
- ✓ servicii de stat cu destinație generală cu o pondere de 9,8% - 11501,4 mil. MDL;
- ✓ servicii în domeniul economiei o pondere de 9,6% - 11263,8 mil. MDL.

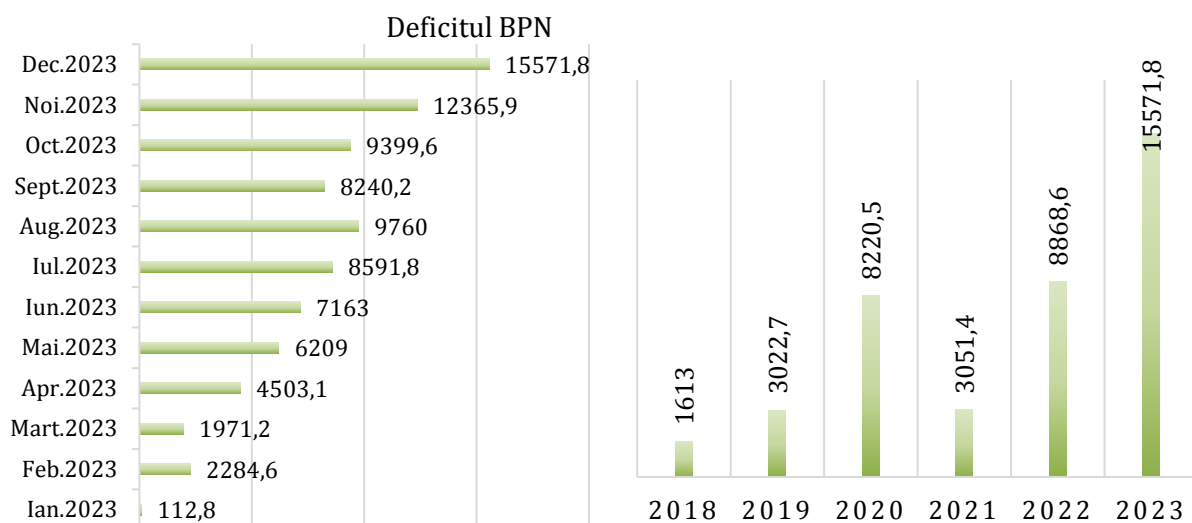
În ansamblu, cheltuielile publice de ordin social au însumat la 31.12.2023 – circa 60934,4 mil. MDL ceea ce reprezintă în jur de 51,8% (mai puțin cu 0,8 p.p. f.p.s.a.p.) din valoarea totală a cheltuielilor publice realizate în perioada dată.

Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor în BPN în 2022-2023, mil. MDL, %

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

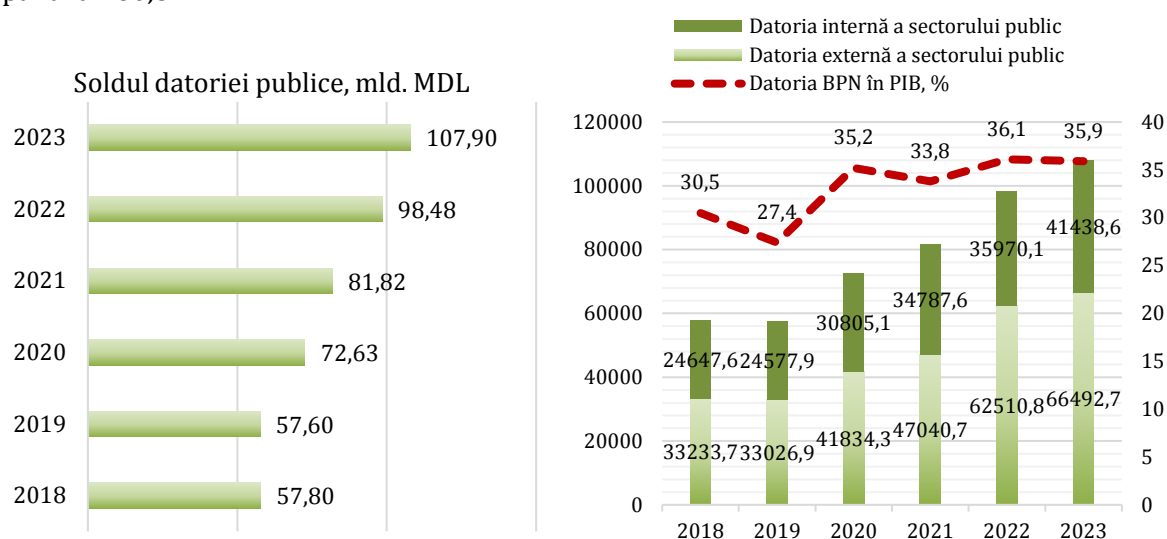
Deficitul bugetar s-a majorat cu 1,8 ori în anul 2023 f.p.s.a.p. Executarea bugetului public național la 31.12.2023 a fost înregistrat un deficit în mărime de 15571,86 mil. MDL, în creștere cu 6703,2 mil.MDL sau de 1,8 ori mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Figura 3.1.5. Deficitul finanțelor publice, mil. MDL

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

În anul 2023, se atestă o majorare a ponderii datoriei sectorului public în PIB (35,9%) cu 2,1 p.p. mai mult față de finele anului 2022. La 31.12.2023, soldul datoriei sectorului public a constituit 107931,3 mil. MDL, în creștere cu 9,6% față de sfârșitul anului 2022. Această majorare a condus la creșterea soldului datoriei publice internă până la 41438,6 mil. MDL și a datoriei externe până la 66492,7 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul prognozat pentru anul 2023, ponderea datoriei sectorului public în PIB, la situația din 31.12.2022, a constituit 35,9%, înregistrând o majorare cu 2,1 p.p. comparativ cu situația de la finele anului 2022. Totuși, majorarea soldului datoriei sectorului public de la finele anului 2023 în comparație cu sfârșitul anului 2022 este condiționată de majorarea soldului datoriei de stat la valoarea nominală cu 9343,1 mil. MDL și soldului datoriei directe a UAT cu 558,8 mil. MDL. Prin urmare, soldul datoriei BNM s-a diminuat până la 190,7 mil. MDL și soldul datoriei directe a întreprinderilor din sectorul public a înregistrat o descreștere de până la 260,8 mil. MDL.

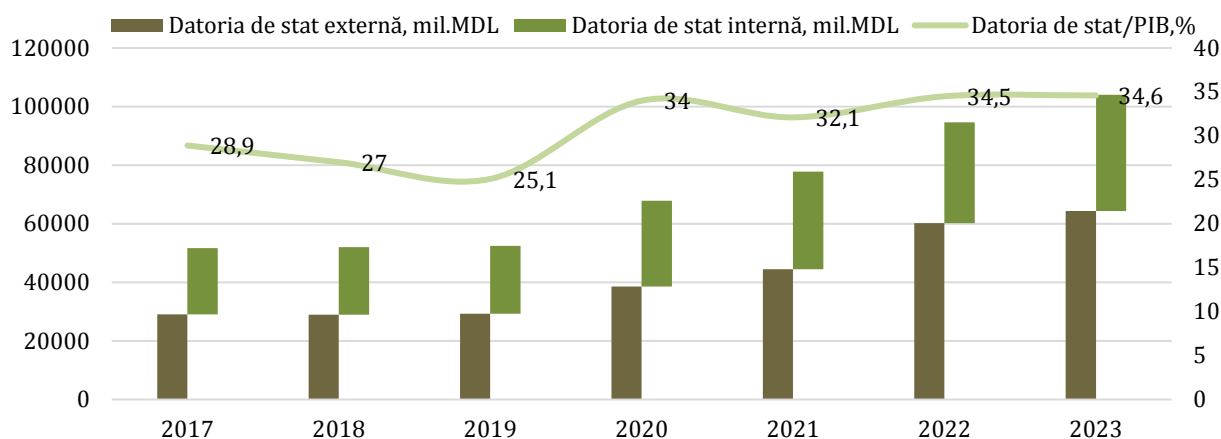
Figura 3.1.6. Datoria sectorului public, mld. MDL, %

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor.

Comparând situația de la 31 decembrie 2022 cu cea de la 31 decembrie 2023, putem observa următoarele modificări la principalele componente ale datoriei publice:

- ✓ Datoria de stat care forma circa 96,3% din datoria publică (104003,1 mil. MDL), a crescut cu 9,8% sau cu o majorare de 9343,1 mil. MDL.
- ✓ Datoria BNM ce constituia 0,9% din datoria publică (1038,4 mil. MDL) a fost în descreștere cu 15,5% sau cu 190,7 mil. MDL;
- ✓ Datoria întreprinderilor din sectorul public, formată integral din angajamentele externe ale acestora 1% din datoria publică totală, în descreștere cu 24% (a constituit 5238,1 mil. MDL);
- ✓ Datoria externă a UAT cu o pondere mică de 1,8% (2399,8 mil. MDL) în datoria totală, respectiv a înregistrat o creștere cu 23,4% sau 456,2 mil. MDL față de luna decembrie 2022.

Ponderea datoriei de stat la valoarea nominală în PIB, la situația din 31.12.2023, a constituit 34,6% din PIB, înregistrând o creștere cu 0,1 p.p. în raport cu sfârșitul anului 2022. Modificarea soldului datoriei de stat externe se datorează finanțării externe nete pozitive în valoare de 78490,3 mil. USD și fluctuației negative a ratei de schimb a dolarului SUA față de alte valute în valoare de -4321,0 mil. USD.

Figura 3.1.7. Dinamica datoriei de stat, mil. MDL,%

Sursa: Elaborat de autor conform datelor Ministerului Finanțelor

La 31.12.2023 soldul creditelor garantate acordate în cadrul Programului de stat „Prima casă” a constituit 1 682,5 mil. MDL sau cu 151,0 mil. MDL mai puțin comparativ cu 31.12.2022. Pe parcursul anului 2023 de către băncile comerciale: BC „MoldovaAgroindbank” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., BC „Victoriabank” S.A., BC „OTP Bank” S.A., BC „Eximbank” S.A. și BC „Energbank” în cadrul Programului au fost acordate noi credite garantate de către stat în sumă de 16,4 mil. MDL. În aceeași perioadă de către beneficiarii Programului au fost rambursate credite garantate în sumă de 167,4 mil. MDL. În anul 2023 au fost activate și executate opt garanții de stat acordate în cadrul Programului de stat „Prima casă” în sumă de 1,9 mil. MDL. În aceeași perioadă, în bugetul de stat de către debitorii garanțați au fost restabilite 0,5 mil. MDL.

3.2. SECTORUL BANCAR

Sectorul bancar din Republica Moldova a înregistrat progrese pozitive în ultimii 5 ani, menținându-se stabil și bine capitalizat, în ciuda turbulențelor externe și a conflictelor din regiune. Gradul de concentrare al sectorului bancar a rămas ridicat în acest interval de timp, iar în 2023, acesta a crescut semnificativ, reflectând o piață bancară dominată de câțiva jucători majori. Această stabilitate și concentrare au contribuit la rezistența sectorului bancar și la susținerea creșterii economice în Republica Moldova.

Indicele de concentrare a pieței activului (IHH), a urcat de la 1761,9 puncte în anul 2020 la 2006 puncte la finele anului 2023, nivel de la care sectorul bancar este considerat că se încadrează în limitele unei piețe bancare cu un grad ridicat de concentrare. Iar după valoarea creditelor (2184,6 puncte) în comparație cu cel al depozitelor (2051 puncte), indică o concentrare mai ridicată (piață excesiv concentrată) a pieței bancare a Republicii Moldova. Clasamentul primelor patru bănci comerciale, care dețin 81,3% din credite totale, a crescut cu 2,2% în anul 2023, față de 2020 (vezi tabelul 3.2.1). Sectorul bancar prezintă un nivel de concentrare mai ridicat, reflectat de cota de piață în funcție de credite deținute de primele patru bănci din sistem, cât și de indicele Herfindahl-Hirschman (IHH) calculat de credite. Evoluția ascendentă a acestui indicator arată o creștere continuă a gradului de concentrare a sectorului bancar autohton și creșterea competiției între bănci.

Tabelul 3.2.1. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, %

Nr.	Denumirea Băncilor	Cota de piață după valoarea activelor (%)				Cota de piață după valoarea creditelor (%)				Cota de piață după valoarea depozitelor (%)			
		2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
1	BC "MOLDOVA - AGROINDBANK" S.A.	29,3	31,4	32,8	33,9	34,2	34,9	37,2	37,4	30,0	31,7	33	33,9
2	BC „Moldindconbank” S.A.	20,5	20,6	19,7	20,2	17,9	20,4	20,4	21,9	20,7	21,0	20,3	21,1
3	OTP Bank S.A.	13,8	14,2	14,1	13,9	16,9	16,2	14,1	11,7	14,8	15,0	14,6	14,7
4	B.C. "VICTORIABANK" S.A.	14,8	14,0	14,0	14,1	10,2	9,2	9,3	10,3	15,1	14,3	14,4	13,9
5	B.C. "ProCredit Bank" S.A.	4,8	4,4	4,7	4,2	7,1	6,1	5,8	5,3	3,5	3,6	3,5	3,3
6	B.C. "EXIMBANK" S.A.	4,4	4,1	3,6	3,3	3,6	3,5	3,5	3,4	4,0	3,9	3,5	3,2
7	"FinComBank" S.A.	3,7	3,7	3,8	3,8	3,3	3,1	3,3	3,5	3,6	3,5	3,8	3,8
8	BCR Chișinău S.A.	2,9	2,3	2,4	1,9	2,1	2,0	2,0	1,9	3,1	2,4	2,3	1,9
9	B.C. "ENERGBANK" S.A.	2,8	2,5	2,2	2,1	1,7	1,8	1,7	2,0	2,6	2,4	1,8	1,8
10	B.C. "COMERTBANK" S.A.	1,7	1,7	1,6	1,4	1,9	1,8	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,3
11	BC "EuroCreditBank" S.A.	1,3	1,3	1,2	1,1	1,2	1,1	1,0	1,1	1,3	1,2	1,2	1,0
Indicatorul HHI (puncte)		1761,9	1870,6	1918	2006	1962,2	2049,8	2153,8	2184,6	1832,3	1930,5	1974,7	2051
Indicatorul CR-4 (%)		78,4	80,1	80,5	82,2	79,1	80,7	81	81,3	80,6	82,0	82,3	83,6

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Conform Rapoartelor prezentate de Ministerul Finanțelor din anul 2024², printre cele mai active bănci – dealeri primari, care au procurat VMS pe piața primară pe parcursul anului 2023, se numără băncile sistemice: BC „Victoriabank” S.A., BC „EXIMBANK” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., și BC „Moldova – Agroindbank” S.A. Pe parcursul anului 2023 băncile comerciale în proces de lichidare au transferat în bugetul de stat din valorificarea activelor sale mijloace bănești în sumă de 102,5 mil. MDL, dintre care: „Banca de Economii” S.A. – 69,0 mil. MDL; BC „Banca Socială” S.A. – 33,0 mil. MDL, BC „Unibank” S.A. – 0,5 mil. MDL. La 31.12.2023, datoria băncilor respective în proces de lichidare față de Ministerul Finanțelor a constituit 11 640,4 mil. MDL, dintre care: BC „Investprivatbank” S.A. – 350,6 mil. MDL; „Banca de Economii” S.A. – 7 676,0 mil. MDL; BC „Banca Socială” S.A. – 1 807,0 mil. MDL; BC „Unibank” S.A. – 1 806,8 mil. MDL.

² <https://mf.gov.md/sites/default/files/Raport%20Q4%202023%20Datoria.pdf>

Majorarea calității activului și obligațiunile bancare. Activele sectorului bancar au totalizat 153929,6 mil. MDL la 31.12.2023, în creștere cu 17,1% față de 31.12.2022. În anul 2023, cuantumul total al expunerii la risc a constituit 69969,6 mil. MDL, în creștere cu 12,2% f.p.s.a.p. Iar ponderea acestuia în total active, a constituit 45,5%, în descreștere cu 2 p.p. Ponderea mijloacelor plasate la BNM, care a constituit 26,1% au scăzut cu 2,1 p.p., iar ponderea investițiilor băncilor în valorile mobiliare de stat și în certificatele Băncii Naționale a constituit 19,7%, în creștere cu 4,5 p.p. Astfel, restul activelor, care constituie 13,6% sunt menținute de către bănci în alte bănci, în numerar, imobilizări corporale, imobilizări necorporale și ponderea acestora s-a majorat cu 1,7 p.p. Pe parcursul anului 2023, doar BCR Chișinău S.A. a înregistrat descreșteri la valoarea activelor cu 128832,6 mil. MDL mai puțin față de anul 2022.

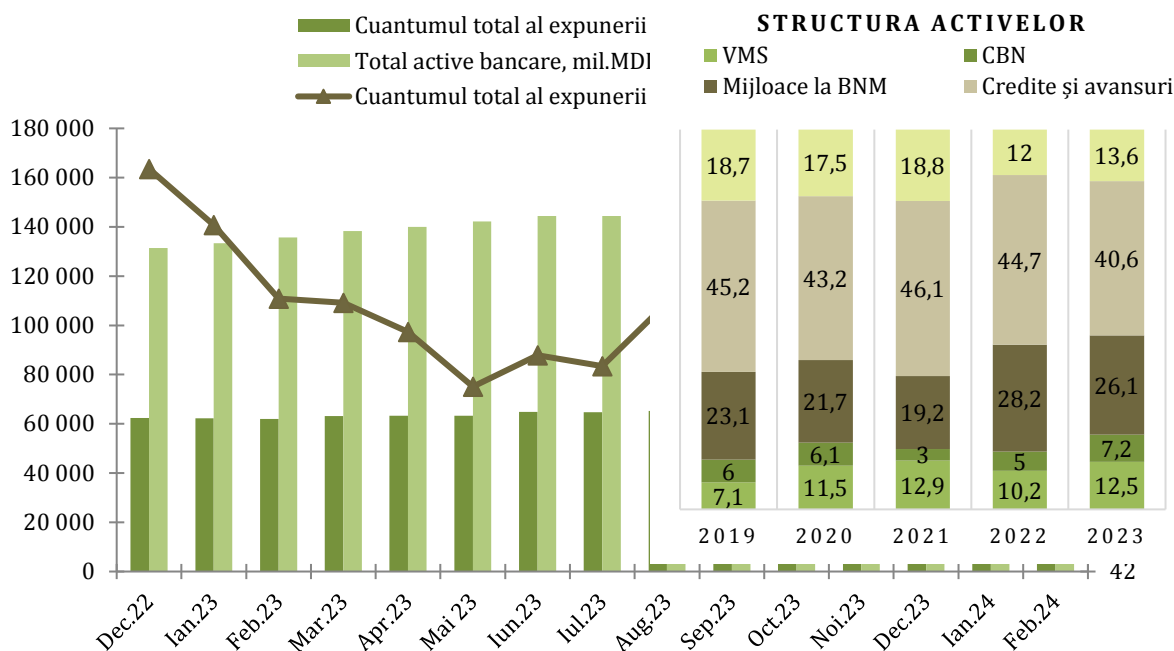

Figura 3.2.1. Evoluția calității activului bancar

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

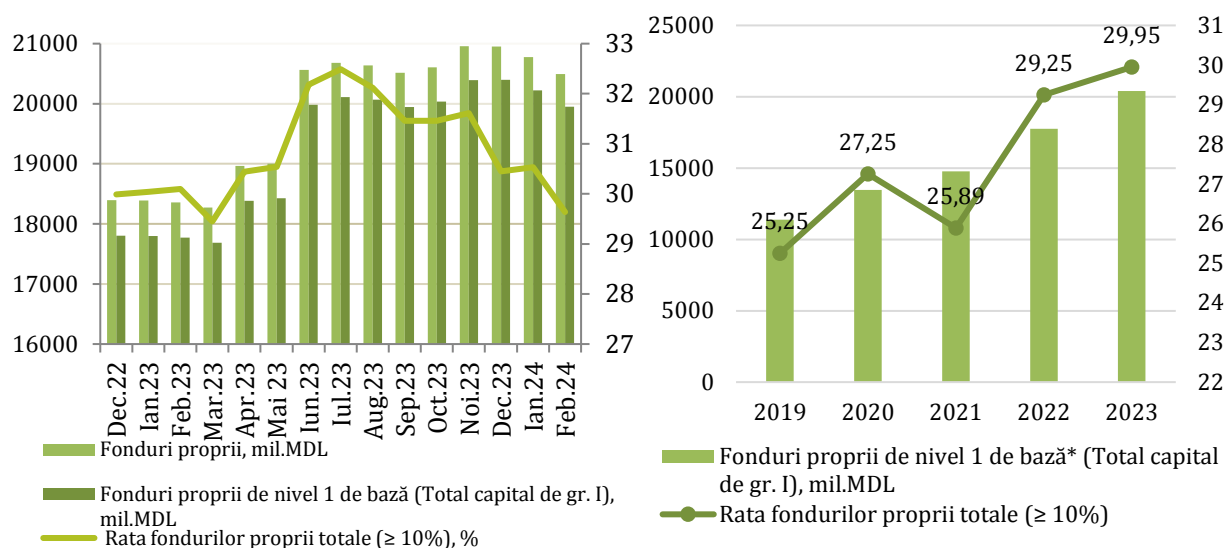
Lider la capitoul active pot fi menționate trei bănci: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A. însumă de 52253,5 mil. MDL, BC „Moldindconbank” S.A. însumă cu 31059,2 mil. MDL, urmat de BC Victoriabank S.A. cu 21740,7 mil. MDL. Per sector bancar în anul 2023, obligațiunile bancare au însumat 127287,1 mil. MDL, cu o creștere de 18 p.p. f.p.s.a.p. Astfel, top trei bănci la capitoul obligațiuni bancare, sunt: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A. însumă de 44490,5 mil. MDL, BC „Moldindconbank” S.A. însumă cu 25447,7 mil. MDL, urmat de OTP Bank S.A. cu 18330,2 mil. MDL.

Rata fondurilor proprii totale per sector bancar se menține în continuare la nivel înalt.

La 31.12.2023, nivelul de capitalizare pentru 11 bănci comerciale din sector, este net superioară minimului impus de cerințele prudențiale de 10% ajungând la nivelul de 29,9% (în creștere cu 0,46 p.p., față de anul 2022), ceea ce indică condiții de funcționare echitabilă pentru băncile autohtone. Conform informațiilor privind activitatea economico-financiară a băncilor comerciale, la finele lunii decembrie 2023, fondurile proprii totale al sectorului bancar au marcat o creștere de 14%, până la 20953,9 mil. MDL, față de anul 2022. Iar fondurilor proprii de nivel 1 (total capital de gr. I) s-a

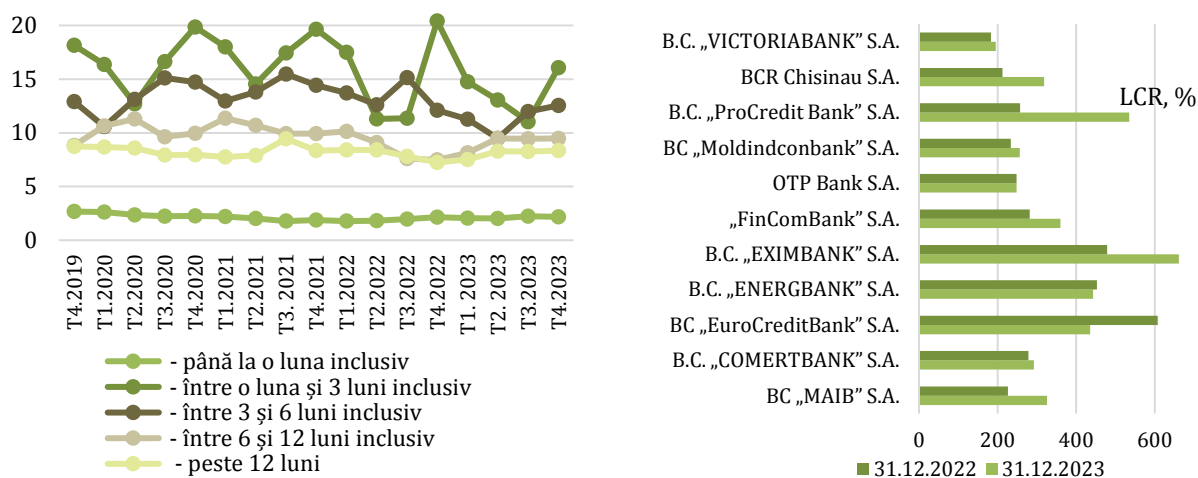
majorat în decembrie 2023 cu 14,5% f.p.s.a.p. până la 20396,5 mil. MDL. În februarie 2024, fondurile proprii totale au constituit 20,4 mil. MDL și au înregistrat o creștere de 12% f.p.s.a.p.

Figura 3.2.2. Evoluția calității capitalului bancar

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Rezervele de lichiditate ale sectorului bancar se mențin la un nivel înalt în anul 2023. În luna decembrie 2023, lichiditatea pe termen lung, valoare calculată conform principiului I al lichidității (≤ 1), al întregului sistem bancar a constituit 0,69%. Prin urmare, se observă că majoritatea băncilor comerciale înregistrează un coeficient destul de înalt, ceea ce duce la un exces de lichiditate bancară. Principiul III al lichidității, care reprezintă raportul dintre lichiditatea efectivă ajustată și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență și care nu trebuie să fie mai mic de 1 pe fiecare bandă de scadență, de asemenea, a fost respectat de către toate băncile, variind de la 1,48, pe banda de scadență până la o lună inclusiv până la 124,33, pe banda de scadență între o lună și 3 luni inclusiv. Indicatorul privind acoperirea necesarului de lichiditate pe sector a constituit 282,3% (limita $\geq 100\%$ - începând cu 1 ianuarie 2023), variind de la 195,5% până la 661,6%, fiind în micșorare cu 46,8 p.p. comparativ cu finele anului precedent.

Figura 3.2.3. Evoluția lichidității bancare trimestriale: Principiul III - lichiditatea pe benzi de scadență (>1)

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Creșterea profitabilității bancare în anul 2023 cu 12% f.p.s.a.p. Profitabilitatea băncilor comerciale a crescut cu 12% în decembrie 2023, față de perioada similară a anului 2022 (profitul bancar a constituit în luna decembrie 2023 – 4101,4 mil. MDL). Această majorare se datorează principalei componente a activității operaționale – veniturilor din dobânzi cu 1829,6 mil. MDL (19%), a veniturilor din onorarii și comisioane cu 302,8 mil. MDL (10,1%) și din veniturilor din diferențele de curs valutar cu 175,5 mil. MDL (10%). Totodată, cheltuielile neafere dobânzilor (cheltuielile privind onorarii și comisioane, cheltuielile administrative, provizioane, deprecierea activelor financiare și nefinanciare etc.) s-au micșorat cu 183,2 mil. MDL (2,2%), în timp ce cheltuielile cu dobânzi s-au majorat cu 1977 mil. MDL (78,2%). Prin urmare, la 31.12.2023 valorile principalilor indicatori de profitabilitate: rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului au constituit 2,8% și respectiv 16,2%, fiind în creștere cu 0,1 p.p. și respectiv 0,7 p.p. comparativ cu p.s.a.p. Analiza contribuției fiecărei bănci la formarea profitului net al sistemului bancar relevă, că majoritatea băncilor comerciale au înregistrat creșteri la valorile profiturilor.

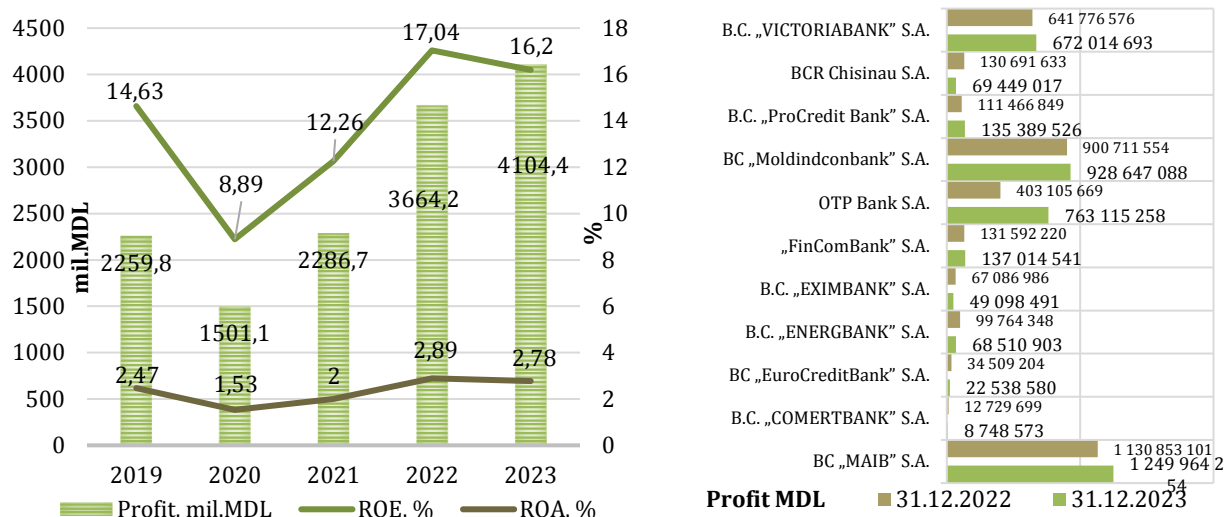
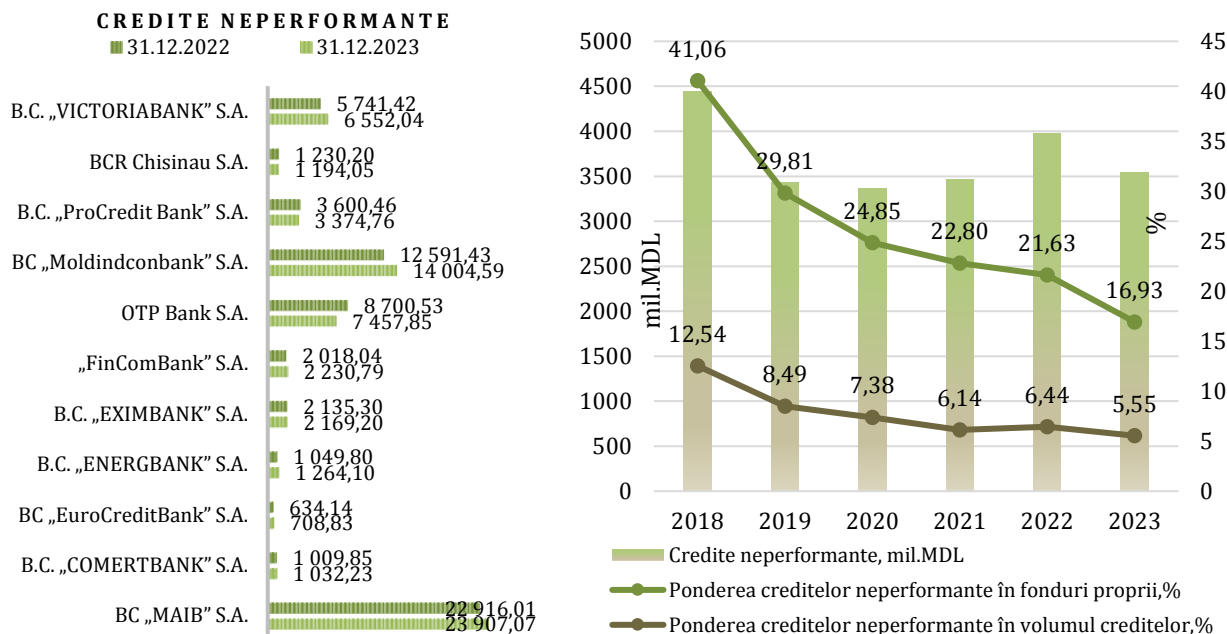

Figura 3.2.4. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

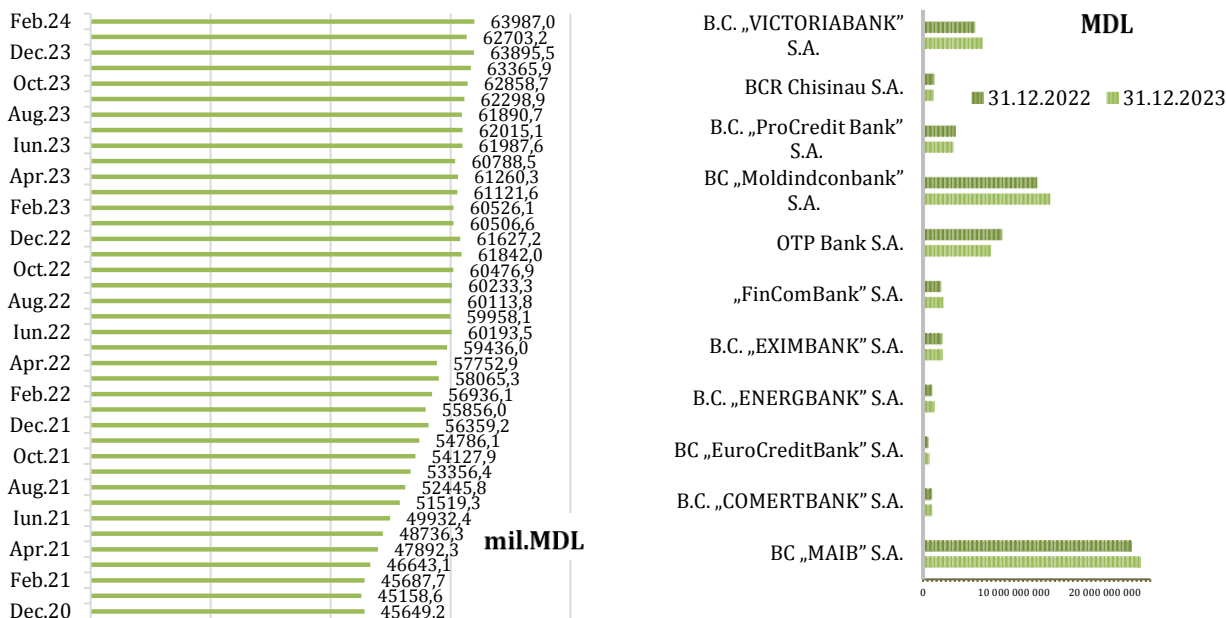
În anul 2023, volumul creditelor neperformante au scăzut cu 10,7% f.p.s.a.p. Ponderea creditelor neperformante din totalul creditelor a scăzut cu 0,9 p.p. față de decembrie 2022, constituind 5,5%. Ponderea creditelor neperformante în fonduri proprii a înregistrat nivelul de 16,93%, în descreștere cu 4,65 p.p. față de decembrie 2022. Diminuarea respectivă este reflectată în rapoartele majorității băncilor din sistem. În ansamblu, această descreștere se datorează și curățirii bilanțurilor băncilor o dată cu schimbarea acționarului majoritar. Prin urmare, creditelor neperformante în valoare absolută au scăzut cu 10,7% până la 3547,2 mil. MDL. Respectiv, în anul 2023 s-au majorat creditelor expirate cu 1,6%, iar ponderea creditelor expirate în totalul creditelor a constituit 3,2%, fiind în descreștere cu 0,1 p.p., f.p.s.a.p, variind de la 1,6% până la 5,4 %, în funcție de bancă comercială.

Figura 3.2.5. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Creșterea portofoliului de credite cu 4% în anul 2023 f.p.s.a.p. La data de 31.12.2023, soldul total al creditelor a constituit 64 mld. MDL, în creștere cu 4% f.p.s.a.p. sau cu cele mai mari ponderi o dețin portofoliului de credite de consum cu o pondere de 12% sau cu 11 mld. MDL, urmat de creditele acordate pentru procurarea și construcția imobilului cu o pondere de 26,6% sau cu 978 mil. MDL și credite acordate pentru procurarea imobilului cu o pondere de 8,1%.

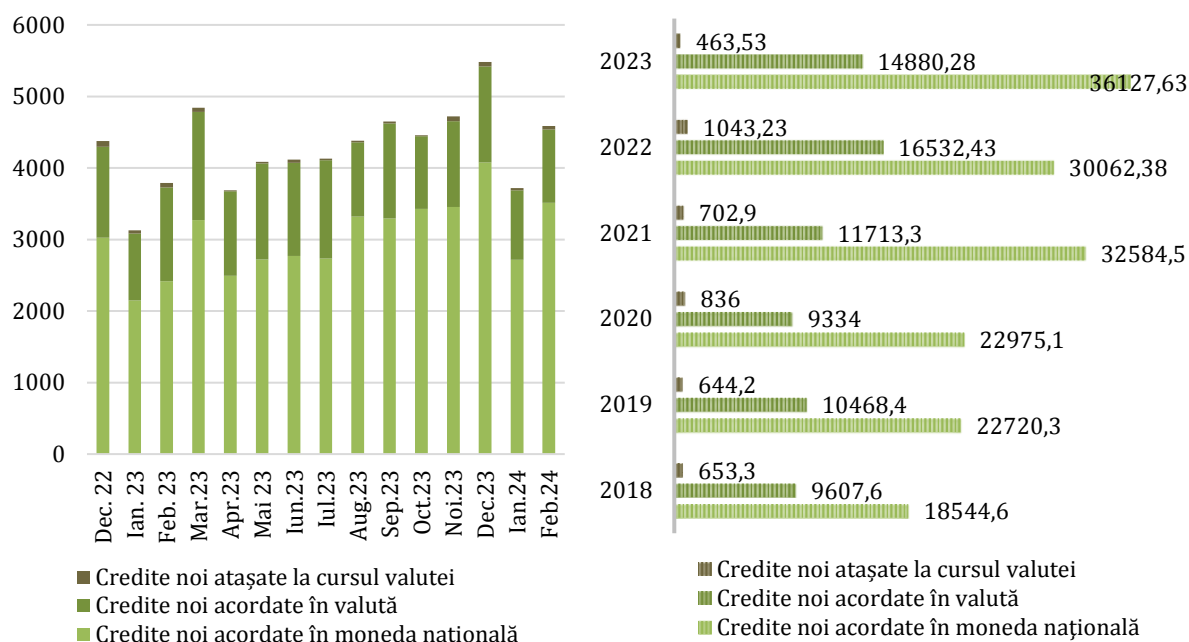

Figura 3.2.6. Evoluția portofoliului de credite

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2023, s-au acordat în total 81977 de credite dintre care: 14005 de credite de consum, 3451 credite acordate unităților administrativ-teritoriale, 453 de credite pentru procurarea/construcția imobilului și 301 credite acordate comerțului. În această perioadă, au fost acordate domeniului agricol 201 de credite în sumă de 4521,7 mil. MDL, 174 de credite acordate persoanelor fizice care practică activități în acest domeniu, 92 de credite acordate în domeniul transport, telecomunicații și dezvoltarea rețelei, 67 de credite acordate industriei productive, 51 de credite acordate în domeniul construcțiilor și 14 credite mediului financiar nebancaar în sumă de 2757,5 mil. MDL.

Volumul de credite noi acordate în creștere cu 25,2% f.p.s.a.p. Volumul creditelor noi acordate la finele lunii decembrie ale anului 2023 a însumat 5479,7 mil. MDL, cu 25,16% mai mult față de luna decembrie 2022 (4378,2 mil. MDL). Respectiv, s-au acordat 4076,3 mil. MDL în monedă națională și 1342,8 mil. MDL în valută străină, totodată s-au acordat 60,5 mil. MDL credite atașate la cursul valutar.

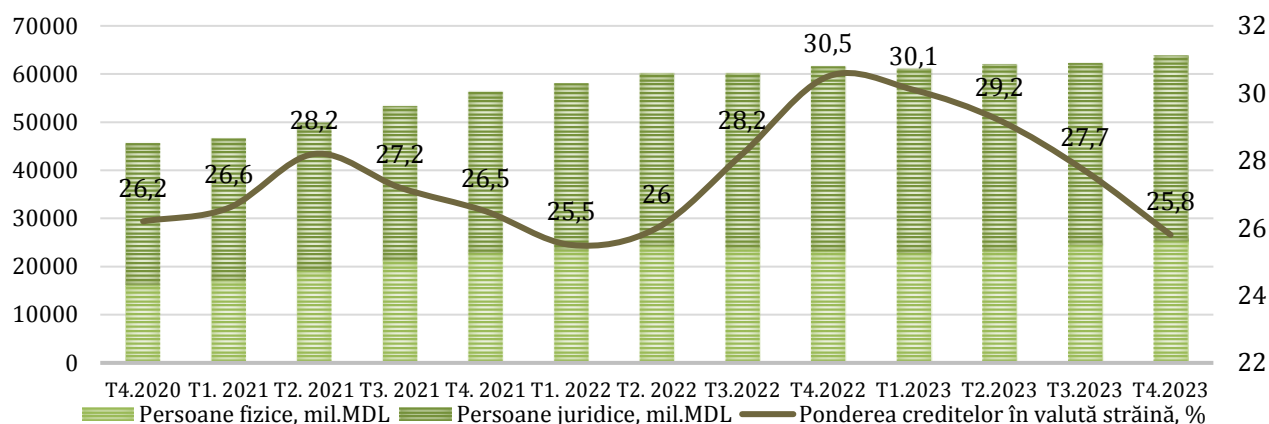

Figura 3.2.7. Volumul creditelor noi acordate după valute, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

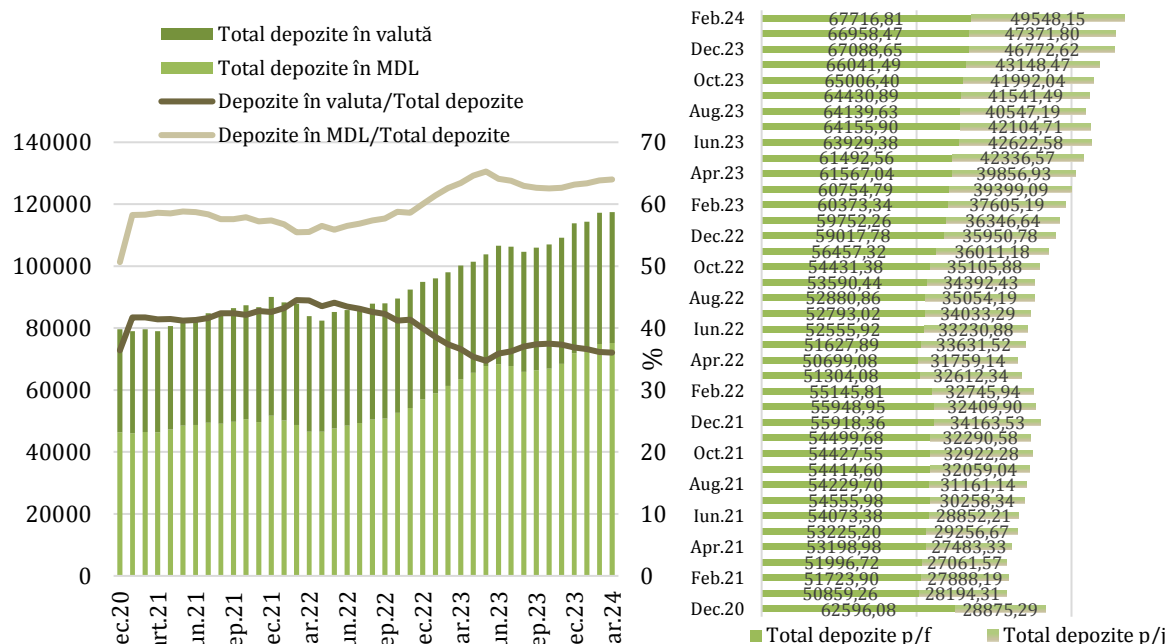
Din totalul soldului de credite, 25,8% sunt în valuta, procent în descreștere, comparativ cu perioada similară a anului 2022, când ponderea era de 30,5%. În cazul populației, soldul a ajuns la 25,3 mld. MDL, fiind în creștere cu 9% f.p.s.a.p. În ceea ce privește companiile, soldul creditelor a crescut cu 0,6% în perioada vizată, și a constituit 38,5 mld. MDL. Ritmul de creștere anual al creditelor acordate în moneda națională în ultimele două trimestre ale anului 2023 a crescut ușor iar ponderea creditelor în valută străină a scăzut.

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

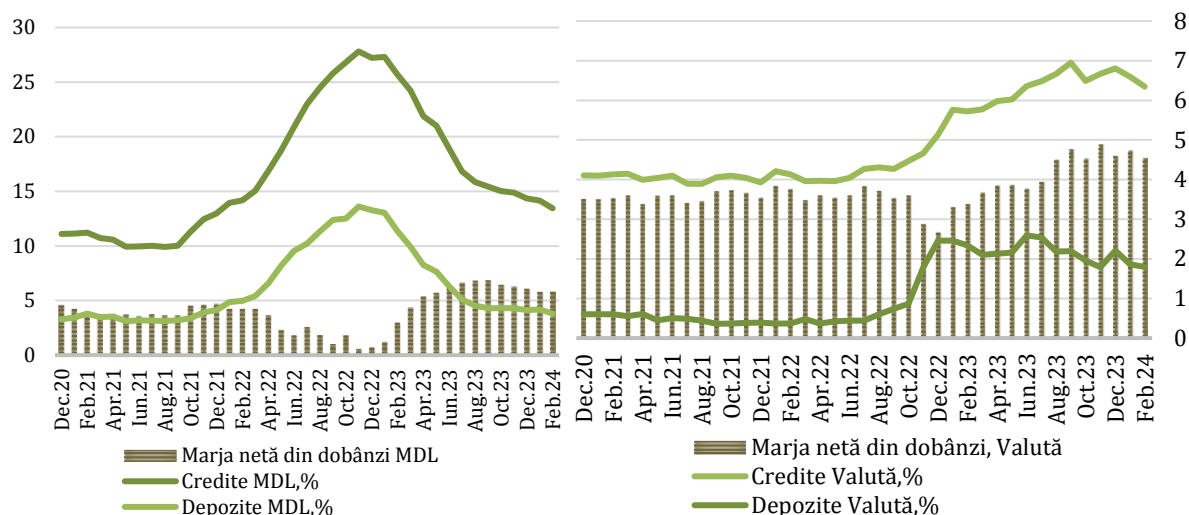
Figura 3.2.8. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Creșterea soldului depozitelor atrase în anul 2023 cu 20% față de anul 2022. În anul 2023, soldul depozitelor atrase atât în monedă națională cât și în valută străină a însumat 113 mld. MDL la 31.12.2023, în creștere cu 20% față de 31.12.2022. Din totalul depozitelor, 63,1% au revenit depozitelor în MDL, însumând 71 mld. MDL la 31.12.2023. Depozitele în valută au constituit 37% din totalul depozitelor, alcătuind 42 mld. MDL. Un impact semnificativ asupra majorării soldului depozitelor a avut-o creșterea depozitelor persoanelor juridice cu 30% și depozitele persoanelor fizice cu 14% în decembrie 2023 f.p.s.a.p. În anul 2023, depozitele în valută națională au crescut cu 26%, iar în valută străină au crescut cu 10,6%. La capitolul volumul depozitelor noi atrase a constituit 5924,56 mil. MDL la sfârșitul luni decembrie 2023 în descreștere cu 12% f.p.s.a.p. Depozitele noi atrase în monedă națională au constituit 3644,61 mil. MDL și în valută străină – 2279,95 mil. MDL.

Figura 3.2.9. Evoluția structurii depozitelor atrase de bănci
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Rata medie a dobânzii la depozite în valută națională și străină a scăzut constant în anul 2023, ca urmare a micșorării treptate a ratei de bază la operațiunile de politică monetară. La 31.12.2023 rata medie a dobânzilor pentru depozite exprimate în MDL a înregistrat 4,13% cu 9,13 p.p. mai puțin față de luna decembrie a anului 2022, iar pentru depozitele exprimate în valută străină s-a înregistrat rata de 2,21% cu 0,25 p.p. mai puțin față de luna decembrie 2022.

Figura 3.2.10. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL și valută străină, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Rata medie a creditelor noi acordate în monedă națională s-au micșorat în anul 2023, înregistrând nivelului de 10,22%, în descreștere cu 3,75 p.p., iar rata creditelor în valută străină a înregistrat nivelului de 6,8% în creștere cu 1,67 p.p. față de decembrie 2022.

Marja netă a dobânzii pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru operațiunile în valută națională au cunoscut o variație mai mare comparativ cu marja pentru tranzacțiile în valută străină. La 31 decembrie 2023, marja bancară la operațiunile în monedă națională a înregistrat un nivel de 6,09%, fiind în creștere cu 5,38 p.p. față de decembrie 2022. Respectiv, și marja asociată operațiunilor în valută străină a evoluat stabil, înregistrând un nivel de 4,59% cu o creștere de 1,92 p.p. față de decembrie 2022.

Capitolul IV

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

În ultimii cinci ani, balanța de plăți a Moldovei a înregistrat o evoluție variată, reflectând fluctuațiile din diferitele componente ale contului curent și contului financiar. Contul curent a avut tendința de a se îmbunătăți ușor de la an la an, cu o ușoară reducere a deficitului înregistrat în ultimii ani.

Pentru anul 2023, prețurile reduse la resursele energetice și produsele alimentare, cererea internă slabă și războiul din țara vecină s-au reflectat în indicatorii Balanței de plăți externe.

Cererea internă și diminuarea prețurilor la bunurile importate au determinat scăderea cu 6,5% a valorii importurilor de bunuri, ceea ce a condus la diminuarea deficitului contului curent cu 20,5%. Prin urmare, necesarul de finanțare externă a țării raportat la PIB a atins nivelul de 11,4%, comparativ cu 17% în anul 2022.

Deficitul **contului curent** al balanței de plăți s-a micșorat cu 20,5% comparativ cu anul 2022, înregistrând 1973,7 mil. USD. Raportat la PIB, contul curent a constituit 11,9%. Evoluția deficitului contului curent a fost determinată de scăderea deficitului balanței comerciale, de majorările excedentelor veniturilor primare și veniturile secundare, în timp ce excedentul balanței serviciilor a scăzut.

Excedentul comerțului exterior cu servicii în anul 2023 a înregistrat o scădere față de anul 2022 cu 2,5% și a constituit 885,82 mil. USD. Această creștere a fost influențată de majorarea valorii importurilor de servicii cu 183,03 mil. USD sau 13,4%, superior creșterii exportului de servicii cu 160,43 mil. USD sau cu 7%. *Exportul serviciilor* în anul 2023 s-a majorat cu 7%, datorită creșterii serviciilor de telecomunicații, informatică și informații cu 29,9% până la 580,42 mil USD. Importurile s-au majorat fiind influențate de serviciile de călătorii, care au sporit cu 19,9%, până la 515,18 mil. USD.

Soldul pozitiv al balanței *veniturilor primare* a constituit 209,8 mil. USD, fiind în creștere de circa 4 ori comparativ cu anul 2022. Această creștere s-a datorat intrărilor care au crescut cu 21,8%, până la 1094,04 mil. USD, intrările au crescut cu 5,5%, până la 884,23 mil. USD. Majorarea intrărilor de venituri a fost influențată de veniturile din gestionarea activelor de rezervă, care au crescut de 4 ori, ajungând la 179,4 mil. USD și de creșterea cu 6,7% a intrărilor veniturilor aferente remunerării salariaților rezidenți pentru munca prestată angajatorilor nerezidenți până la 889,8 mil. USD. Concomitent, sau majorat de 2,1 ori ieșirile de venituri sub formă de dobânzile către plată la alte investiții până la 138,7 mil. USD. Concomitent, profiturile reinvestite din cadrul investițiilor directe s-au diminuat cu 17,1%, constituind 391,48 mil. USD.

Veniturile secundare nete au înregistrat un excedent în valoare de 1818,5 mil. USD, care a crescut cu 4,4%. Această situație s-a datorat, în special, diminuării cu 19% a ieșirilor transferurilor personale în mărime de 334,3 mil. USD, în timp ce intrările acestora s-au micșorat cu doar 6,7%,

până la 1122,6 mil. USD. De asemenea, s-a majorat cu 2,2% volumul asistenței tehnice și granturilor primite în cadrul cooperării internaționale, acestea constituind 575,9 mil. USD.

Contul de capital s-a soldat cu intrări de capital în valoare de 81,9 mil. USD, fiind de 4,1 ori mai mare față de cel înregistrat în anul 2022. Soldul contului de capital a fost determinat de scăderea de 3,0 ori a ieșirilor de capital până la 30,83 mil. USD. Intrările nete de capital înregistrate în sectorul privat au totalizat 63,22 mil. USD, în timp ce intrările de asistență tehnică din exterior primită de administrația publică a constituit 49,6 mil. USD (+22%).

Drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital, necesarul net de finanțare externă a constituit 1891,8 mil. USD, ceea ce reprezintă 11,4% în raport cu PIB.

Contul financiar a înregistrat intrări nete de capital, necesare pentru finanțarea deficitului contului curent, în mărime de 1837,5 mil. USD. Acumularea netă a pasivelor a însumat 1068,2 mil. USD, în timp ce activele financiare nete s-au micșorat cu 769,2 mil. USD. Scăderea netă a *activelor externe*, ce reprezintă intrări nete de mijloace financiare, pe parcursul anului 2023 a fost determinat de micșorarea activelor sub formă de numerar și depozite cu 1358,25 mil. USD, a celor sub formă de credite comerciale și avansuri cu 274,84 mil. USD, dar și a celor sub formă de împrumuturi cu 26,45 mil. USD. Activele de rezervă s-au majorat cu 891,30 mil. USD.

Tabel 4.1 Sinteza balanței de plăți, agregate principale pentru perioada 2019-2023, mil. USD

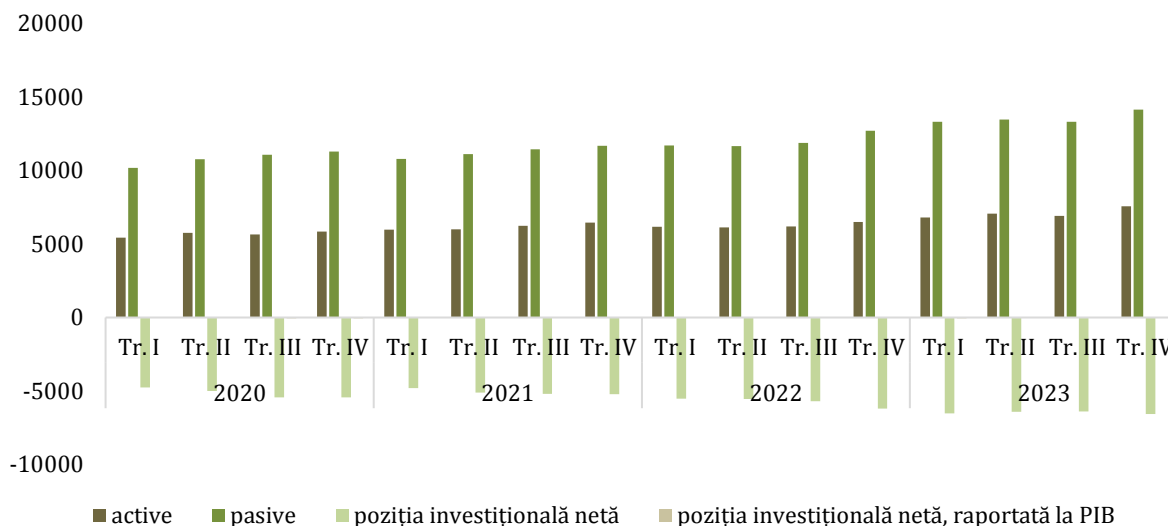
	2019	2020	2021	2022	2023
Contul curent	-1119,07	-795,75	-1699,35	-2482,26	-1973,65
<i>Bunuri</i>	-3311,77	-3075,81	-4190,21	-5192,74	-4887,80
<i>Servicii</i>	350,63	388,37	472,28	908,42	885,82
<i>Venituri primare</i>	621,07	472,74	266,27	59,72	209,81
<i>Venituri secundare</i>	1220,99	1418,97	1752,31	1742,34	1818,52
Contul de capital	-49,88	-61,10	-51,02	20,17	81,85
Contul financiar	1141,02	-942,62	-1715,57	-2437,66	-1837,46
<i>Investiții directe</i>	461,52	-66,38	-381,96	-541,08	-416,26
<i>Investiții de portofoliu</i>	4,7	0,86	-4,93	0,74	-0,26
<i>Alte investiții</i>	-745,01	-1514,1	-1532,97	-2533,30	-2312,24
<i>Active de rezervă</i>	60,49	637,4	205,76	637,34	891,30

Poziția investițională internațională

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova a înregistrat o tendință negativă în ultimii 5 ani, aprofundându-se în sold net debitor de la 5084,65 mil. USD în 2019 la - 6566,59 mil. USD în 2023. În același timp, poziția investițională raportată la PIB a fluctuat între 39,7% și 41,9%, reflectând o dependență semnificativă de finanțarea externă.

În 2023 poziția activelor financiare externe a constituit 7573,32 mil. USD, fiind în creștere cu 16,4% la începutul anului, iar a pasivelor 14139,91 mil. USD, în creștere cu 11,4%. Raportul dintre poziția activelor și pasivelor externe a constituit 53,6%, fiind cu 2,3 p.p. mai mult față de situația de la finele anului 2022.

Poziția activelor financiare a fost influențată de către alte schimbări în sensul majorării 1707,48 mil. USD, iar fluxul ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA a constituit 115,62 mil. USD, modificarea prețurilor instrumentelor financiare ce a constituit 13,21 mil. USD, în timp ce fluxul negativ înregistrat în balanța de plăți o reducere cu 769,24 mil. USD, a influențat poziția activelor în sensul scăderii.

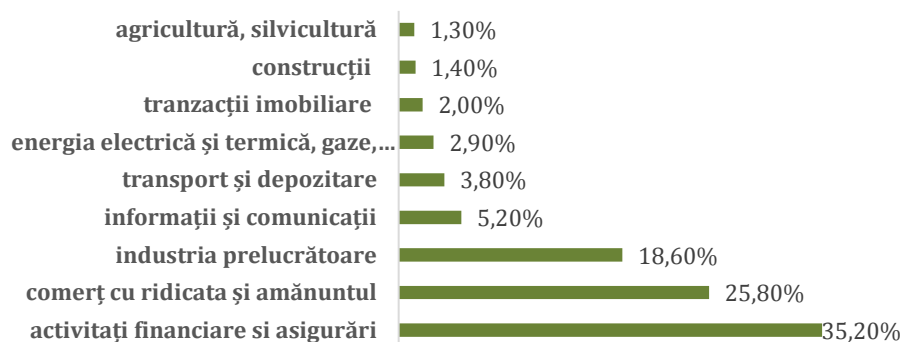
Figura 4.1. Poziția investițională internațională în dinamică, pe trimestre, mil. USD

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Poziția pasivelor a fost determinată de fluxul pozitiv înregistrat în balanța de plăți 1068,22 mil. USD. Fluctuația ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA 474,83 mil. USD. Totodată, modificarea prețurilor instrumentelor financiare cu - 50,34 mil. USD și alte schimbări cu - 43,89 mil. USD au influențat poziția pasivelor financiare în sensul scăderii.

Investițiile străine directe (ISD) au fost în creștere cu 11,9% comparativ cu anul 2022, deținând o pondere de 39,1% în pasive externe ale țării. Investițiile directe au fost constituite din 66% capital propriu și 34% instrumente de natura datoriei.

Activitățile financiare și asigurările, comerțul cu ridicata și cu amănuntul și industria prelucrătoare au deținut cele mai mari ponderi în poziția pasivelor sub forma de investiții directe.

Figura 4.2. Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2023 pe activități economice, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Principalele activități economice care au beneficiat de ISD sunt activitățile financiare și de asigurări, reprezentând circa 35,2% din totalul investițiilor directe sub formă de capital propriu, urmate de comerț cu aproximativ 25,8% și industria prelucrătoare, cu 18,6%. La polul opus se află agricultura, silvicultura care au beneficiat doar de 1,3% din stocul total al investițiilor directe sub formă de capital propriu.

În distribuția geografică a capitalului acumulat, investitorilor din țările UE le-au revenit ponderea majoră – 86,3%, din alte țări – 13%, din CSI – 0,7%. Principalii investitori străini în Moldova sunt originari din Cipru, Olanda, România, Marea Britanie, Bulgaria, Franța etc.

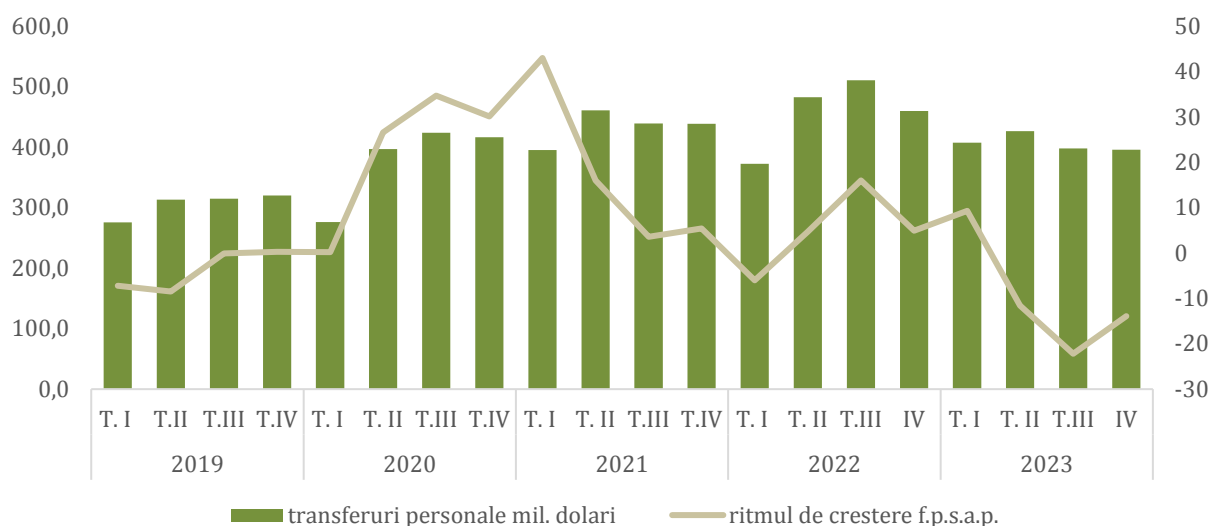
Transferurile de mijloace bănești

Transferurile de mijloace bănești sunt o sursă importantă de venit pentru economia națională. Pe parcursul ultimilor ani, raportul dintre influxul de remiteri și PIB s-a redus de la 21% în 2012 până la 11,7% în 2023. Transferurile bănești din afara țării rămân a fi o sursă semnificativă pentru bugetul gospodăriilor. În medie, în anul 2023 acestea au reprezentat 11,1% în veniturile totale.

În perioada 2019-2023 volumul transferurilor bănești de peste hotare în favoarea persoanelor fizice, prin intermediul băncilor a fost unul instabil. În 2022, a fost înregistrat un nou record în ceea ce privește volumul transferurilor în favoarea persoanelor fizice, prin intermediul băncilor, care a depășit 1,74 mld. USD.

În anul 2023, **volumul transferurilor bănești din străinătate** prin intermediul băncilor în favoarea persoanelor fizice, a constituit 1627,45 mil. USD, fiind cu 6,8% mai puțin comparativ cu anul 2022 (în anul 2022 au fost transferați circa 1745,7 mil. USD).

Principalele țări din care moldovenii trimit bani sunt Israelul și Germania.

Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2019-2023, mil. USD
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

În structura transferurilor pe valute din străinătate în favoarea persoanelor fizice, în anul 2023 remiterile în EUR au constituit 79,5%, cele în USD 20,5%.

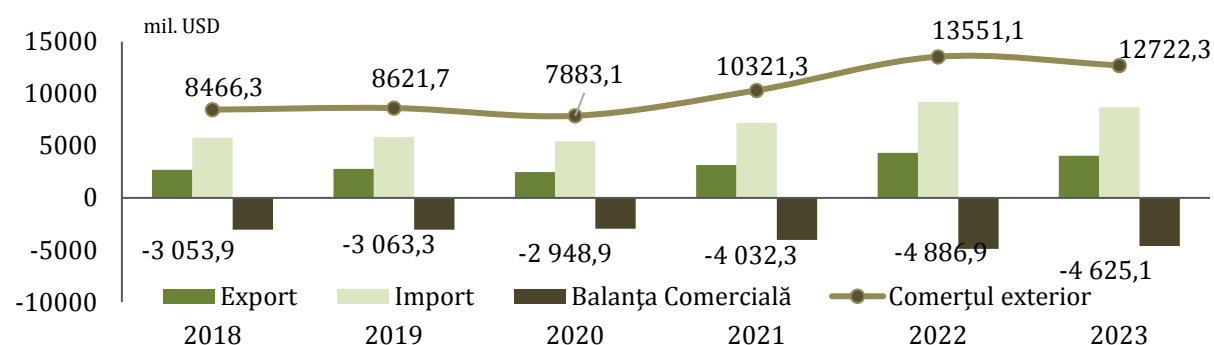
Sumele remitențelor de peste hotare în favoarea persoanelor fizice din Republica Moldova sunt convertite din valuta originală de transfer în USD la cursul oficial de schimb al BNM la data remiterii. Acestea includ, pe lângă remitențele moldovenilor, și alte transferuri: transferul de salarii către persoanele fizice rezidente de la reprezentanțele nerezidente (instituții financiare internaționale, organizații internaționale, agenți economici străini) în Moldova, transferuri în favoarea cetățenilor străini aflați temporar în Moldova, pensii sociale, alocații, pensii alimentare. Potrivit Băncii Mondiale, remitențele de la lucrătorii moldoveni, în diferiți ani au constituit între 15% și 30% din PIB-ul țării.

Comerțul exterior cu bunuri

Economia Republicii Moldova în ultimii 5 ani s-a confruntat cu un complex fără precedent de șocuri. Pandemia COVID -19, seceta, efectele agresiunii ruse din Ucraina, criza energetică, inflația persistentă au pus economia sub presiuni mari de costuri și de competitivitate. Aceste provocări au dus la o volatilitate semnificativă a creșterii economice cu perioade de creștere moderate urmate de scăderi semnificative. În consecință, valoarea totală a comerțului internațional cu mărfuri în anul 2023, a înregistrat o scădere cu 6,1%, față de anul 2022. Principalii factori ce au influențat această scădere sunt: pierderea piețelor din Rusia, Ucraina și Belarus, perturbarea căilor de transport și logistică, prin creșterea substanțială a costurilor de transport și logistice odată ce Moldova a devenit un important punct de tranzit al bunurilor din și înspre Ucraina, creșterea prețurilor la resursele energetice, derularea mai dificilă a vânzărilor pe piața locală ca urmare a erodării puterii de cumpărare a populației.

Totodată, Republica Moldova obținând în iunie 2022 statutul de țară candidată la aderarea la UE, trebuie să valorifice la maximum oportunitățile care derivă din statutul său de țară candidată la UE, care va aduce o deschidere spre noi piețe.

Valoarea totală a comerțului internațional cu mărfuri în anul 2023 a constituit 12722,3 mil. USD, înregistrând o scădere de 6,1% față de anul 2022, atât a exporturilor 6,5%, cât și a importurilor cu 5,9%.

Figura 4.4. Tendințele comerțului internațional cu mărfuri, în perioada 2018-2023, mil. USD
Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Exporturile de mărfuri în anul 2023 au înregistrat o scădere cu 6,5% față de anul 2022, constituind 4048,6 mil. USD. Diminuarea cererii externe, a potențialului de export, determinat în mare parte de producția industrială în descreștere, reducerea prețurilor externe sunt factorii de bază care au influențat involuția exporturilor.

Exporturile de mărfuri autohtone în anul 2023, au constituit 2870,1 mil.USD, constituind 70,9% din total exporturi. Exporturile de mărfuri autohtone față de anul 2022 au fost în scădere cu 3,2%, care a influențat micșorarea valorii totale a exporturilor cu 2,2%

Reexporturile de mărfuri străine în anul 2023, au constituit circa 1178,5 mil.USD fiind cu 13,7% mai puțin comparativ cu anul 2022, deținând o pondere de 29,1% din total exporturi. **Reexporturile de mărfuri după prelucrare** au deținut 13,8% în total exporturi, iar **reexporturile clasice de mărfuri**, care nu au suferit transformări esențiale 15,3%.

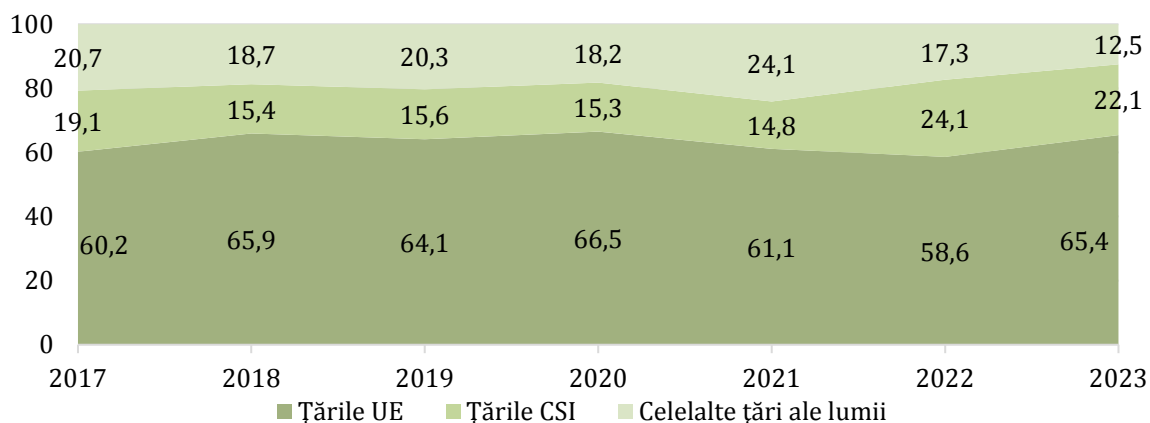
În anul 2023, **decalajul dintre exporturile și importurile de mărfuri a determinat acumularea unui deficit al balanței comerciale** în valoare de 4625,1 mil. USD, sau cu 261,8 mil. USD mai puțin, comparativ cu cel înregistrat în anul 2022.

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în anul 2023 a fost de 46,7%, în scădere cu 0,3 puncte procentuale, comparativ cu anul 2022.

Exporturile de mărfuri destinate țărilor UE, în anul 2023 au constituit 2646,8 mil. USD fiind cu 4,3%, mai mult comparativ cu anul 2022. Exporturile de mărfuri destinate țărilor UE, dețin o pondere de 65,4% în total exporturi. Astfel, contribuția pozitivă la evoluția exporturilor a fost de 2,52 p.p.

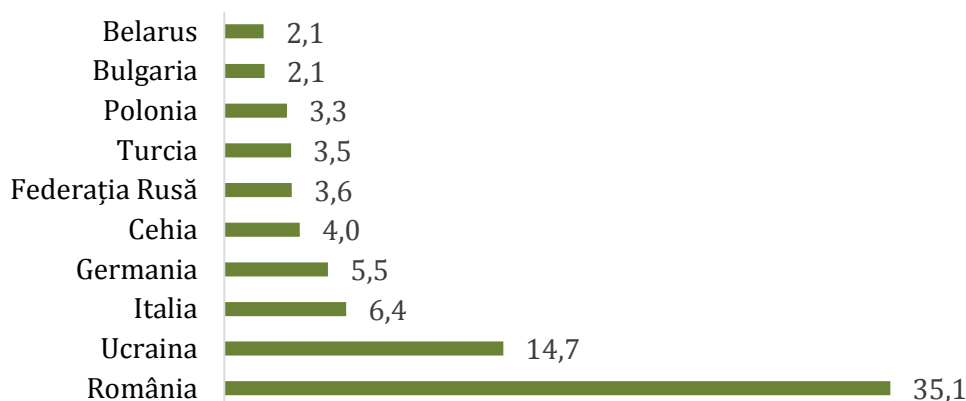
Exporturile de mărfuri destinate țărilor CSI au înregistrat o valoare de 896,9 mil. USD, fiind cu 14,0% mai puțin față de anul 2022, care echivalează cu o cotă de 22,1% în total exporturi, au contribuit negativ la evoluția exporturilor cu 3,37 p.p.

Către grupul **alte țări** exporturile de mărfuri au constituit 12,5% din total, fiind în scădere față de perioada similară a anului precedent cu 32,8%, contribuind negativ la evoluția exporturilor cu 5,69 p.p.

Figura 4.5. Structura exportului de mărfuri pe grupe de țări, în perioada 2017-2023, %
Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Principalele 10 țări partenere de destinație a exporturilor de mărfuri, în anul 2023 au le-au revenit circa 80% din total exporturi dintre care au fost: România cu 35,1% sau 1420,8 mil. USD în total exporturi, a fost principalul partener comercial al RM. Exporturile către România în sau majorat cu 14,5%. Ucraina fiind al doilea partener major al RM, au fost livrate 14,7% sau 595,3 mil. USD din total exporturi. Italia cu 6,4%, Germania cu 5,5%, Cehia cu 4,0%, Federația Rusă cu 3,6%, Turcia cu 3,5%, Polonia cu 3,3%, Bulgaria și Belarus câte 2,1% și altele.

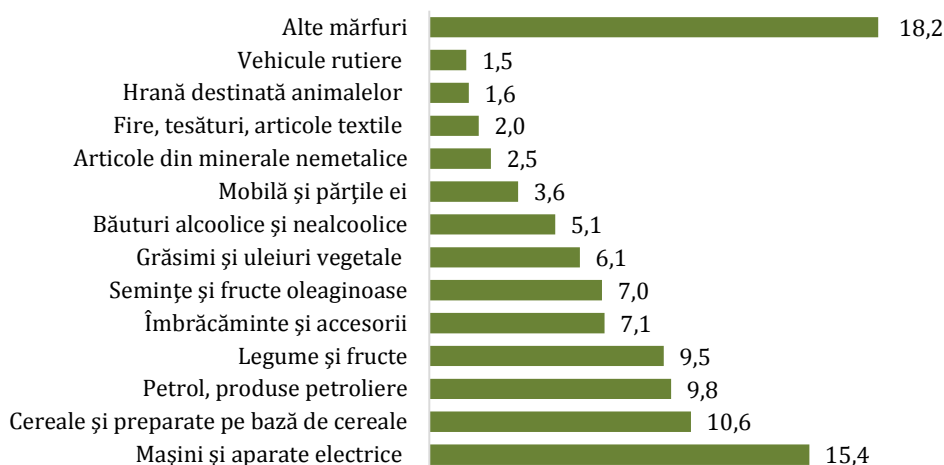
Figura 4.6. Principalele țări partenere ale Republicii Moldova, în anul 2023, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Analiza evoluției exporturilor pe țări în anul 2023 comparativ cu anul 2022 relevă reducerea livrărilor de mărfuri în Turcia cu 53,3%, Ucraina cu 17,3%, Italia cu 21,5%, Bulgaria cu 39,4%, Federația Rusă cu 24,2%, Elveția cu 50,0%, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord cu 35,9%, Regatul Țărilor de Jos cu 26,4%, Portugalia cu 69,0%, Irak cu 70,5%, Germania cu 4,1%, Ungaria cu 12,2%, Slovacia cu 26,2%, Republica Arabă Siriană cu 98,5%, Belgia cu 19,9%, Canada cu 23,9%, care a influențat la micșorarea pe total exporturi cu 13,7%.

În același timp, **s-au majorat exporturile de mărfuri** în România cu 14,5%, Cehia cu 54,6%, Kazahstan cu 44,0%, Egipt de 2,6 ori, Spania cu 28,6%, Polonia cu 9,2%, SUA cu 19,7%, Liban cu 54,8%, Cipru cu 47,9%, Indonezia de 27,5 ori, Malaysia de 20,4 ori, Grecia cu 21,2%, Croația de 2,6 ori, Kârgâzstan de 2,0 ori, Letonia cu 58,8%, Lituania cu 20,7%, Emiratele Arabe Unite cu 48,5%, Armenia de 1,9 ori, Arabia Saudită cu 38,5%, Belarus cu 3,6%, *atenuând, astfel, diminuarea pe total exporturi cu 8,5%*.

În structura exporturilor de mărfuri în anul 2023, ponderi semnificative le-au revenit următoarelor grupe: mașini și aparate electrice și părți ale acestora 15,4% din total exporturi; cereale și preparate pe bază de cereale 10,6%; petrol, produse petroliere și produse înrudite 9,8%; legume și fructe 9,5%; îmbrăcăminte și accesorii 7,1%; semințe și fructe oleaginoase 7,0%; grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate 6,1%; băuturi alcoolice și nealcoolice 5,1%; mobilă și părțile ei 3,6%; articole din minerale nemetalice 2,5%; fire, țesături, articole textile și produse conexe 2,0%; hrană destinată animalelor 1,6%, vehicule rutiere 1,5%.

Figura 4.7. Exporturile cu mărfuri pe principale secțiuni, în anul 2023, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

În anul 2023, comparativ cu anul 2022 *s-au redus exporturile* de petrol, produse petroliere și produse înrudite cu 28,9%, grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate cu 34,0%, semințe și fructe oleaginoase cu 27,9%, vehicule rutiere cu 36,6%, produse chimice organice cu 40,4%, minereuri metalifere și deșeuri de metale cu 32,6%, încălțăminte cu 33,5%, fire, țesături, articole textile și produse conexe cu 12,5%, cereale și preparate pe bază de cereale cu 2,0%, îmbrăcăminte și accesorii cu 2,8%, articole prelucrate din metal cu 18,9%, zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere cu 27,0%, articole din lemn, exclusiv mobilă cu 23,0%, construcții prefabricate; alte instalații și accesorii pentru instalații sanitare, de încălzit și de iluminat cu 28,6%, materiale plastice prelucrate cu 40,4%, tutun brut și prelucrat cu 26,7, articole de voiaj; sacoșe și similare cu 15,0%, *cauzând descreșterea pe total exporturi cu 12,7%*.

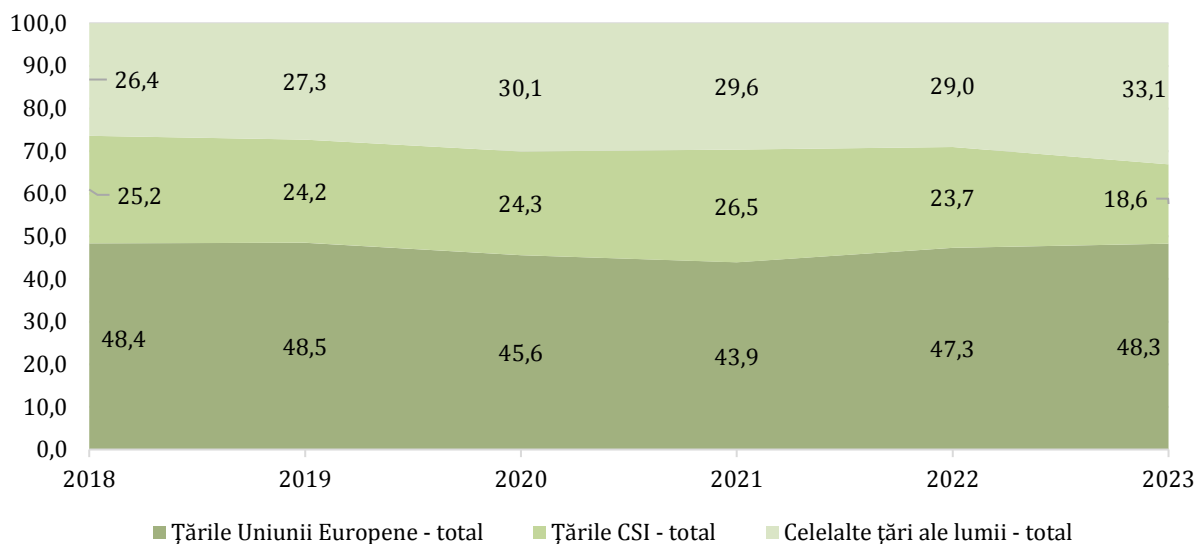
Totodată, *s-au majorat exporturile* de mașini și aparate electrice și părți ale acestora cu 17,9%, băuturi alcoolice și nealcoolice 14,6%, legume și fructe 6,9%, energie electrică de 2,1 ori, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice de 2,1 ori, mașini și aparate industriale cu aplicații generale, părți și piese detașate ale acestor mașini cu 48,7%, hrană destinată animalelor cu 20,6%, materiale plastice sub forme primare de 2,6 ori, articole din minerale nemetalice cu 9,2%, instrumente și aparate, profesionale, științifice și de control cu 29,6%, mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automată a datelor de 1,6 ori, aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii de 1,9 ori, *atenuând micșorarea pe total exporturi cu 5,7%*.

Diminuarea prețurilor externe, temperarea activității economice și a cererii interne generează scăderi ale importurilor. Importurile de mărfuri în anul 2023 au fost în scădere față de anul 2022 cu 5,9%.

Importurile de mărfuri provenite din țările UE, în anul 2023, au înregistrat 4188,0 mil. USD cu 4,1% mai puțin, față de anul 2022, deținând o pondere de 48,3% în total importuri, contribuția negativă la dinamica importurilor a fost de 1,9 p.p.

Importurile de mărfuri provenite din țările CSI în anul 2023 au avut o valoare de 1609,7 mil. USD diminuându-se cu 26,3% față de anul 2022. Cu o pondere de 18,6% în total importuri, contribuția pozitivă la evoluția importurilor fiind de 2,3 p.p.

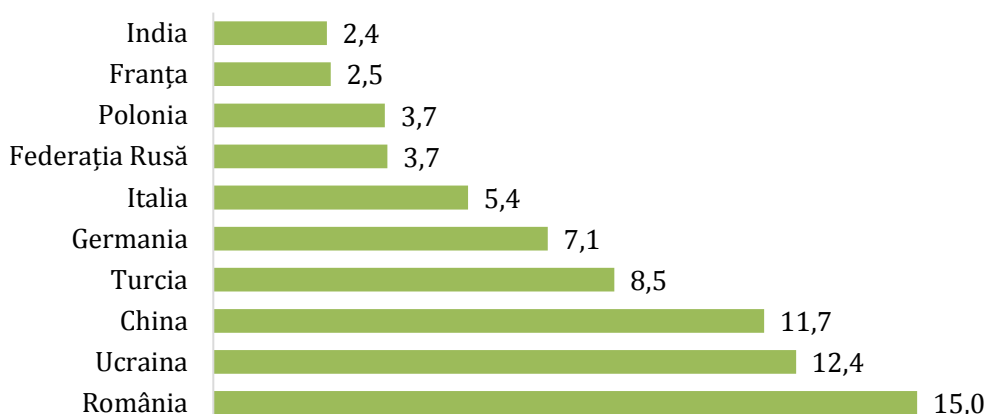
Figura 4.8. Importurile de mărfuri pe grupe de țări, în 2018-2023, %

Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

Din primele 10 țări principali parteneri comerciali ai RM, au fost importate 72,5% din mărfuri, acestea înregistrând creșteri ale importurilor comparativ cu anul 2022.

Importurile din România au înregistrat o scădere de 21,1% comparativ cu anul 2022, după creșterile semnificative ale importurilor în primele 5 luni 2023. Deținând o pondere de 15% sau 1300 mil. USD din total importuri, ce a contribuit negativ la evoluția importurilor cu -3,8 p.p. Ucraina s-a clasat pe locul doi în derularea importurilor. Importul din Ucraina s-a majorat cu 26,1% și a constituit 1076,2 mil. USD. Cu o pondere de 12,4% în total, a influențat pozitiv evoluția importurilor cu 2,4 p.p. Al treia partener în derularea importurilor revine Chinei, cu o pondere 11,7% din total importuri. Importurile din această țară s-au majorat cu 7,4% sau 1017,5 mil. USD.

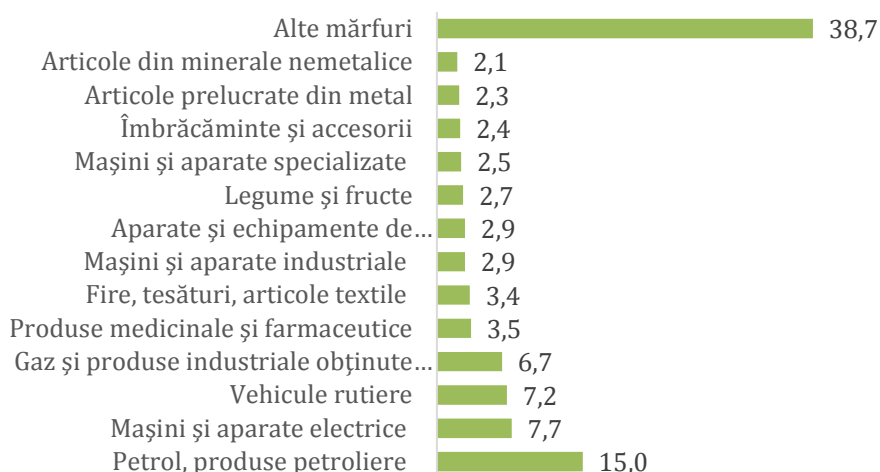
Comparativ cu anul 2022 au înregistrat creștere importurile din Turcia cu 12%, Germania cu 6,9%, Italia cu 7,3%, Polonia cu 4,7%, Franța cu 22,1%.

Figura 4.9. Principalii parteneri comerciali, ponderea în total importuri în anul 2023, %
Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

În structura importurilor din anul 2023 ponderi importante au deținut următoarele grupe de mărfuri: petrol, produse petroliere și produse înrudite 15,0% din total importuri; mașini și aparate electrice și părți ale acestora 7,7%; vehicule rutiere 7,2%; gaz și produse industriale obținute din gaz 6,7%; produse medicinale și farmaceutice 3,5%; fire, țesături, articole textile și produse conexe 3,4%; mașini și aparate industriale cu aplicații generale, părți și piese detașate ale acestor mașini 2,9%; aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii 2,9%; legume și fructe 2,7%; mașini și aparate specializate pentru industriile specifice 2,5%; îmbrăcăminte și accesorii 2,4%; articole prelucrate din metal 2,3%; articole din minerale nemetale 2,1%.

Factorii de bază care au influențat evoluția importurilor sunt cererea internă slabă, prețurile mondiale la resursele energetice și produsele alimentare în scădere. Circa jumătate din secțiunile de mărfuri au înregistrat scăderi ale valorii importurilor față de anul 2022 și, respectiv, au influențat negativ evoluția importurilor.

Figura 4.10. Structura importurilor, pe grupe de mărfuri în anul 2023, %
Sursa: Conform datelor, Biroului Național de Statistică

În anul 2023, comparativ cu anul 2022 *au scăzut importurile* de gaz și produse industriale obținute din gaz cu 31,6%, petrol, produse petroliere și produse înrudite cu 15,2%, energie electrică cu 62,5%, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice cu 25,3%, semințe și fructe oleaginoase cu 39,9%, grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate cu 67,6%, fire, țesături, articole textile și produse conexe cu 7,5%, fier și oțel cu 13,2%, cereale și preparate pe bază de cereale cu 13,5%, cărbune, cocs și brichete cu 49,5%, hârtie, carton și articole din pastă de celuloză, din hârtie sau din carton cu 11,9%, construcții prefabricate; alte instalații și accesorii pentru instalații sanitare, de încălzit și de iluminat cu 22,6%, materiale plastice sub forme primare cu 17,2%, piele, altă piele și blană prelucrate cu 23,8%, lemn și plută cu 22,4%, mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automată a datelor cu 10,7%, materiale plastice prelucrate cu 7,0%, articole prelucrate din metal cu 3,5%, cauciuc prelucrat cu 7,8%, *care au influențat la micșorarea pe total importuri cu 10,4%*.

Totodată, *s-au majorat importurile* de mașini și aparate electrice și părți ale acestora cu 14,2%, vehicule rutiere cu 14,1%, aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii cu 25,2%, legume și fructe cu 20,9%, produse medicinale și farmaceutice cu 8,3%, uleiuri esențiale, rezinoide și substanțe parfumate, preparate pentru toaletă, produse pentru înfrumusețare cu 14,8%, pește, crustacee, moluște cu 17,8%, articole din minerale nemetalice cu 8,0%, produse lactate și ouă de păsări cu 11,2%, băuturi alcoolice și nealcoolice cu 14,0%, cafea, ceai, cacao, condimente și înlocuitori ai acestora cu 11,6%, mașini generatoare de putere și echipamentele lor cu 18,3%, *atenuând diminuarea pe total importuri cu 3,9%*.

Capitolul V

MEDIUL DE AFACERI

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în perioada 2019-2023³.

Conform datelor de la 01 februarie 2024, în Registrul de stat al unităților de drept erau înregistrate 131889 unități.

Evoluția întreprinderilor noi înregistrate pe parcursul perioadei 2019-2023 se caracterizează atât prin tendințe anuale de diminuare a numărului de înregistrări (anii 2020 și 2022), cât și creșteri a numărului de întreprinderi înregistrate, față de perioada similară a anului precedent (anii 2019, 2021, 2023) (Tabelul 5.1.). În ansamblu, numărul întreprinderilor înregistrate în anul 2023 a marcat o creștere semnificativă de 20,8%, comparativ cu anul precedent. Astfel, potrivit datelor Agenției Serviciilor Publice, în Registrul de stat în anul 2023, au fost înregistrate 7729 întreprinderi noi.

Tabelul 5.1. Indicii de creștere a numărului de întreprinderi înregistrate și radiate în anii 2019-2023 față de perioada similară a anului precedent, %

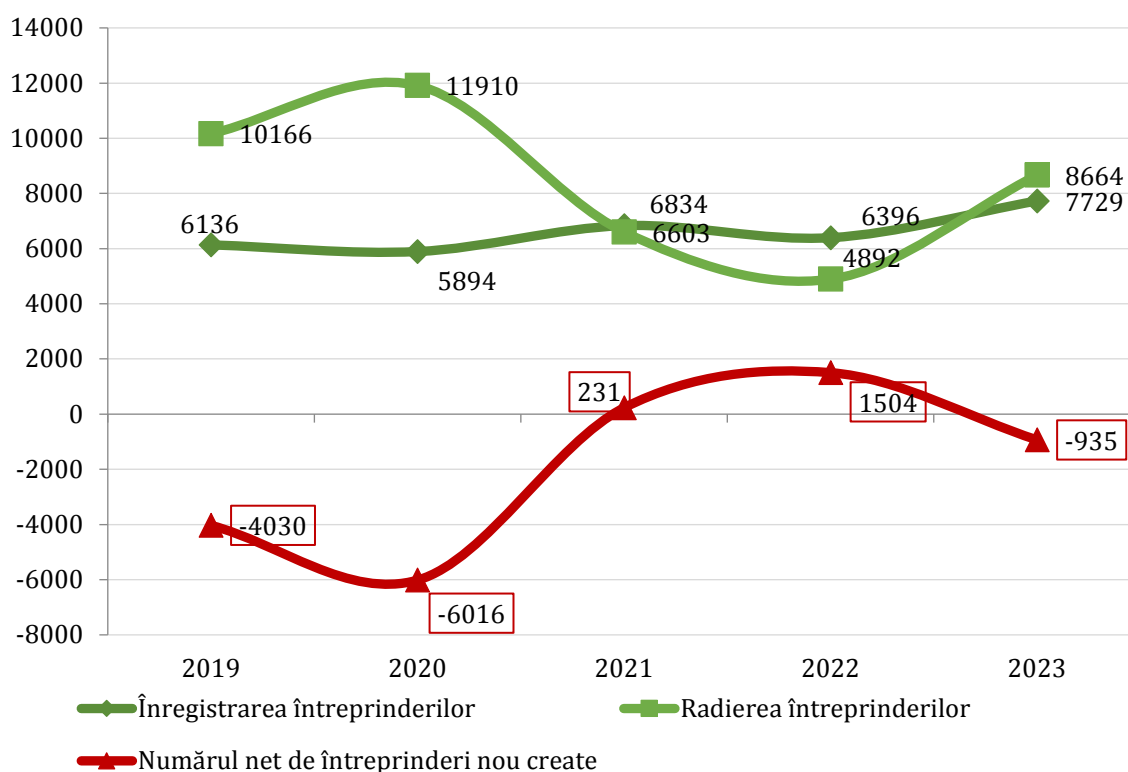
Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
2019	106,7	114,3
2020	96,1	117,2
2021	115,9	55,4
2022	93,6	74,1
2023	120,8	177,1

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenției Servicii Publice; www.date.gov.md

În ultimii 5 ani (2019-2023) numărul de întreprinderi radiate a marcat tendințe anuale de creștere, cu excepția anilor 2021 și 2022. Spre deosebire de anii precedenți, potrivit datelor ASP în anul 2023, numărul întreprinderilor radiate a marcat o creștere semnificativă. Astfel, în anul 2023, numărul întreprinderilor radiate a constituit 8664 de unități sau cu 77,1% în creștere față de anul 2022 (Figura 5.1.).

Figura 5.1. reflectă evoluția numărului net de întreprinderi nou create în anii 2019-2023. Per ansamblu, în perioada analizată se remarcă o tendință semnificativă de diminuare a numărului net de întreprinderi nou create. E de menționat, că începând cu anul 2017, pentru prima dată, în ultimii aproximativ 20 ani, numărul întreprinderilor radiate l-a depășit pe cel al întreprinderilor înregistrate, numărul net de întreprinderi nou create atingând o valoare negativă. Acest sold negativ al numărului net de întreprinderi nou create s-a înregistrat în următorii ani (cu excepția anilor 2021 și 2022, când numărul înregistrărilor l-a depășit pe cel al radiierilor). În anul 2023, numărul net de întreprinderi nou create a atins din nou o valoare negativă, cu un număr de înregistrări mai mari decât cel al radiierilor, constituind -935 de unități.

³ Datele se referă la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali (Sursa: Agenția Serviciilor Publice)

Figura 5.1. Evoluția înregistrărilor și radierilor din Registrul de Stat și a numărului net de întreprinderi nou create în perioada 2019-2023

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenției Servicii Publice; www.date.gov.md

Simplificarea procedurii de lichidare a întreprinderilor a fost un factor important, care a determinat creșterea numărului de întreprinderi radiate. Astfel, prin cumularea mai multor întreprinderi care erau pe parcursul mai multor ani, în Registrul de stat în stare nefuncțională, urmare a simplificării procedurii de lichidare, s-a majorat și numărul întreprinderilor radiate. În plus, o altă explicație ar consta într-o abordare mai constructivă a potențialilor antreprenori față de inițierea afacerilor proprii. De asemenea, trebuie să luăm în considerare și impactul altor aspecte, precum mediul economic instabil, inclusiv producerea concomitentă a mai multor crize în ultimii ani, care își pun amprenta asupra mediului de afaceri. Cu toate că indiscutabil au fost întreprinse și realizate multe acțiuni pentru înlesnirea activității businessului, cum ar fi reducerea actelor permissive, totuși există o multitudine de factori exogeni care își pun în continuare o amprentă negativă asupra mediului de afaceri.

Capitolul VI

SECTORUL SOCIAL

Piața forței de muncă

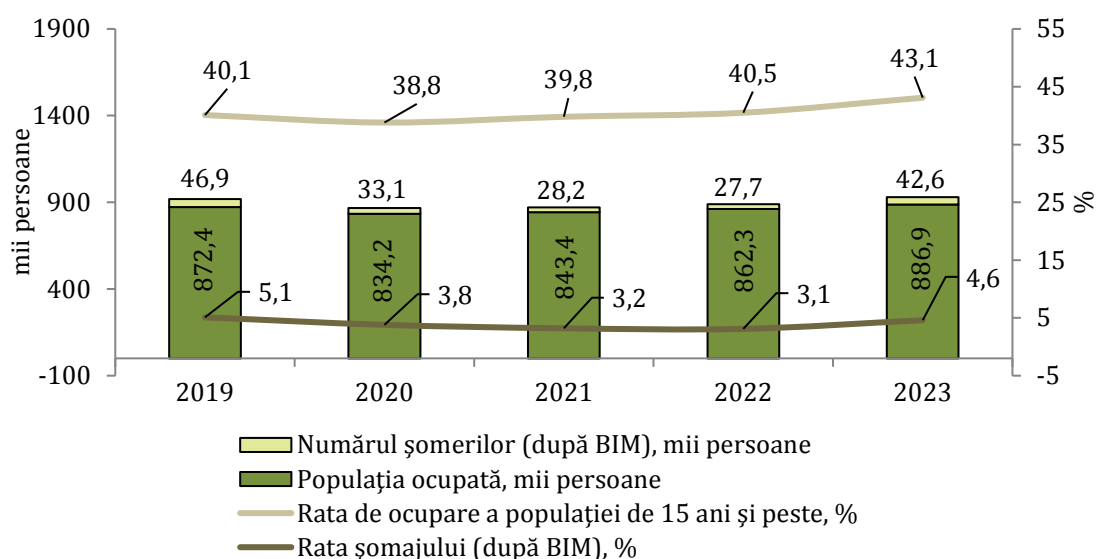
Evoluția pieței muncii în Republica Moldova în ultimii 5 ani a evidențiat o creștere moderată a ocupării și o scădere semnificativă a ratei șomajului, reflectând redresarea economică post-pandemie și creșterea cererii de forță de muncă în sectoare cheie. Totuși, persistă disparități regionale semnificative și provocări precum lipsa calificărilor adecvate și emigrația forței de muncă tinere, necesitând politici eficiente care să promoveze creșterea economică incluzivă și să stimuleze angajarea în regiunile rurale.

În anul 2023, *forța de muncă*, care include populația ocupată și șomerii, a constituit 929,5 mii pers., în creștere cu 1,1% față de anul 2019. O pondere mai mare în forța de muncă au avut-o bărbații (50,4%) decât femeile (49,6%), precum și mediul rural (53,4%) față de mediul urban (46,6%). Totodată, rata de participare la forța de muncă a populației de 15 ani și peste a fost de 45,1%, ceea ce este cu 2,8 p.p. mai mult față de anul 2019. În rândul persoanelor economic active indicatorul a fost mai mare la bărbați (49,5%) decât la femei (41,4%). Rata de activitate este mai mare în mediul urban (49,8%) decât în cel rural (41,7%). În grupa de vârstă 15-29 ani rata de activitate a persoanelor economic active a constituit 33,0%, în grupa 15-64 ani – 54,4%, iar în grupa 20-64 ani – 58,4%.

Populația ocupată în anul 2023 a fost de 886,9 mii pers., mai mult cu 1,7% față de anul 2019 (Figura 6.1). O mai mare pondere în populația ocupată au avut-o bărbații – 50,2% decât femeile – 49,8%, precum și mediul rural – 53,5% față de mediul urban – 46,5%. *Rata de ocupare* a populației de 15 ani și peste a constituit 43,1%, fiind în creștere în comparație cu anul 2019 (40,1%). Rata de ocupare a bărbaților – 47,1% a fost mai înaltă decât cea a femeilor (39,7%). După mediile de reședință, rata de ocupare a constituit în mediul urban – 47,4%, fiind mai mare decât cea din mediul rural – 39,9%. Rata de ocupare a persoanelor în vârstă de muncă (16-60 ani - femei/16-62 ani - bărbați) a avut valoarea de 55,2%, a persoanelor în vârstă de 15-64 ani – 51,8%, iar în grupa de vârstă 15-29 ani a constituit 30,6%.

Numărul persoanelor ocupate în activități agricole în anul 2023 a fost de 185,3 mii persoane (cu 14,5 mii sau cu 1,7% mai puțin față de anul 2019) sau de 20,9% (cu 0,1 p.p. mai puțin față de anul 2019) din totalul celor ocupați, iar numărul celor ocupați în activități non-agricole a fost de 701,6 mii persoane (cu 71,3 mii sau cu 11,3% mai mult față de anul 2019).

Ponderea persoanelor ocupate în industrie a fost de 14,4%, inclusiv în industria prelucrătoare – 12,2%, iar în construcții – 7,1%. Numărul persoanelor ocupate în industrie a constituit 127,8 mii (în scădere cu 0,2% față de anul 2019), iar în construcții – 63,3 mii persoane (în creștere cu 3,1% față de anul 2019). În sectorul de servicii au activat 510,5 mii persoane sau 57,6% din numărul total de persoane ocupate (mai mult față de anul 2019 cu 10,4 mii persoane sau cu 2,1%).

Figura 6.1. Evoluția numărului populației ocupate, al șomerilor și a ratelor de ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în anii 2019-2023⁴

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Populația ocupată în repartizarea după *forme de proprietate* a constituit 71,3% în *sectorul privat* și 28,7% – în *sectorul public*. Ponderea salariaților după *statutul profesional* constituie 79,5%. Marea majoritate a salariaților au fost angajați pe o perioadă nedeterminată (88,2%). *Munca nedeclarată* în rândul salariaților în anul 2023 a constituit 7,1% (cu 0,1 p.p. mai puțin decât în anul 2019). După ponderile salariaților care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale după sexe mai mulți sunt bărbați – 9,2% față de femei – 5,2%. Cele mai mari ponderi ale salariaților care lucrează doar în baza unor înțelegeri verbale sunt estimate în: agricultură – 61,8%, construcții – 12,8%, comerț – 5,7%, industrie – 3,7%. În *sectorul informal* în anul 2023 au activat 16,2% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 23,0% au avut un loc de muncă informal. Din numărul total de persoane ocupate informal salariații au constituit 26,1%. În sectorul non-agricol ponderea ocupării informale a fost de 11,4%. Din numărul total de salariați loc de muncă informal aveau 7,5% și totodată primeau "salariu în plic". Numărul *persoanelor sub-ocupate* (numărul persoanelor care au avut loc de muncă, al cărui număr de ore efectiv lucrate, în total, în timpul perioadei de referință a fost mai mic de 40 de ore pe săptămână, care au dorit și au fost disponibile să lucreze ore suplimentare) a constituit 29,3 mii sau 3,3% din totalul persoanelor ocupate față de 3,9% în anul 2019. Din persoanele ocupate 12,3% au declarat că ar fi dorit să schimbe situația în raport cu locul actual de muncă din diverse motive, dintre care cel mai răspândit este că nu sunt satisfăcuți de nivelul remunerării (situație inadecvată în raport cu venitul).

Numărul șomerilor, definit conform BIM, în anul 2023 a constituit 42,6 mii pers., micșorându-se față de anul 2019 cu 4,3 mii persoane sau cu 9,2%. Șomajul a fost într-o proporție mai mare în rândul bărbaților – 54,6% din numărul total al șomerilor, precum și în rândul persoanelor din mediul rural – 51,1%. *Rata șomajului (LU1)* la nivelul țării în anul 2023 a fost de 4,6%, în scădere cu 0,5 p.p. față de 2019. Rata șomajului la bărbați a constituit 5,0%, iar la femei – 4,2%, în mediul urban – 4,8%, iar în cel rural – 4,4%. În rândurile persoanelor din grupa de vârstă de 15-24 ani rata șomajului a fost

⁴ În conformitate cu definiția numărului populației cu reședință obișnuită.

de 11,5%. *Rata compusă a sub-ocupării și șomajului (LU2)* la nivel de țară în anul 2023 a constituit 7,7%, fiind mai mică cu 1,1 p.p. față de anul 2019. *Rata compusă a șomajului și forței de muncă potențiale (LU3)* a fost de 7,0%, cu 0,2 p.p. mai mult în raport în anul 2019. *Indicatorul compozit de sub-utilizare a forței de muncă (LU4)* a avut valoarea de 10,1%, fiind mai mic cu 0,4 p.p. față de anul 2019.

Populația în afara forței de muncă din țară (de 15 ani și peste) în anul 2023 a fost de 1129,9 mii persoane, în scădere cu 10,0% față de anul 2019. În populația inactivă se includ: *pensionarii* (49,6% vs 45,1% în 2019); *elevii și studenții* (13,7% vs 12,8% în 2019); *persoanele care îngrijesc de familie* (persoanele casnice) (12,2% vs 12,9% în 2019); *persoanele care nu doresc să lucreze și nu caută un loc de muncă în Moldova, deoarece deja au un loc de muncă peste hotare sau care planifică să lucreze peste hotare* (8,8% vs 11,2% în 2019); *persoanele (declaratate de gospodării) plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru pentru o perioadă mai mică de 1 an* (7,3% vs 8,4% în 2019); *alte persoane în afara forței de muncă* (8,4% vs 9,6% în 2019). În rândul persoanelor care au un loc de muncă peste hotare sau intenționează să plece peste hotare o pondere mai mare o au bărbații – 14,6% față de femei – 4,6%. De asemenea, bărbații predomină și în rândul persoanelor plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru pentru o perioadă mai mică de 1 an – 13,5% față de femei – 2,8%. În cadrul activităților de îngrijire de familie predomină femeile – 20,1% față de 1,3% - bărbații.

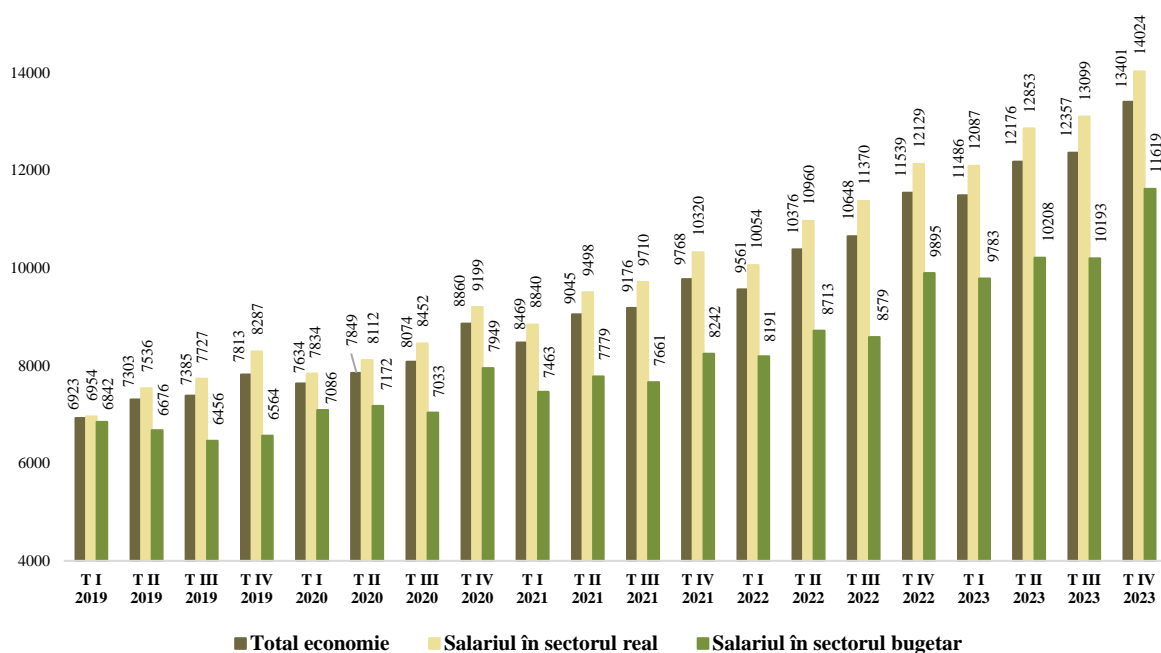
Grupul NEET reprezintă tinerii în grupa de vârstă de 15-34 ani, ce nu sunt parte a populației ocupate, nu studiază în sistemul formal de educație și nu participă la cursuri sau alte instruirii din afara sistemului formal de educație. În anul 2023 *grupul NEET* a avut o pondere de 13,8% din populația din grupa de vârstă de 15-24 ani, 23,1% - în cazul celor cu vârsta de 15-29 ani și 27,6% - la cei cu vârsta de 15-34 ani, având valori mai mari la femei decât la bărbați în toate aceste grupuri de vârstă (15-24 ani: 16,1% - femei vs 11,5% - bărbați; 15-29 ani: 30,3% - femei vs 15,3% - bărbați; 15-34 ani: 35,2% - femei vs 19,3% - bărbați).

Remunerarea muncii

În ultimii 5 ani, remunerarea muncii în Republica Moldova a cunoscut fluctuații notabile. Deși în anii 2019 și 2020 au fost înregistrate creșteri semnificative ale câștigului salarial nominal mediu lunar brut, în anul 2021 și mai ales în 2022 și 2023 s-au observat scăderi sau stagnări, în special în termeni reali. De asemenea, se evidențiază o tendință de mărire a diferenței între venitul salarial din sectorul privat și cel din sectorul public.

În 2023 câștigul salarial nominal mediu lunar brut în țară fost în mărime de 12354,7 MDL, în creștere în termeni nominali cu 68,0% față de anul 2019, iar în termeni reali – în creștere cu 5,3% (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) (Figura 6.2).

În 2023 în sectorul bugetar salariul mediu lunar a constituit 10451,0 MDL, în creștere cu 57,5% față de anul 2019. În sectorul real salariul mediu lunar în 2023 a avut mărimea de 13015,6 MDL, fiind cu 70,6% mai mult în raport cu anul 2019.

Figura 6.2. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar și în cel real în perioada T I 2019 – T IV 2023, MDL

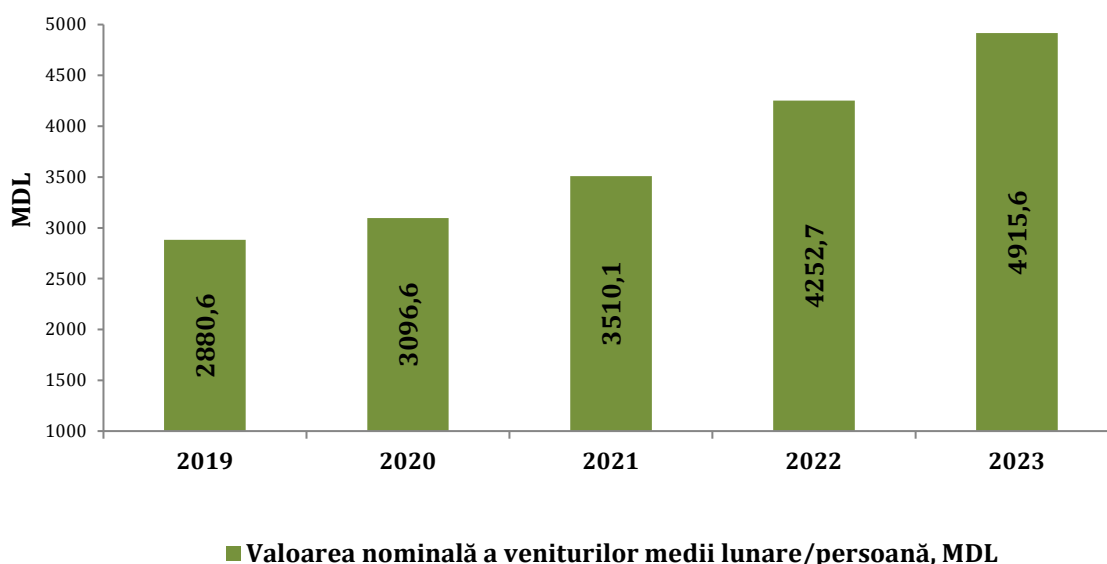
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Cele mai mari câștiguri salariale medii brute lunare au fost înregistrate în: *Informații și comunicații* (30509,2 MDL - de 2,5 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Activități financiare și de asigurări* (23910,2 MDL - de 1,9 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat* (18384,5 MDL - de 1,5 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Alte activități de servicii* (15341,5 MDL - de 1,2 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Activități profesionale, științifice și tehnice* (14293,0 MDL - de 1,2 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii* (13859,7 MDL - de 1,1 ori mai mare decât salariul mediu pe economie); *Sănătate și asistență socială* (13647,5 MDL - de 1,1 ori mai mare decât salariul mediu pe economie). Cele mai mici salarii medii brute lunare au fost înregistrate în: *Activități de cazare și alimentație publică* (7676,4 MDL - de 1,6 ori mai mic decât salariul mediu pe economie); *Agricultură, silvicultură și pescuit* (7982,9 MDL - de 1,5 ori mai mic decât salariul mediu pe economie) și *Artă, activități de recreere și de agrement* (9071,7 MDL - de 1,4 ori mai mic decât salariul mediu pe economie).

Veniturile disponibile medii lunare ale populației

În ultimii 5 ani, veniturile disponibile medii lunare ale populației Republicii Moldova au cunoscut fluctuații, cu o creștere semnificativă în 2021 față de anii precedenți, urmată de o scădere în 2022 și o stabilizare în 2023. Veniturile din salarii și prestațiile sociale rămân principalele surse de venit, însă există o tendință de diminuare a contribuției acestora în totalul veniturilor, în timp ce veniturile din activități pe cont propriu și transferurile bănești din afara țării își mențin importanța.

Veniturile disponibile ale populației în anul 2023 au fost în medie la o persoană pe lună în mărime de 4915,6 MDL, majorându-se cu 70,6% față de anul 2019, iar în termeni reali (cu ajustarea la indicii prețurilor de consum) s-au majorat cu 7,0% (Figura 6.3). Salariile în structura veniturilor populației rămân în continuare cea mai importantă sursă financiară. Veniturile din salarii reprezintă 52,5% din veniturile totale disponibile, ponderea acestora fiind în creștere cu 2,3 p.p. față de anul 2019. Prestațiile sociale sunt a doua sursă semnificativă de venit a moldovenilor ce constituie 20,7%, fiind în creștere cu 2,0 p.p. față de anul 2019. La formarea veniturilor au contribuit și activitățile pe cont propriu cu o pondere de 12,7% din veniturile medii lunare ale unei persoane, dintre care de la activitățile individuale agricole – 6,4% (8,9% în 2019), iar din activitatea individuală non-agricolă – 6,3% (6,3% în 2019). Încă o sursă foarte importantă pentru bugetul gospodăriei casnice o reprezintă transferurile bănești de peste hotare. Acestea constituie 11,1% din totalul veniturilor, fiind în scădere cu 1,3 p.p. față de anul 2019. Veniturile populației din mediul urban, în medie, au constituit cu 2299,8 MDL mai mult, fiind de 1,6 ori mai mari față de cele din mediul rural. Pentru populația din mediul urban principalele surse de venituri sunt activitatea salarială, care a asigurat veniturile populației în proporție de 61,9% (62,9% în 2019) și prestațiile sociale – 16,5% (16,8% în 2019). Veniturile populației din mediul rural într-o proporție mai mare depind de prestațiile sociale și de transferurile de peste hotare decât veniturile populației din mediul urban. Astfel, prestațiile sociale în localitățile rurale au o proporție de 25,6% (20,5% în 2019), în timp ce în localități urbane ponderea lor a fost de 16,5%, iar transferurile din afara țării în sate dețin o pondere de 12,6% (16,0% în 2019), în timp ce în orașe ponderea dată este de 9,8% (8,5%). Veniturile din activitatea salarială în mediul rural ocupă 41,3% (38,1% în 2019) din veniturile disponibile totale, contribuția acestora fiind cu 20,6 p.p. mai mică decât în mediul urban. Veniturile disponibile ale populației sunt 94,4% din surse bănești, iar 5,6% - venituri în natură.

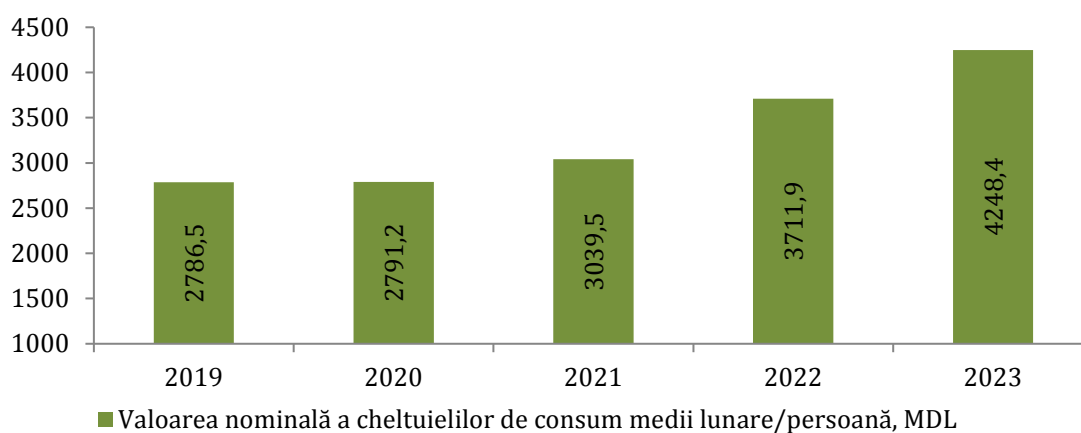
Figura 6.3. Evoluția veniturilor disponibile ale populației în valoare nominală, pe ani, 2019 – 2023

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației

În ultimii 5 ani, cheltuielile de consum medii lunare ale populației din Republica Moldova au cunoscut fluctuații semnificative. Deși s-a înregistrat o creștere a acestor cheltuieli în termeni nominali, ajustând la indicii prețurilor de consum, acestea au înregistrat o tendință de scădere în termeni reali în anii 2020 și 2021, revenind la o creștere în 2022 și 2023. Produsele alimentare și băuturile nealcoolice continuă să reprezinte o parte semnificativă din cheltuielile populației, însă au existat și modificări în ponderea altor categorii de cheltuieli, reflectând evoluția economică și schimbările de preferințe ale consumatorilor.

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației în medie pe o persoană în anul 2023 au fost de 4248,4 MDL, majorându-se cu 52,5% față de anul 2019. În termeni reali (ajustând la indicii prețurilor de consum), cheltuielile populației s-au redus în medie cu 4,3% față de anul 2019 (Figura 6.4). O bună parte a cheltuielilor este direcționată spre produse alimentare și băuturi nealcoolice – 39,7% (40,6% în anul 2019). Cheltuielile pentru locuință, apă, electricitate și gaze în medie la o persoană au avut o pondere de 17,6% din cheltuielile de consum totale (în creștere cu 1,4 p.p. față de anul 2019). Cheltuielile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte au constituit 7,8% (micșorându-se cu 1,9 p.p. față de anul 2019), pentru telecomunicație – 4,3% (4,5% în 2019), pentru sănătate – 4,4% (5,2% în 2019), mobilier, dotarea și întreținerea locuinței – 5,3% (5,1% în 2019), transport – 7,0% (6,1% în 2019), etc. Cheltuielile de consum ale populației din mediul urban în medie au constituit 5391,8 MDL pe lună pe o pers., cu 2003,0 MDL sau de 1,6 ori mai mult decât în mediul rural. Populația din mediul urban, pentru consumul de produse alimentare și băuturi nealcoolice a direcționat 34,9% din cheltuielile lunare de consum, iar în mediul rural – 45,4%. Totodată, populația urbană a cheltuit mai puțin pentru locuință, apă, electricitate și gaze – 15,9% vs 19,7% la populația rurală, pentru mobilier, dotarea și întreținerea locuinței – 5,0% vs 5,7%. Populația rurală a cheltuit mai puțin decât cea urbană pentru băuturi alcoolice și tutun – 1,6% vs 1,8% la populația urbană, pentru telecomunicație – 4,2% vs 4,4%. pentru sănătate – 3,6% vs 5,1%, pentru transport – 5,1% vs 8,5%, pentru restaurante și hoteluri – 0,7% vs 5,4%, pentru altele – 4,3% vs 5,2%. Cheltuielile de consum bănești medii lunare pe o persoană pe țară reprezintă 93,7% din cheltuielile de consum totale, iar cele în natură – 6,3%.

Figura 6.4. Evoluția cheltuielilor de consum în valoare nominală, pe ani, 2019 – 2023

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la data de 01.01.2024 a fost de 674,9 mii persoane, micșorându-se cu 21,1 mii sau cu 3,0% în raport cu 01.01.2020. Numărul de pensionari după limita de vârstă a constituit 528,7 mii persoane, în creștere cu 4,2 mii sau cu 0,8% față de 01.01.2020. Numărul celor ce primeau pensie de dizabilitate a fost de 98,8 mii persoane, în scădere cu 24,1 mii sau cu 19,6%. Numărul beneficiarilor de pensii de urmaș s-a ridicat la 11,8 mii persoane, majorându-se cu 0,5 mii sau cu 4,8%. Totalul persoanelor care primesc pensii pentru vechime în muncă a atins cifra de 23 persoane, înregistrând o scădere de 33 persoane. Cifra beneficiarilor pensii unor categorii de angajați din aviația civilă a ajuns la 449 persoane, marcând o scădere de 94 persoane. Numărul celor ce aveau pensii pentru participanții la lichidarea avariei de la Cernobîl a fost de 1480 persoane, în scădere cu 215 persoane în raport cu 01.01.2020. Numărul total al celor cu pensii pentru militarii în termen și membrii lor de familie a atins 645 persoane, micșorându-se cu 108 persoane. Cifra beneficiarilor de pensii unor angajați din domeniul culturii a atins 32 persoane, cu 2 mai multe decât la data de 01.01.2020. Totalul numărul celor ce primeau pensii anticipate pentru limită de vârstă a fost de 966 persoane, având o scădere de 4,4 mii persoane sau cu 82,0%. În cazul altor categorii de pensionari numărul lor era de 27,2 mii, fiind mai puțin cu 1,7 mii sau cu 6,0% decât la 01.01.2020. Numărul total de beneficiari de alocații sociale de stat a fost de 84,6 mii persoane, cu o creștere de 18,6 mii de beneficiari sau cu 28,2%. În particular numărul beneficiarilor de alocații pentru persoanele vârstnice a constituit 18,5 mii de beneficiari, în creștere cu 9,5 mii de beneficiari sau de 2,5 ori. Numărul de beneficiari de alocații pentru persoane cu dizabilități au totalizat 20,3 mii persoane, cu o majorare de 7,6 mii de beneficiari sau de 60,2%. Alocațiile pentru persoanele cu dizabilități din copilărie au fost acordate unui număr de 28,5 mii de beneficiari, în creștere cu 1,1 mii de persoane sau cu 3,8%. Numărul de beneficiari de alocații pentru copiii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani a ajuns la 11,4 mii, cu o creștere de 0,7 mii de beneficiari sau de 6,2%. În cazul pierderii întreținătorului, numărul de beneficiari de alocații a fost de 5,9 mii, având o scădere de 244 de beneficiari sau de 4,0%.

Mărimea medie a pensiilor a constituit 3676,66 MDL la 01.01.2024, în creștere cu 93,4% față de 01.01.2020. Mărimea pensiilor pentru limita de vârstă a crescut la 3683,62 MDL la 01.01.2024, indicând o creștere de 99,9% din 01.01.2020. Mărimea pensiilor de dizabilitate a atins valoarea de 2451,44 MDL, reprezentând o creștere de 71,4%. Mărimea pensiilor de urmaș a ajuns la 3018,84 MDL, ceea ce înseamnă o creștere de 200,1%. Mărimea pensiilor pentru vechime în muncă s-a majorat la 1675,93 MDL, o creștere de 73,3%. Mărimea pensiilor unor categorii de angajați din aviația civilă a ajuns la 15088,12 MDL, reflectând o creștere de 73,5%. Mărimea pensiilor participanților la lichidarea avariei de la Cernobîl a crescut la 5693,26 MDL, o majorare de 51,2%. Mărimea pensiilor militarilor în termen și a membrilor lor de familie a atins 2526,29 MDL, ceea ce reprezintă o creștere de 53,4%. Mărimea pensiilor pentru angajații din domeniul culturii a ajuns la 2564,93 MDL, ceea ce marchează o creștere de 80,0%. Mărimea pensiilor anticipate pentru limita de vârstă acum se situează la 3711,38 MDL, cu o creștere de 20,6%. Mărimea pensiilor altor categorii de pensionari a atins 7503,52 MDL, reprezentând o majorare de 54,6%. Mărimea medie a alocațiilor sociale de stat în total a ajuns la 1509,15 MDL, indicând o majorare de 172,7%. Alocația pentru persoanele vârstnice are valoarea de 1309,16 MDL, ce indică o majorare de 507,2%. Alocația pentru persoanele cu dizabilități a ajuns la 1274,94 MDL, cu o creștere de 369,2%. Alocația pentru persoanele cu dizabilități din copilărie au atins 1717,67 MDL, ce reprezintă o creștere de 141,0%. Alocația pentru copiii cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani a ajuns la 1781,14 MDL, o majorare de 141,5%. Alocația în cazul pierderii întreținătorului a fost de 1411,02 MDL, cu o creștere de 135,3%.

La 01.01.2024 numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație unică la nașterea copilului a constituit 31344 persoane/31831 copii sau cu 11,8%/11,8% mai puțin față de 01.01.2020. Numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani a constituit 22908 persoane/23912 copii sau cu 51,2%/51,4% mai puțin față de 01.01.2020. Numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație pentru creșterea copilului pentru o perioadă de 24 luni a constituit 13700 persoane/13876 copii. Numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație pentru creșterea copilului pentru o perioadă de 12 luni a constituit 2217 persoane/2249 copii. Numărul de beneficiari/copii ce au obținut indemnizație pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani a constituit 63293 persoane/63115 copii sau cu 66,3%/65,6% mai mult față de 01.01.2020. Numărul de beneficiari de indemnizație lunară de suport pentru creșterea până la vârsta de 3 ani a copiilor gemeni sau a mai mulți copii născuți dintr-o singură sarcină pentru persoane asigurate și neasigurate a constituit 1346 persoane/2931 persoane sau cu 6,3% mai puțin/0,5% mai mult față de 01.01.2020.

Boxa 6.1. Indexarea cu 6% a pensiilor și anumitor prestații sociale

Indexarea se aplică pentru diferite tipuri de pensii și indemnizații, inclusiv pensiile pentru limită de vârstă, de dizabilitate, de urmaș, pensiile acordate pentru vechime în muncă, cele ale funcționarilor publici, colaboratorilor vamali, judecătorilor, plățile periodice sau lunare capitalizate, indemnizațiile de dizabilitate, pensiile și compensațiile lunare acordate victimelor catastrofei de la Cernobâl, pensiile personalului militar și al angajaților din afacerile interne și Inspectoratului General de Carabinieri, precum și indemnizațiile acordate urmașilor lucrătorilor medicali decedați în urma activității în pandemia de COVID-19. Această indexare a pensiilor vizează sumele până la 13700 MDL. Din 1 aprilie 2024, valoarea minimă a pensiei se va majora, stabilindu-se la 2777,86 MDL pentru pensionarii pe limită de vârstă cu stagiul complet de cotizare, 2083,40 MDL - pentru cazurile de dizabilitate severă, 1944,50 MDL - pentru dizabilitate accentuată și 1388,93 MDL - pentru dizabilitate medie. O dată cu această creștere a pensiei minime, se vor recalcula și alocațiile sociale de stat pentru anumite categorii de beneficiari. Indexarea pensiilor și majorarea alocațiilor sociale se efectuează automat de Casa Națională de Asigurări Sociale, fără necesitatea depunerii unei cereri din partea cetățenilor.

Sursa: <https://cnas.gov.md/libview.php?l=ro&idc=360&id=6750&t=/Mass-media/Noutati/La-1-aprilie-2024-pensiile-si-unele-prestatii-sociale-se-indexeaza-cu-6>

La 01.01.2024, conform prevederilor Hotărârii de Guvern Nr. 148 din 22.03.2023 cuantumul pensiei minime pentru limită de vârstă (ceea ce reprezintă echivalentul cuantumului venitului lunar minim garantat) a constituit 2620,62 MDL. Cuantumul pensiei minime în cazul unei dizabilități severe a fost de 1965,47 MDL, în cazul unei dizabilități accentuate – 1834,43 MDL, în cazul unei dizabilități medii – 1310,31 MDL. Toate au crescut cu 142,8% în raport 01.01.2020.

Minimul de existență. Minimul de existență în anul 2023 în medie pe lună la o persoană a constituit 2877,1 MDL, majorându-se cu 41,6% față de anul 2019. În orașele mari (mun. Chișinău și Bălți) minimul de existență a constituit 3237,6 MDL, ceea ce este mai mult cu 41,2% față de anul 2019. Această mărime este cu 14,0% mai mare comparativ cu alte orașe (2839,3 MDL, cu 41,0% mai mult față de anul 2019) și cu 19,4% mai mare decât în sate (2712,1 MDL, mai mult cu 39,9% față de anul 2019). Valoarea minimului de existență pentru copiii în vârstă de până la 1 an a fost de 1110,1 MDL, pentru cei de 1-6 ani a fost de 2403,1 MDL, iar pentru cei de 7-17 ani a fost de 3165,1 MDL. Minimul de existență pentru populația în vârstă aptă de muncă a fost de 3078,7 MDL, în cazul bărbaților – 3343,4 MDL, iar în cazul femeilor – 2806,5 MDL.

Capitolul VII

PROGNOZA PENTRU ANUL 2024

Raportul din aprilie 2024⁵ privind perspectivele Economiei Mondiale al Fondului Monetar Internațional indică că, activitatea economică a fost surprinzător de rezistentă pe parcursul perioadei de pandemie globală din 2022-2023. Pe măsură ce inflația globală a coborât de la vârful său din mijlocul anului 2022, activitatea economică a crescut constant. În ciuda politicii restrictive a băncilor centrale, economiile avansate au reușit să-și mențină stabilitatea, bazându-se pe economiile acumulate în timpul pandemiei. Prioritățile pe termen scurt includ menținerea inflației sub control și consolidarea fiscală pe termen mediu, pentru a asigura sustenabilitatea datoriei. Este necesară o abordare echilibrată, pentru a menține stabilitatea economică și a promova creșterea sustenabilă, implicând consolidarea fiscală pe termen mediu și cooperarea multilaterală pentru a gestiona riscurile globale.

Prognozele indică o creștere moderată în următorii ani, cu o scădere a inflației și a creșterii PIB-ului pe cap de locuitor. Riscurile includ tensiuni geopolitice, divergențe economice între țări și o fragmentare geoeconomică crescută. Creșterea globală, estimată la 3,2 la sută în 2023, este prognozată să continue la aceeași rată în 2024 și 2025.

Prognoza pentru 2024 a fost revizuită în sus cu 0,1 p.p. față de World Economic Outlook (WEO) din ianuarie 2024 și cu 0,3 p.p. față de WEO din octombrie 2023. Ritmul de expansiune este redus din punct de vedere istoric, atât din cauza factorilor pe termen scurt, cum ar fi costurile ridicate ale împrumuturilor și retragerea sprijinului fiscal, cât și din cauza efectelor pe termen lung ale pandemiei COVID-19, invaziei Rusiei în Ucraina și conflictului din Gaza și Israel. Se prognozează că, inflația globală se va reduce de la o medie anuală de 6,8% în 2023, la 5,9% în 2024 și 4,5% în 2025. În contextul unor câștiguri suplimentare în participarea forței de muncă, inflația ar putea să scadă mai repede decât era anticipat, permițând băncilor centrale să-și ajusteze planurile de relaxare mai devreme. Utilizarea inteligenței artificiale și implementarea unor reforme structurale mai puternice ar putea stimula productivitatea.

În anul 2023, Republica Moldova a marcat o etapă istorică pentru procesul său de integrare europeană, odată cu recomandarea Comisiei Europene privind începerea negocierilor de aderare. Această decizie vine ca o continuare logică după ce a obținut statutul de țară-candidată pentru aderarea la UE în iunie 2022. Analiza retrospectivă arată că relațiile dintre Moldova și UE, au fost în mare parte influențate de constrângeri și șocuri externe, cum ar fi, deteriorarea relațiilor cu Rusia, embargourile comerciale și războiul din Ucraina. Integrarea europeană de conjunctură, determinată de factori geopolitici, necesită îmbunătățiri structurale interne pentru a fi sustenabilă pe termen lung.

Moldova se află acum într-un moment decisiv, având șansa de a valorifica pe deplin sprijinul oferit de UE. Prioritatea principală constă în consolidarea autorităților publice pentru majorarea salariilor și asigurarea unei guvernări eficiente, alături de implicarea reală a societății civile în procesul decizional. Având în vedere că resursele bugetare sunt limitate, atragerea asistenței externe este esențială. În acest context, statutul de țară-candidată pentru aderarea la UE oferă oportunități semnificative, deschizând accesul la diverse fonduri pentru Moldova.

⁵ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>

Pentru a valorifica aceste resurse, Republica Moldova trebuie să demonstreze că are instituții puternice care să propună proiecte viabile. Strategia de Dezvoltare Națională "Moldova Europeană 2030", adoptată la sfârșitul anului 2022, stabilește prioritățile pentru o redresare economică robustă, durabilă și incluzivă. Succesul implementării Strategiei depinde de coerența cu alte documente politice și de identificarea resurselor pentru punerea în aplicare a măsurilor necesare.

Economia Republicii Moldova se confruntă cu probleme sistemice care împiedică o convergență mai rapidă cu țările Europei Centrale și de Est. Scăderea forței de muncă, investițiile reduse în tehnologie și inovație, alături de dificultățile legate de concurență și accesul la finanțare, amplifică lipsa de competitivitate a antreprenorilor autohtoni, atât pe piețele externe, cât și pe piața internă. Crizele recente au demonstrat vulnerabilitatea economiei naționale și a antreprenorilor locali în fața șocurilor, iar intervențiile politice au fost mai degrabă reactive decât proactive, concentrându-se pe stabilizarea situației pe termen scurt, în detrimentul unei abordări orientate către dezvoltare pe termen lung.

Economia moldovenească a întâmpinat dificultăți în primele două trimestre ale anului 2023, înregistrând o scădere de 2,4% a PIB-ului în primul trimestru și de 2,2% în al doilea trimestru. În trimestrele următoare, au apărut semne de relansare, iar anul s-a încheiat cu o creștere de 0,7%. De asemenea, este de remarcat o reducere a inflației față de 2022, influențată inclusiv de stabilizarea prețurilor la energie la nivel global. Acest lucru a permis Băncii Naționale a Moldovei să reducă ratele dobânzilor. Finanțarea externă semnificativă din 2023 a susținut moneda națională. Aceste contribuții au crescut rezervele valutare și au diminuat presiunea asupra bugetului de stat.

Analiza resurselor PIB-ului arată că factorul important care a contribuit la creșterea acestuia este sectorul agricol, acesta continuând a fi unul dintre cele mai importante sectoare ce contribuie la dezvoltarea economiei naționale. În anul 2023, sectorul agricol a înregistrat o creștere a volumului de producție agricolă cu 23,6%, iar a valorii adăugate cu 31,9%. Contribuția sectorului agricol la creșterea PIB-ului Republicii Moldova a fost de 2,6%, iar la valoarea adăugată a fost de 17,2%. De asemenea, în 2023, la creșterea PIB-ului a contribuit și sectorul sănătății și asistenței sociale, cu o pondere de 6% în formarea PIB-ului și o creștere de 12,6%, contribuind cu 0,7%. Sectorul informației și comunicațiilor, devine tot mai semnificativ, reprezentând 6,7% din PIB și 7,8% din valoarea adăugată. În 2023, contribuția acestui sector la creșterea PIB-ului a fost de 0,5%, iar a valorii adăugate de 7,5%. Sectorul tehnologiei informației și comunicațiilor rămâne cel mai dezvoltat și dinamic sector al țării, cu o valoare de 20,2 mld. lei, înregistrată în 2023, reflectând o creștere de 7,5%. Sectoarele care au înregistrat scăderi semnificative la contribuția formării PIB-ului sunt industria prelucrătoare (-1,1%), construcțiile (-1,0%) și comerțul cu ridicata și cu amănuntul (-0,6%).

Analiza PIB-ului pe categorii de utilizări demonstrează că cel mai mare aport la creștere l-a avut exportul net de bunuri și servicii (+5,8%), rezultat al creșterii volumului exportului de bunuri și servicii cu 5,1% și a reducerii concomitente a volumului importurilor de bunuri și servicii cu 5,1%. Descreșterea PIB a fost cauzată în principal de consumul final al administrației publice (-0,6%), consumul final al gospodăriilor populației (-0,4%) și de formarea brută de capital fix (-0,3%).

Salariul nominal mediu lunar al unui lucrător în economia națională a fost de 12535 lei, înregistrând o creștere de 18,3% față de anul precedent, în timp ce valoarea sa reală a crescut cu 4,3%. Consumul în Republica Moldova continuă să fie susținut de ***transferurile de bani din***

străinătate (remitențe), care au totalizat 1628 mil. USD, cu 162 de mil. USD mai puțin decât în anul precedent.

Finanțarea externă semnificativă în 2023 a susținut **moneda națională**. Ca rezultat, valoarea dolarului a fost influențată de cererea și oferta de pe piața valutară. Pe partea cererii, s-au evidențiat plățile pentru resursele energetice, iar oferta a fost susținută de finanțarea externă. Pe parcursul anului, cursul de schimb al leului față de dolarul SUA s-a apreciat cu 4,4% și față de Euro cu 1,3%.

Activele de rezervă valutară ale statului la sfârșitul anului 2023 au atins 5436,14 mil. USD, în creștere cu 21,5% sau cu 961,97,8 mil. USD în comparație cu activele înregistrate la sfârșitul anului precedent. În luna martie a anului 2024, rezervele valutare ale statului au atins nivelul de 5359,23 mil. USD.

Concomitent cu creșterea rezervelor valutare, s-a înregistrat și o majorare (+9,9%) a **datoriei de stat** (internă și externă) administrată de Guvern, atingând cifra de 104 mld. lei, mai mult cu 9,3 mld. lei, la valoarea nominală, comparativ cu sfârșitul anului 2022.

Comerțul exterior. Exportul de mărfuri în anul 2023 a constituit 4048,6 mil. USD, înregistrând o scădere cu 6,5% față de valoarea din anul precedent. Din totalul exporturilor, mărfurile autohtone au reprezentat 70,9%, în scădere cu 3,2% față de anul 2022, ceea ce a influențat micșorarea valorii totale a exporturilor cu 2,2%. Importurile de mărfuri au totalizat 8673,7 mil. USD, în scădere cu 5,9% față de anul 2022. Deficitul balanței comerciale s-a micșorat cu 261,8 mil. USD, ajungând la 4625,1 mil. USD. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi s-a diminuat în comparație cu anul precedent (-0,3%), ajungând la 46,7%.

Ponderea exporturilor și importurilor către țările UE a suferit unele modificări în comparație cu anii precedenți. Astfel, ponderea exportului către UE s-a majorat de la 58,6% la 65,4%, în timp ce cea către CSI s-a redus de la 24,1% la 22,1%. În termeni nominali, exporturile către țările UE au constituit 2646,8 mil. USD, în creștere cu 96,4 mil. USD. Importurile din țările UE au reprezentat 48,3% din total (47,3% în 2022, 43,8% în 2021, 45,6% în 2020). Ponderea țărilor CSI în importuri în 2023 a fost de 18,6%, cu o scădere de 5,1 p.p. față de 2022.

În structura exportului au avut loc modificări în comparație cu anul precedent, când, din cauza reexportului dictat de conflictul militar din Ucraina, petrolul și produsele petroliere ocupau prima poziție, cu o pondere de 12,9%. În 2023, principalele categorii de bunuri care au contribuit la evoluția exporturilor au fost: mașini și aparate electrice și părți ale acestora (15,4% din totalul exporturilor); cereale și produse pe bază de cereale (10,6%); petrol, produse petroliere și produse conexe (9,8%); legume și fructe (9,5%); îmbrăcăminte și accesorii (7,1%); semințe și fructe oleaginoase (7,0%). În ceea ce privește structura importurilor din 2023, ponderi semnificative au fost deținute de următoarele grupe de mărfuri: petrol, produse petroliere și produse conexe (15,0% din totalul importurilor); mașini și aparate electrice și părți ale acestora (7,7%); vehicule rutiere (7,2%); gaze și produse industriale obținute din gaze (6,7%).

Anul 2024 este unul cu multiple provocări și oportunități cruciale, cu implicații semnificative asupra dezvoltării economice și politice globale. Într-un context marcat de alegeri importante, amenințări geopolitice și schimbări fundamentale în mediul economic și social, liderii lumii se confruntă cu decizii complexe și strategii de adaptare. O serie de scrutine electorale desfășurate în

2024, inclusiv alegerile europarlamentare, alegerile prezidențiale, parlamentare și locale din România, își vor marca profund traseul democrației globale. Rezultatele acestor alegeri pot influența politica internă și externă a țărilor implicate și pot avea repercusiuni asupra relațiilor internaționale și procesului de integrare europeană. În acest context, alegerile prezidențiale din Republica Moldova, reprezintă un moment crucial pentru menținerea unui curs european. Integrarea europeană rămâne o opțiune vitală pentru viitorul Republicii Moldova, iar rezultatele alegerilor pot influența în mod decisiv acest proces. În prezent, Republica Moldova beneficiază de un sprijin politic și financiar occidental fără precedent, ceea ce poate consolida parcursul european al țării. Procesul de integrare europeană și reformele economice și instituționale sunt esențiale pentru asigurarea stabilității și prosperității pe termen lung.

În același timp, Republica Moldova și alte state din regiune continuă să se confrunte cu amenințări persistente din partea Rusiei, care utilizează tactici hibride pentru a influența politicile și securitatea acestor state. Conflictul din Ucraina, care se prevede să continue și în 2024, afectează securitatea și economia Republicii Moldova, punând presiune suplimentară asupra guvernului și populației.

Schimbările climatice și fenomenele meteo extreme continuă să reprezinte provocări majore, iar adaptarea la aceste realități este esențială pentru susținerea mediului și a economiilor naționale. În același timp, avansul tehnologic, în special în domeniul inteligenței artificiale, aduce atât oportunități cât și riscuri, iar reglementările corespunzătoare sunt necesare pentru gestionarea acestora.

Anul 2024 se anunță a fi unul plin de provocări și oportunități, iar guvernul este chemat să găsească soluții creative și sustenabile pentru a naviga într-un mediu complex și în continuă schimbare. Cooperarea internațională și angajamentul pentru valorile democratice fundamentale vor fi esențiale pentru evoluția economiei naționale.

La sfârșitul anului 2023, economia Moldovei a arătat câteva tendințe pozitive în ceea ce privește PIB-ul, iar inflația a înregistrat ritmuri mai joase de creștere. Prețurile la resursele energetice s-au diminuat esențial, iar compensațiile oferite de guvern au contribuit la reducerea inflației. Se prognozează că prețul la gaz și energie electrică nu vor crește, iar actualul preț va fi în continuare o provocare atât pentru consumatori, cât și pentru guvern. Mai mulți factori sunt susceptibili să influențeze creșterea de 3,6% a PIB-ului Moldovei (conform Tabelului 7.1) în 2024. Pe măsură ce economia se recuperează de la recesiunile anterioare, creșterea cheltuielilor de consum și reînnoirea investițiilor în sectoare cheie ar putea stimula creșterea economică. Capacitatea guvernului de a menține încrederea în politicile economice va juca un rol important în promovarea acestei recuperări.

Tabelul 7.1. Evoluția principalilor indicatorilor macroeconomici în anii 2020-2023 și prognoza pentru anul 2024

	Unitatea de măsură	2020	2021	2022	2023	2024
		Efectiv				Prognoza
PIB nominal	mld. lei	199,73	242,1	274,5	300,4	323,3
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	91,7	113,9	95,4	100,7	103,6
Indicele prețului de consum mediu anual	%	103,8	105,1	128,7	113,4	104,8
Cursul mediu de schimb	lei/USD	17,3	17,7	18,1	18,16	17,8
Export de bunuri	mil.USD	2467	3144	4332	4049	4340
Față de anul precedent	%	88,8	127,5	137,8	95,5	107,2
Import de bunuri	mil.USD	5416	7177	9219	8674	9192
Față de anul precedent	%	92,7	132,5	128,5	94,1	106
Soldul negativ al balanței comerciale	mil.USD	2949	4033	4887	4652	4852
Producția industrială în prețuri curente	mld.lei	59,7	70,6	85,5	86,5	95,3
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	94,5	112,1	94,9	96,4	106,4
Producția agricolă în prețuri curente	mld.lei	30,1	48,4	41,0	42,0 ⁶	43,8
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	72,8	157,9	70,8	123,6	101,7
Investiții în active imobilizate	mld.lei	30,1	35,4	31,2	32,2	36,1
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	96,9	109,8	88,4	99	107,8
Salariul nominal mediu lunar	lei	7943	8980	10447	12355	13956
Față de anul precedent						
nominal	%	109,8	113,1	116,3	118,3	113
real	%	105,8	107,6	90,4	104,3	107,8
Rata șomajului	%	3,8	3,2	4,6	4,6	4,3
Transferuri de peste hotare a mijloacelor bănești	mil. USD	1487	1612	1746	1628	1682

Sursa: BNS, estimările autorilor

Agricultura rămâne un sector semnificativ în economia Moldovei. Nu numai că susține economia națională prin producția de cereale, fructe, legume și vin, ci este și o sursă importantă de export. Condițiile meteorologice favorabile și creșterea productivității agricole pot influența semnificativ creșterea PIB-ului, mai ales având în vedere contribuția mare a acestui sector la ocuparea forței de muncă și la exporturi.

În procesul de estimare a regresiei pentru **volumul de producție agricolă**, factorii semnificativi includ exportul de produse agroalimentare, dar și inovațiile utilizate în acest sector în ultimii ani, exprimate în model prin variabila trendului. Astfel, creșterea exportului de produse agroalimentare

⁶ Estimarea autorilor

cu un procent, va duce la o majorare reală a volumului de producție agricolă cu 0,18%, reprezentând o creștere de 0,01 p.p. față de anul precedent. De-a lungul anilor, s-a observat o tendință de creștere a influenței exportului asupra volumului de producție agricolă. Pe baza eșantionului utilizat, s-a determinat că creșterea procentuală a producției agricole datorată inovațiilor utilizate în sectorul agricol constituie 0,015%, echivalentul nivelului din anul precedent. Creșterea sectorului agricol în termeni reali va atinge nivelul de 1,7%. În termeni nominali, volumul de producție agricolă va depăși 43 mld. lei.

În regresia *volumului de producție industrială*, factorii exogeni care au trecut testarea econometrică sunt: exportul de produse agroalimentare (coeficientul de elasticitate este de 0,21%) și volumul de producție agricolă (coeficientul de elasticitate este 0,17%). Evoluția acestui sector este puternic influențată de sectorul agricol, deoarece industria Republicii Moldova este mai mult axată pe industria prelucrătoare. Din acest motiv, creșterea semnificativă a volumului de producție agricolă în 2023, va influența evoluția volumului de producție industrială în 2024. Astfel, în 2024, volumul de producție industrială în termeni reali va crește cu 6,4%.

Performanța economică a Moldovei este strâns legată de piețele sale de *export*. Extinderea către piețe noi și creșterea competitivității pe piețele existente, în special în cadrul Uniunii Europene, ar putea stimula creșterea economică. Eforturile continue ale țării de a se integra mai profund cu UE, pot îmbunătăți accesul la aceste piețe. Exportul Republicii Moldova, este la fel de dependent de sectorul agricol ca și industria, fiind foarte vulnerabil în consecință. Un aspect important pentru Moldova rămâne diversificarea piețelor de export și îmbunătățirea calității produselor exportate, ceea ce poate contribui la o mai bună integrare în lanțurile valorice globale și la creșterea competitivității pe piața internațională. De asemenea, strategiile de promovare a exporturilor și acordurile comerciale bilaterale sau regionale, vor juca un rol esențial în evoluția exporturilor în 2024.

Structura *importurilor* reflectă o dependență continuă față de produsele energetice, mașini și echipamente, ceea ce indică o necesitate constantă pentru aceste resurse indispensabile în activitățile economice și industriale ale Moldovei. În mod specific, combustibilii și uleiurile minerale reprezintă o parte semnificativă din importuri. O altă cauză a evoluției importului este consumul. Aprecierea leului față de valuta străină valorizează importul, generând prețuri mai joase. Estimările efectuate indică că, în anul 2024, importurile vor crește cu 6%, un ritm mai scăzut decât cel al exportului (7,2%). Cu toate acestea, soldul balanței comerciale nu se îmbunătățește în comparație cu anul trecut. Ca rezultat, deficitul balanței comerciale va atinge în acest an 4852 mil. USD, cu 200 de mil. USD mai mult decât în anul 2023.

Investițiile reprezintă un catalizator important al creșterii economice. Conflictul din Ucraina are, de asemenea, un impact negativ asupra investițiilor în Moldova, deoarece cele două țări au legături economice și politice strânse. Instabilitatea politică din Ucraina va afecta, de asemenea, investițiile străine directe în Moldova, deoarece acestea se bazează adesea pe stabilitatea regională și pe siguranța investițiilor. Guvernul RM trebuie să depună eforturi pentru a-și diversifica economia și a atrage investiții străine, să implementeze reforme economice și fiscale, să îmbunătățească infrastructura și să încurajeze investițiile în sectoarele cu potențial de creștere, cum ar fi tehnologia informației și turismul. Moldova a semnat acorduri de liber schimb cu Uniunea Europeană și cu alte țări, ceea ce ar putea încuraja investițiile străine directe în viitor. Pentru anul 2024, deși Guvernul

va încerca să găsească instrumente de stimulare pentru mediul de afaceri, posibilitățile vor fi mai limitate din cauza constrângerilor majore cu care se va confrunta bugetul public. Astfel, pentru acest an se prognozează un ritm de creștere de 7,8%, dar care poate să se înrăutățească, în virtutea mai multor circumstanțe.

Salariul minim pe țară în 2024 a fost majorat, ajungând la 5000 de lei, față de 4000 de lei în 2023. Acest ajustament are ca scop asigurarea unei creșteri continue a garanțiilor minime în domeniul salarizării și menținerea puterii de cumpărare a salariaților. Aceste schimbări reflectă eforturile guvernamentale de a îmbunătăți condițiile de trai ale lucrătorilor și de a răspunde la creșterea costurilor de viață, contribuind astfel la o economie mai stabilă și mai echitabilă. Menținerea unui ritm înalt de creștere a **salariului nominal** în ultimii ani poate influența o creștere nominală de 13% în 2024 și o creștere reală de 7,8%.

Exercițiul de prognoză este influențat de mai mulți factori, printre care se numără variabilele exogene interne și externe, determinate de deciziile politice și evoluția situației geopolitice. Unul dintre factorii importanți care va influența evoluția economiei Republicii Moldova sunt prețurile la resursele energetice. La începutul anului 2024, prețurile gazelor naturale în Europa au înregistrat o scădere semnificativă. Acest nivel reprezintă o diminuare considerabilă de peste 50% în comparație cu anul anterior, reflectând o combinație de factori climatici și economici, cum ar fi temperaturile de iarnă mai ridicate decât media în Europa și o scădere a cererii industriale și domestice de gaze naturale. Modelul a luat în calcul această prognoză și, în consecință, o anticipare a scăderii prețului resurselor energetice și în Republica Moldova. Desigur, evoluția economiei Republicii Moldova va fi determinată de factorii decizionali ai guvernului, însă în condițiile actuale, factorii externi, în special evoluția conflictului militar din Ucraina, sunt deosebit de importanți.

ANEXE STATISTICE

RESURSE PIB

Perioada	PIB			VAB			Agricultura			Industria			Construcții			Alte activități			Impozite nete pe produs			
	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	mil. MDL	în %	f.p.s.a.p.	
	pref. curente			pref. curente			pref. curente			pref. curente			pref. curente			pref. curente			pref. curente			
2019	210098.8	103.6	182594.9	103.9	20718.3	97.7	29744.9	102.6	18153.5	115.9	113978.3	103.6	27503.9	101.4	113978.3	103.6	27503.9	101.4	27503.9	101.4	27503.9	101.4
2020	206352.0	93.0	179578.5	93.1	19626.8	73.6	28884.6	95.7	19149.6	103.7	111917.5	94.3	26773.5	92.7	111917.5	94.3	26773.5	92.7	26773.5	92.7	26773.5	92.7
2021	241870.6	113.9	207639.4	113.5	25118.9	145.0	30112.8	112.1	19730.1	84.0	132677.6	114.4	34231.2	117.1	132677.6	114.4	34231.2	117.1	34231.2	117.1	34231.2	117.1
2022	272555.9	94.1	234386.9	94.3	21593.0	74.2	34452.8	89.2	20174.3	90.0	158166.8	99.8	38169.0	92.4	158166.8	99.8	38169.0	92.4	38169.0	92.4	38169.0	92.4
2023	300421.3	100.7	258798.7	101.6	22890.4	131.9	32162.4	92.4	18618.4	86.2	183513.7	101.0	41622.6	95.3	183513.7	101.0	41622.6	95.3	41622.6	95.3	41622.6	95.3
Trimestrul I 2019	41184.8	104.4	35376.6	105.1	1139.4	99.0	6694.4	103.1	2603.3	115.7	24939.6	104.9	5808.1	100.3	24939.6	104.9	5808.1	100.3	5808.1	100.3	5808.1	100.3
Trimestrul II 2019	49704.1	105.8	43044.25	106.6	2893.6	95.6	7253.7	103.9	6294.35	132.0	26602.7	103.5	6659.8	101.5	26602.7	103.5	6659.8	101.5	6659.8	101.5	6659.8	101.5
Trimestrul III 2019	64323.5	104.3	56932.1	104.7	9677.7	106.3	8058.6	104.3	6435.4	109.6	32760.3	103.4	7391.4	101.7	32760.3	103.4	7391.4	101.7	7391.4	101.7	7391.4	101.7
Trimestrul IV 2019	54886.5	100.2	47241.9	99.9	7007.6	89.1	7738.1	99.4	2820.5	101.7	29675.6	102.9	7644.6	102.0	29675.6	102.9	7644.6	102.0	7644.6	102.0	7644.6	102.0
Trimestrul I 2020	43685.3	100.9	37287.7	101.1	1144.2	102.3	6746.0	98.3	2995.4	108.6	26402.0	100.9	6397.6	99.7	26402.0	100.9	6397.6	99.7	6397.6	99.7	6397.6	99.7
Trimestrul II 2020	44629.5	86.0	39225.7	87.4	3076.0	94.8	6559.7	88.3	5925.6	93.1	23664.5	84.9	5403.8	77.3	23664.5	84.9	5403.8	77.3	5403.8	77.3	5403.8	77.3
Trimestrul III 2020	61719.2	90.3	54644.8	90.5	8819.9	67.8	7661.2	94.5	6939.3	107.2	31224.4	92.8	7074.4	88.8	31224.4	92.8	7074.4	88.8	7074.4	88.8	7074.4	88.8
Trimestrul IV 2020	56317.9	96.7	48420.2	95.2	6586.7	68.5	7917.7	101.5	3289.3	114.8	30626.5	98.6	7897.8	106.3	30626.5	98.6	7897.8	106.3	7897.8	106.3	7897.8	106.3
Trimestru I 2021	46523.4	101.8	39487.0	100.7	1260.8	86.1	7292.4	106.1	3107.2	105.5	27826.6	99.6	7036.5	108.6	27826.6	99.6	7036.5	108.6	7036.5	108.6	7036.5	108.6
Trimestrul II 2021	57697.5	121.5	49535.8	119.2	3539.9	92.1	8115.2	119.9	7462.2	122.0	30418.5	122.2	8161.7	138.3	30418.5	122.2	8161.7	138.3	8161.7	138.3	8161.7	138.3
Trimestrul III 2021	69849.5	108.3	60299.0	105.7	11683.5	128.6	7945.9	104.4	6742.9	90.9	33926.7	103.2	9550.4	128.5	33926.7	103.2	9550.4	128.5	9550.4	128.5	9550.4	128.5
Trimestrul IV 2021	66735.8	118.9	57253.6	120.7	7873.0	164.4	30112.8	106.8	5563.3	133.2	36011.2	113.0	9482.6	108.4	36011.2	113.0	9482.6	108.4	9482.6	108.4	9482.6	108.4
Trimestrul I 2022	56266.5	101.1	48124.7	101.2	1305.3	97.9	7007.8	96.0	3937.4	95.6	33819.7	105.0	8141.7	x	33819.7	105.0	8141.7	x	8141.7	x	8141.7	x
Trimestrul II 2022	64326.3	99.1	55212.0	99.6	3381.5	94.0	8044.7	89.2	4759.0	97.0	39026.8	107.4	9114.3	x	39026.8	107.4	9114.3	x	9114.3	x	9114.3	x
Trimestrul III 2022	77178.5	89.7	66806.9	89.5	12338.8	78.6	8439.8	87.3	4869.3	95.3	41158.9	92.3	10371.6	91.3	41158.9	92.3	10371.6	91.3	10371.6	91.3	10371.6	91.3
Trimestrul IV 2022	74784.6	89.4	64243.4	90.3	4567.4	59.5	8905.9	83.4	6608.5	99.7	44161.3	97.5	10541.4	83.8	44161.3	97.5	10541.4	83.8	10541.4	83.8	10541.4	83.8
Trimestrul I 2023	64745.8	99.1	53836.0	96.6	1143.1	96.0	7613.8	79.3	7293.2	92.4	41582.0	101.4	53836.0	96.6	41582.0	101.4	53836.0	96.6	53836.0	96.6	53836.0	96.6
Trimestrul II 2023	71244.1	99.7	61133.6	99.7	3738.5	110.6	7250.1	87.3	4238.7	85.5	45507.2	102.4	9104.2	86.5	45507.2	102.4	9104.2	86.5	9104.2	86.5	9104.2	86.5
Trimestrul III 2023	80841.5	103.3	69519.3	104.8	10570.8	137.7	7757.0	100.0	5635.3	101.7	45153.2	96.5	10943.2	89.3	45153.2	96.5	10943.2	89.3	10943.2	89.3	10943.2	89.3
Trimestrul IV 2023	83589.9	100.2	71855.1	99.8	6785.1	117.2	9518.0	98.9	6322.3	92.5	48820.7	98.3	11734.9	102.4	48820.7	98.3	11734.9	102.4	11734.9	102.4	11734.9	102.4

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	UTILIZĂRI PIB														
	PIB			Consum final			Formarea brută de capital fix			Variația stocurilor			Export net		
	mil. MDL preț curente	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.	mil. MDL preț curente	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.	mil. MDL preț	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.	mil. MDL preț	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.	mil. MDL preț curente	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.
2019	2100098.8	103.6	102.6	206785.8	102.6	112.9	53713.9	112.9	x	1552.2	x	x	-51953.0	x	x
2020	206352.0	93.0	94.1	202773.2	94.1	97.9	53019.0	97.9	x	-3085.0	x	x	-46355.1	x	x
2021	241870.6	113.9	113.2	238742.1	113.2	101.7	58514.0	101.7	x	10820.6	x	x	-66206.2	x	x
2022	272555.9	94.1	97.4	280869.8	97.4	93.2	61994.8	93.2	x	9062.1	x	x	-79370.8	x	x
2023	300421.3	100.7	99.2	310394.9	99.2	98.7	59040.4	98.7	x	3251.7	x	x	-72265.7	x	x
Trimestrul I 2019	41184.8	104.4	101.9	43909.3	101.9	111.3	8487.3	111.3	x	-691.4	x	x	-10520.3	x	x
Trimestrul II 2019	49704.1	105.8	101.7	48885.3	101.7	126.1	15137.1	126.1	x	-349.1	x	x	-13969.25	x	x
Trimestrul III 2019	64323.5	104.3	104.6	56934.6	104.6	110.9	17835.8	110.9	x	3352.3	x	x	-13799.1	x	x
Trimestrul IV 2019	54886.5	100.2	102.0	57056.6	102.0	103.3	12253.8	103.3	x	-759.6	x	x	-13664.3	x	x
Trimestrul I 2020	43685.3	100.9	98.6	45226.5	98.6	109.3	9252.1	109.3	x	412.1	x	x	-11205.4	x	x
Trimestrul II 2020	44629.5	86.0	84.5	42236.2	84.5	84.4	12752.7	84.4	x	-2164.8	x	x	-8194.6	x	x
Trimestrul III 2020	61719.2	90.3	93.2	55351.3	93.2	106.7	19068.4	106.7	x	625.6	x	x	-13326	x	x
Trimestrul IV 2020	56317.9	96.7	99.5	59959.2	99.5	93.4	11945.7	93.4	x	-1957.8	x	x	-13629.1	x	x
Trimestrul I 2021	46523.4	101.8	102.3	48337.8	102.3	114.2	10898.8	114.2	x	1537.6	x	x	-14250.8	x	x
Trimestrul II 2021	57697.5	121.5	122.4	56110.5	122.4	124.5	16630.2	124.5	x	2820.5	x	x	-17863.7	x	x
Trimestrul III 2021	69849.5	108.3	110.7	65166.3	110.7	92.1	18224.7	92.1	x	3204.6	x	x	-16746.1	x	x
Trimestrul IV 2021	66735.8	118.9	107.4	68502.9	107.4	15631.2	15631.2	95.3	x	127.8	x	x	-17526.2	x	x
Trimestrul I 2022	56266.5	101.1	102.8	58254.6	102.8	12081.4	12081.4	98.0	x	873.95	x	x	-14943.5	x	x
Trimestrul II 2022	64326.3	99.1	100.3	65587.0	100.3	15420.6	15420.6	96.8	x	703.2	x	x	-17384.5	x	x
Trimestrul III 2022	77178.5	89.7	95.2	77423.4	95.2	17908.1	17908.1	95.6	x	5806.2	x	x	-23959.3	x	x
Trimestrul IV 2022	74784.6	89.4	93.2	79604.8	93.2	16584.6	16584.6	91.4	x	1678.8	x	x	-23083.6	x	x
Trimestrul I 2023	63676.3	97.6	98.1	68503.4	98.1	13217.3	13217.3	99.6	x	649.8	x	x	-18694.2	x	x
Trimestrul II 2023	70237.8	97.8	93.3	71117.7	93.3	14172.7	14172.7	94.1	x	334.9	x	x	-15387.6	x	x
Trimestrul III 2023	80841.5	103.3	98.5	84045.6	98.5	16113.0	16113.0	95.7	x	269.4	x	x	-19965.5	x	x
Trimestrul IV 2023	83589.9	100.2	99.6	86474.7	99.6	16303.5	16303.5	104.0	x	-631.8	x	x	-18556.4	x	x

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

PREȚURILE DE CONSUM				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2019	4,8	7,6	4,2	1,5
2020	3,8	7,4	0,9	2,4
2021	5,1	7,0	6,0	1,3
2022	28,7	31,9	29,3	37,0
2023	13,4	13,2	8,1	21,9
T I 2019	2,5	3,4	3,2	-0,1
T II 2019	4,1	6,6	4,0	0,1
T III 2019	5,7	8,7	4,7	2,4
T IV 2019	7,1	11,6	4,8	3,5
T I 2020	6,1	11,0	3,2	3,9
T II 2020	4,6	8,8	0,8	3,5
T III 2020	3,3	7,2	0,0	2,2
T IV 2020	1,0	2,8	-0,4	0,0
T I 2021	0,8	2,0	1,2	-1,6
T II 2021	3,0	4,9	4,5	-1,6
T III 2021	4,9	5,8	7,0	0,7
T IV 2021	11,7	15,2	11,1	7,6
T I 2022	19,1	23,8	15,4	17,7
T II 2022	29,3	32,3	21,3	36,8
T III 2022	33,9	37,3	23,3	45,3
T IV 2022	32,1	33,7	21,0	46,8
T I 2023	25,1	25,8	15,6	38,8
T II 2023	15,8	14,5	8,2	30,5
T III 2023	9,5	9,8	5,3	16,4
T IV 2023	5,3	5,1	4,3	7,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

PREȚURILE DE CONSUM				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2022	16,6	21,1	13,4	14,8
Februarie 2022	18,5	23,3	14,2	17,0
Martie 2022	22,2	27,0	18,0	21,4
Aprilie 2022	27,1	30,2	19,1	34,4
Mai 2022	29,1	32,5	21,5	35,3
Iunie 2022	31,8	34,3	23,4	40,7
Iulie 2022	33,6	36,4	24,2	43,5
August 2022	34,3	38,4	23,3	45,3
Septembrie 2022	34,0	37,1	22,4	47,3
Octombrie 2022	34,6	36,2	21,8	52,7
Noiembrie 2022	31,4	33,1	21,2	44,7
Decembrie 2022	30,2	31,8	19,9	43,0
Ianuarie 2023	27,3	28,6	18,4	38,9
Februarie 2023	25,9	26,5	16,3	40,0
Martie 2023	22,0	22,2	11,9	37,7
Aprilie 2023	18,1	16,4	10,6	33,2
Mai 2023	16,3	14,0	8,2	33,3
Iunie 2023	13,2	13,1	5,9	25,0
Iulie 2023	10,2	11,5	5,4	18,1
August 2023	9,7	9,6	5,5	16,3
Septembrie 2023	8,6	8,2	5,0	14,9
Octombrie 2023	6,3	5,6	4,2	10,8
Noiembrie 2023	5,5	5,0	4,2	7,9
Decembrie 2023	4,2	4,6	4,6	2,5
Ianuarie 2024	4,6	4,2	4,8	4,3
Februarie 2024	4,3	3,5	5,6	3,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

PREȚURILE PRODUCȚIEI INDUSTRIALE						
	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2019	1.8	13.0	1.7	0.4	4.7	3.8
2020	2.6	2.3	3.4	-7.3	0.7	22.5
2021	8.5	4.6	8.7	7.3	7.1	13.7
2022	26.7	28.0	20.1	112.0	23.8	13.6
2023	12.6	10.6	9.8	36.2	8.7	-17.8
T I 2019	0.5	6.5	0.4	0.1	8.7	-4.8
T II 2019	1.7	17.8	1.6	-0.6	7.1	-6.5
T III 2019	2.7	16.0	2.6	0.3	5	0.7
T IV 2019	2.5	11.9	2.3	2.0	2	8.8
T I 2020	2.5	9.5	2.5	1.8	2.6	8.8
T II 2020	2.7	-1.7	3.7	-9.3	0.2	10.9
T III 2020	2.0	0.4	3.0	-10.8	0.5	18.1
T IV 2020	3.1	1.7	4.3	-10.8	0.5	30.9
T I 2021	5.9	1.3	7.3	-10.7	1.8	26.9
T II 2021	7.5	5.5	8.1	-0.1	5.4	19.9
T III 2021	7.8	4.9	8.5	-0.2	8.6	15.8
T IV 2021	12.9	7.4	10.7	42.4	9.1	6.2
T I 2022	19.3	13.8	13.1	108.1	15.5	8.4
T II 2022	26.8	26.8	20.5	114.6	24	12.5
T III 2022	30.0	37.5	23.6	117.4	25.6	22.6
T IV 2022	30.2	33.3	23.0	119.1	26.0	9.4
T I 2023	24.9	28.8	21.3	54.7	17.4	-3.4
T II 2023	14.8	11.1	10.6	54.7	11.8	-18.2
T III 2023	10.1	2.8	6.5	43.9	8.7	-21.7
T IV 2023	2.9	3.5	2.6	4.5	4.4	-24

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

CURSUL VALUTAR					
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	
2019	17,6	19,7	4,6		-0,6
2020	17,3	19,7	-1,6		0,1
2021	17,7	20,9	2,3		6,1
2022	18,9	19,90	6,8		-4,8
2023					
T I 2019	17,2	19,5	2,4		-5,3
T II 2019	17,9	20,1	7,7		1,3
T III 2019	17,8	19,7	6,4		1,8
T IV 2019	17,5	19,3	2,0		-1,1
T I 2020	17,6	19,4	2,6		-0,4
T II 2020	17,8	19,5	-1,0		-3,0
T III 2020	16,8	19,6	-5,4		-0,7
T IV 2020	17,1	20,4	-1,9		5,7
T I 2021	17,5	21,1	-0,5		8,8
T II 2021	17,8	21,5	0,4		9,9
T III 2021	17,8	21,0	6,0		7,0
T IV 2021	17,6	20,1	2,7		-1,4
T I 2022	18,1	20,3	3,4		-3,8
T II 2022	18,8	20,1	5,6		-6,4
T III 2022	19,3	19,5	8,5		-7,1
T IV 2022	19,3	19,7	9,8		-2,1
T I 2023	18,8	20,2	4,1		-0,4
T II 2023	18,0	19,6	-4,6		-2,7
T III 2023	17,9	19,5	-7,2		0,1
T IV 2023	17,9	19,3	-7,2		-2,1
T I 2024	17,7	19	-5,9		-4,7

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele INCE.

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

POLITICA MONETARĂ					
	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2019	22953,2	42629,7	63137,0	89950,7	46851,0
2020	29818,9	55301,0	75896,8	107631,0	55638,7
2021	31461,4	58246,6	79894,0	117371,7	56743,2
2022	34406,0	63499,9	91040,0	123086,9	74979,6
2023	38555,3	80090,3	110033,5	149182,0	82371,0
Ianuarie 2022	30735,7	58536,9	80578,7	117127,3	57449,3
Februarie 2022	31461,4	58246,6	79894,0	117371,7	56743,2
Martie 2022	30266,7	56144,3	76609,7	111999,1	58631,1
Aprilie 2022	30119,7	55849,1	76391,9	110376,4	56682,1
Mai 2022	30188,2	56693,0	77462,0	112967,2	59747,4
Iunie 2022	30601,8	57268,7	78715,9	113845,3	61937,7
Iulie 2022	31023,5	58051,3	79974,0	114796,7	65693,0
August 2022	31053,5	58107,6	81176,1	115440,2	68679,8
Septembrie 2022	31065,8	57603,6	81562,0	115634,1	71668,4
Octombrie 2022	32038,9	59699,9	84313,4	118009,3	73169,2
Noiembrie 2022	32709,1	60402,6	86608,1	121553,5	74396,3
Decembrie 2022	34406,0	63499,9	91040,0	123086,9	74979,6
Ianuarie 2023	33291,5	63362,0	92037,9	126636,8	73481,8
Februarie 2023	33113,4	64878,7	94078,8	28129,4	73237,2
Martie 2023	33014,5	6627,6	96402,3	130094,8	74409,4
Aprilie 2023	33829,2	69301,0	99128,8	132591,9	7612,9
Mai 2023	33523,0	70677,8	101103,8	134787,3	74170,9
Iunie 2023	34303,1	71564,7	102324,6	138089,5	77412,2
Iulie 2023	35687,8	72123,7	103159,3	139013,4	79950,0
August 2023	36046,0	70737,1	101544,6	137935,7	78182,6
Septembrie 2023	35966,4	71739,9	101942,0	139215,4	78344,6
Octombrie 2023	36067,7	72353,8	102576,1	140204,7	78757,8
Noiembrie 2023	36798,9	74732,2	104786,5	143185,4	80262,2
Decembrie 2023	38555,3	80090,3	110033,5	149182,0	82371,0
Ianuarie 2024	37827,8	79704,2	109600,3	148844,4	81653,1
Februarie 2024	38154,2	83264,6	112413,7	152217,8	82968,1
Martie 2024					81705,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

POLITICA MONETARĂ									
	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %		
Ianuarie 2022	8,50	4223,3	8,50/10,50	4,8	6,50/8,50	343,4	26		
Februarie 2022	10,50	3033,8	10,50/12,50	28,2	8,50/10,50	462,1	28		
Martie 2022	12,50	1584,9	14,50	366,5	10,50	282,1	28		
Aprilie 2022	12,50	1862,8	14,50/17,50	110,0	10,50/13,50	460,6	28		
Mai 2022	15,50	1975,7	17,50/20,50	154,0	13,50/16,50	382,8	30		
Iunie 2022	18,50	2057,6	20,50	63,3	16,50	553,3	32		
Iulie 2022	18,50	2284,5	20,50	48,4	16,50	345,8	34		
August 2022	18,5/21,5	1881,1	20,50/23,5	2,3	16,5/19,5	402,3	34/37		
Septembrie 2022	21,50	1747,1	23,50	73,3	19,50	289,2	40		
Octombrie 2022	21,50	1878,4	23,50	96,8	19,50	331,0	40		
Noiembrie 2022	21,50	3599,9	23,50	-	19,50	866,7	40		
Decembrie 2022	20,00	4798,4	22,00	-	18,00	456,9	37		
Ianuarie 2023	20,00	8292,4	22,00	101,9	18,00	419,7	34		
Februarie 2023	20,00/17,00	11171,5	22,00/19,00	14,3	18,00/15,00	996,6	34		
Martie 2023	17,00/14,00	14672,2	19,00/16,00	-	15,00/12,00	350,1	34		
Aprilie 2023	14,00	12976,6	16,00	6,0	12,00	486,8	34		
Mai 2023	14,00/10,00	13423	16,00/12,00	2,4	12,00/8,00	291,6	34		
Iunie 2023	10,00/6,00	14978,4	12,00/8,00	71,0	8,00/4,00	382,7	34		
Iulie 2023	6,00	11034,5	8,00	-	4,00	568,0	34		
August 2023	6,00	9280,9	8,00	53,2	4,00	184,7	34		
Septembrie 2023	6,00	7834,9	8,00	-	4,00	319,5	34		
Octombrie 2023	6,00	7920,1	8,00	-	4,00	203,8	34		
Noiembrie 2023	4,75	8743,3	6,75	15	2,75	279,1	33		
Decembrie 2023	4,75	10806,9	6,75	-	2,75	317	33		
Ianuarie 2024	4,75	12110,8	6,75	48,5	2,75	256,9	33		
Februarie 2024	4,25	11315	6,25	-	2,25	421,5	33		
Martie 2024	4,25/3,75	11749,3	6,25/5,75	23,7	2,25/1,75	524,2	33		
Aprilie 2024	3,75		5,75		1,75		33		

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

FINANȚE PUBLICE							
Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Cresterea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Cresterea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finantare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %	
2019	62949,2	8,5	69171	16	5738,7	30,31	
2020	62655,3	-0,5	73274,9	11,1	10619,6	30,36	
2021	77373,1	23,5	82013,6	11,9	4640,5	31,98	
2022	91505,4	18,3	100374,0	22,4	8868,6	33,57	
2023	102299,2	11,8	117871	17,4	15571,8	34,1	
Trimestrul I 2019	14128,3	6,3	14483,8	19,1	-355,5		
Trimestrul II 2019	29467,2	6,0	31572,3	17,4	2105,1		
Trimestrul III 2019	45278,6	6,2	46761,7	14,4	1483,1		
Trimestrul IV 2019	62949,2	8,5	69171	16	5738,7		
Trimestrul I 2020	15028,1	6,3	15423,0	6,5	394,9		
Trimestrul II 2020	29036,9	-1,5	32502,1	2,9	3465,2		
Trimestrul III 2020	44635,0	-1,4	49973	17,1	5338,0		
Trimestrul IV 2020	62655,3	-0,5	73274,9	11,1	10619,6		
Trimestrul I 2021	16698,8	11,1	17294,6	12,1	595,8		
Trimestrul II 2021	34933,2	20,3	38380	18,1	3446,8		
Trimestrul III 2021	54076,8	21,2	56523,5	13,1	2446,7		
Trimestrul IV 2021	77373,1	23,5	82013,6	11,9	4640,5		
Trimestrul I 2022	20075,9	20,2	21281,6	23,1	1205,7		
Trimestrul II 2022	41703,3	19,4	45130,4	17,6	3427,1		
Trimestrul III 2022	65568,5	21,3	67485,3	19,4	1916,8		
Trimestrul IV 2022	91505,4	18,3	100374,0	22,4	8868,6		
Trimestrul I 2023	23968,2	19,4	25939,4	21,9	1971,2		
Trimestrul II 2023	47063,6	12,9	54226,6	20,2	7163		
Trimestrul III 2023	73874,4	12,7	82114,6	21,7	8240,2		
Trimestrul IV 2023	102299,2	11,8	117871	17,4	15571,8		

Perioada	SECTORUL BANCAR														
	Indicatori					Structura Depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %		
	Total Active, mil. MDL *	Total Obligatiumi, mil. MDL *	Total Credite, mil. MDL *	Total Depozite mil. MDL *	depozite ale fizice/total depozite	depozite ale pers. juridice/total depozite	depozite ale pers. fizice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rent. activelor	Rent. cap-talului	princi-piul I	princi-piul II > 20 %	în moneda națională	în moneda străină	în moneda națională
2019	90599.4	74190.1	40375.4	68357.6	66.71	33.29	40.98	2.47	14.63	0.72	50.65	5.26	1.10	8.43	4.33
2020	103923.6	85908.1	45649.2	79644.7	65.74	36.07	41.83	1.66	9.60	0.71	50.56	3.26	0.60	7.85	4.11
2021	118534.2	99100.3	56359.2	90081.89	65.08	37.92	42.61	2.01	12.35	0.74	48.54	4.13	0.39	8.84	3.93
2022	131443.7	108164	61627.2	94968.57	65.14	37.86	39.96	2.89	17.03	0.67	13.2	2.46	2.46	13.97	5.13
2023	153929.6	127287	63895.5	113861.26	58.92	41.08	36.85	2.78	16.20	0.69	0	4.13	2.21	10.22	6.8
T I 2019	82871.4	68057.2	36463.4	62369.3	67.55	32.45	41.93	2.39	14.6	0.73	52.28	4.36	0.86	8.17	4.27
T II 2019	86862.6	71585.9	38771.0	65700.5	67.77	32.23	42.57	2.56	15.5	0.73	51.53	4.6	1.04	8.11	4.41
T III 2019	87497.2	71597.8	39606.2	66023.5	66.17	33.63	41.83	2.61	15.57	0.72	50.41	4.69	0.90	8.36	4.42
T IV 2019	90599.4	74190.1	40375.4	68357.6	66.71	33.29	40.98	2.47	14.63	0.72	50.65	5.26	1.10	8.43	4.33
T I 2020	92496.5	75738.8	42031.9	70063.1	67.82	32.18	44.72	1.81	10.39	0.73	50.31	4.01	1.01	8.58	4.25
T II 2020	94656.2	77662.2	41509.6	71766.5	65.92	33.91	44.18	1.36	7.80	0.72	51.38	3.79	0.90	8.16	4.00
T III 2020	98146.0	80672.7	43504.9	74859.7	64.11	35.89	42.93	1.69	9.77	0.71	49.97	3.8	0.7	7.88	4.06
T IV 2020	103923.6	85908.1	45649.2	79644.7	63.74	36.07	41.83	1.66	9.60	0.71	50.56	3.26	0.60	7.85	4.11
T I 2021	104528.7	86297.2	46643.1	79058.2	65.77	34.23	41.39	1.55	9.27	0.69	50.39	3.49	0.55	7.23	4.15
T II 2021	109691.5	90936.9	49932.4	82925.6	65.21	34.79	41.30	1.71	10.24	0.72	49.91	3.18	0.5	6.79	4.1
T III 2021	113780.5	94948.5	53356.4	86473.64	62.93	37.07	42.41	1.96	11.98	0.76	48.62	3.19	3.45	6.84	4.1
T IV 2021	118534.2	99100.3	56359.2	90081.89	62.08	37.92	42.61	2.01	12.35	0.74	48.54	4.13	0.39	8.84	3.93
T I 2022	118270.2	97922.1	58065.3	83916.42	61.14	38.86	44.48	2.71	15.97	0.74	0	5.41	0.48	9.64	3.96
T II 2022	120397.6	99211.9	60193.5	85786.80	61.26	38.74	43.49	2.64	15.83	0.74	0	9.5	0.44	11.3	4.04
T III 2022	124995.3	102591.1	60233.3	87982.87	60.91	39.09	42.31	3.1	18.09	0.74	0	13.4	0.74	13.41	4.27
T IV 2022	131443.7	108164	61627.2	94968.57	62.14	37.86	39.96	2.89	17.03	0.67	0	13.2	2.46	13.97	5.13
T I 2023	138271.7	113535	61121.6	100153.88	60.66	39.34	36.59	3.15	18.33	0.66	0	9.94	2.1	14.29	5.77
T II 2023	144446.8	119534	61987.6	106260.61	60.00	40.00	35.89	3.43	19.82	0.64	0	6.29	2.59	12.61	6.36
T III 2023	144855.5	118993	62298.9	105972.88	60.80	39.20	36.85	3.08	17.91	0.66	0	4.39	2.19	11.15	6.95
T IV 2023	153929.6	127287	63895.5	113861.26	58.92	41.08	36.85	2.78	16.20	0.69	0	4.13	2.21	10.22	6.8
T I 2024	157813.6	130793	65246.1	117479.66	57.78	42.22	36.02	2.10	12.12	0.70	0	3.55	1.50	9.48	6.36

* stoc la sfârșitul perioadei

SECTORUL BANCAR

Perioada	Indicatori					Structura Depozitelor, %					Veniturile și profitabilitatea, %		Rata dobânzii la depozite, %			Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL*	Total Obligatiuni, mil. MDL*	Total Credite, mil. MDL*	Total Depozite mil. MDL*	depozite ale fizice/total depozite	depozite ale pers. juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	ROA	ROE	Rata lichidității, %	prin principal I > 20%	în moneda națională	în moneda străină	în moneda națională	în moneda străină		
Ianuarie 2022	1171948	975269	558560	8835885	63.32	36.68	43.22	2.39	14.93	0.74	0	4.86	0.37	9.09	4.21		
Februarie 2022	1184655	983768	569361	8789174	62.74	37.26	44.52	2.58	14.98	0.74	0	4.98	0.37	9.21	4.13		
Martie 2022	1182702	979221	580653	8391642	61.14	38.86	44.48	2.71	15.97	0.74	0	5.41	0.48	9.64	3.96		
Aprilie 2022	1160020	953898	577529	8245823	61.48	38.52	43.51	2.67	15.76	0.75	0	6.6	0.37	10.2	3.97		
Mai 2022	1186061	976098	594360	8525940	60.55	39.45	44.12	2.87	16.88	0.75	0	8.2	0.42	10.5	3.96		
Iunie 2022	1203976	992119	601935	8578680	61.26	38.74	43.49	2.64	15.83	0.74	0	9.5	0.44	11.3	4.04		
Iulie 2022	1221553	1006289	599381	8578680	60.80	39.20	43.13	2.71	16.17	0.74	0	10.2	0.44	12.7	4.27		
August 2022	1230208	1010567	601138	8793505	60.14	39.86	42.62	2.92	17.36	0.74	0	11.33	0.6	13.16	4.31		
Septembrie 2022	1249953	102591.1	602333	8798287	60.91	39.09	42.31	3.05	18.09	0.74	0	12.4	0.74	13.41	4.27		
Octombrie 2022	1268276	104034.7	60476.9	8953726	60.79	39.21	41.23	3.1	18.32	0.73	0	12.5	0.87	14.31	4.47		
Noiembrie 2022	1289376	105802	61842.0	9246851	61.06	38.94	41.36	3.08	18.16	0.68	0	13.6	1.79	14.2	4.66		
Decembrie 2022	1314437	108164	61627.2	9496857	62.14	37.86	39.96	2.89	17.03	0.67	0	13.2	2.46	13.97	5.13		
Ianuarie 2023	1333428	109550	60506.6	9609890	62.18	37.82	38.59	4.1	23.93	0.66	0	13.04	2.36	14.26	5.76		
Februarie 2023	1357113	111458	60526.1	9797853	61.62	38.38	37.41	3.79	22.01	0.66	0	11.1	2.29	14.34	5.72		
Martie 2023	1382717	113535	61121.6	10015388	60.66	39.34	36.59	3.15	18.33	0.66	0	9.94	2.1	14.29	5.77		
Aprilie 2023	1399875	114919	61260.3	10142398	60.70	39.30	35.36	3.19	18.61	0.65	0	8.26	2.13	13.63	5.98		
Mai 2023	1421437	116772	60788.5	10382913	59.22	40.78	34.72	3.57	20.72	0.65	0	7.64	2.16	13.36	6.02		
Iunie 2023	1444468	119534	61987.6	10655196	60.00	40.00	35.89	3.43	19.82	0.64	0	6.29	2.59	12.61	6.36		
Iulie 2023	1443797	119187	62015.1	10626061	60.38	39.62	36.23	3.57	20.66	0.64	0	5.08	2.54	11.73	6.48		
August 2023	1430062	117451	61890.7	10468682	31.27	38.73	37.02	3.8	22.06	0.6511	0	4.52	2.18	11.33	6.67		
Septembrie 2023	1448555	118993	62298.9	10597238	60.80	39.20	37.37	3.08	17.91	0.66	0	4.29	2.19	11.15	6.95		
Octombrie 2023	1448555	120325	62298.9	10699844	60.75	39.25	37.47	3.0	17.47	0.67	0	4.3	1.96	10.74	6.49		
Noiembrie 2023	1464699	122494	63365.9	10918995	60.48	39.52	37.33	2.93	17.03	0.70	0	4.29	1.79	10.58	6.67		
Decembrie 2023	1539296	127287	63895.5	11386126	58.92	41.08	36.85	2.78	16.20	0.69	0	4.13	2.21	10.22	6.8		
Ianuarie 2024	1571213	127315	62703.2	11433028	58.57	41.43	36.61	2.52	15.02	0.68	0	4.18	1.86	9.97	6.59		
Februarie 2024	1541237	130358	63987.0	11726496	57.75	42.25	36.16	2.15	12.84	0.68	0	3.81	1.8	9.63	6.34		
Martie 2024	1578136	130793	65246.1	11747966	57.78	42.22	36.02	2.10	12.12	0.70	0	3.55	1.50	9.48	6.36		

* stoc la sfârșitul perioadei

SECTORUL EXTERN: BALANȚA DE PLĂȚI

Perioada	Cont Curent	Cotul de Capital	Contul financiar	Investiții directe, nete
2022	-2482,26	20,18	-2462,08	-541,08
2023	-1973,65	81,85	-1837,46	-416,26
Trimestrul I 2022	-565,67	-7,59	-616,18	-177,15
Trimestrul II 2022	-465,90	-2,04	-436,57	-111,35
Trimestrul III 2022	-629,53	-9,56	-619,67	-192,08
Trimestrul IV 2022	-821,16	20,22	-765,24	-60,50
Trimestrul I 2023	-498,78	14,17	-465,47	-139,13
Trimestrul II 2023	-396,14	25,09	-294,67	-58,12
Trimestrul III 2023	-555,86	24,97	-616,28	-105,74
Trimestrul IV 2023	-522,87	17,62	-461,04	-113,27

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR CU BUNURI

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale cu bunuri, mil. USD					Valoarea exportului, mil. USD					Valoarea importului, mil. USD					Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %	
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE			Alte țări
2019	8621,3	1856,1	4694,1	2075,3	2779,5	439,2	1818,7	525,6	5841,8	1416,9	2875,4	1549,7	-3062,3			47,6		
2020	7901	1694,6	4128,8	2077,5	2485,2	377	1658,4	449,8	5415,7	1317,6	2470,4	1627,7	-2930,5			45,9		
2021	10321,0	2371,5	5068,5	2881,0	3144,4	466,2	1919,4	758,8	7176,6	1905,3	3149,1	2122,2	-4032,2			43,8		
2022	13552,8	3227,4	6898,8	3426,6	4335,0	1043,0	2539,8	752,2	9218,6	2184,4	4359,0	2674,4	4882,8			49,1		
2023	12722,3	2506,6	9341,4	3380,9	4048,6	890,9	2646,8	504,9	8673,7	1609,7	4188	2876	4625,1			46,8		
Trimestrul I 2020	2040,8	436,5	1095,1	509,2	675	94,9	447,4	132,7	1365,8	341,6	647,7	376,5	-690,8			49,4		
Trimestrul II 2020	1523,2	343,1	466	414,1	495,2	98,9	295,3	101	1028	244,2	170,7	313,1	-532,8			48,2		
Trimestrul III 2020	2024	452,5	1049,8	521,8	585,3	81,2	416,5	87,6	1438,8	371,3	633,3	434,2	853,5			40,6		
Trimestrul IV 2020	2313,1	462,9	1218,1	632,4	729,4	101,9	499,3	128,5	1583,7	361	718,8	503,9	854,3			46,1		
Trimestrul I 2021	2235,7	472,6	1171,1	592,3	684,6	112	439,3	133,4	1551,1	360,7	731,8	458,9	866,5			44,1		
Trimestrul II 2021	2362,1	478,5	1236,6	647	646,8	96,5	419,6	130,7	1715,3	382	817	516,3	1068,5			37,7		
Trimestrul III 2021	2578,4	605,5	1203,8	769,1	771,8	114,5	429,1	228,2	1806,6	491,0	774,7	540,9	1034,8			42,7		
Trimestrul IV 2021	3143,5	814,8	1456,5	827,2	1041,4	143,2	630,4	267,5	2102,4	671,6	826,1	604,7	1061,3			49,5		
Trimestrul I 2022	3100,4	731,5	1611,8	757,1	1062,8	102,6	713,5	246,7	2037,6	628,9	898,3	510,4	974,8			52,2		
Trimestrul II 2022	3540,2	833,1	1789,4	917,7	1228,7	308,4	696,3	224,0	2311,5	524,7	1093,1	693,7	1082,8			53,2		
Trimestrul III 2022	3371,6	876,6	1614,8	880,2	986,2	316,3	530,8	139,1	2385,4	560,3	1084,0	741,1	1399,2			48,7		
Trimestrul IV 2022	3540,6	786,2	1882,8	871,6	1057,3	315,7	599,2	142,4	2483,3	470,5	1283,6	729,2	1426,0			42,6		
Trimestrul I 2023	3378,9	791,2	1781,1	806,6	1072,0	266,3	667,3	138,4	2306,9	524,9	113,8	668,2	1234,9			46,4		
Trimestrul II 2023	3035,9	623,1	1583,6	829,2	970,5	257,5	583,9	129,1	2065,4	365,6	999,7	700,1	1094,9			47,0		
Trimestrul III 2023	3014,5	488,4	1672,2	853,9	973,9	196,8	676,3	100,8	2040,6	291,6	995,9	953,1	1066,7			47,7		
Trimestrul IV 2023	3293,0	603,9	1797,9	891,2	1032,2	176,3	719,3	136,6	2260,8	427,6	1078,6	754,6	1228,6			45,9		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

SECTORUL EXTERN: INDICIIL COMERȚULUI CU BUNURI						
Perioada	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare a importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %
2019	102,7	101,5	96,2	96,8	106,8	104,9
2020	88,9	92,6	107,6	94,05	82,6	98,1
2021	127,7	134,7	109,6	114,2	117,0	117,8
2022	143,6	129	109,01	117,9	131,7	109,5
2023	94,1	94,7	88,3	96,9	106,5	97,5
Trimestrul I 2020	92,1	100,1	103,2	95,1	89,2	105,2
Trimestrul I 2020	78,8	71,3	106,4	88,3	74,1	80,7
Trimestrul III 2020	88,0	98,2	109,1	96,4	80,7	101,9
Trimestrul IV 2020	96,9	100,9	112	96,4	86,5	104,7
Trimestrul I 2021	101,4	113,6	113,6	104,1	89,3	109,2
Trimestrul II 2021	130,6	166,8	110,6	116,0	118,1	143,8
Trimestrul III 2021	136,1	125,8	108,1	115,1	125,9	109,1
Trimestrul IV 2021	142,7	132,7	105,9	121,6	134,7	109,2
Trimestrul I 2022	155,2	131,4	108,7	127,1	142,7	103,4
Trimestrul II 2022	189,8	134,6	107,9	117,6	175,9	114,5
Trimestrul III 2022	127,8	131,9	113,5	117,4	112,5	112,4
Trimestrul IV 2022	101,6	118,1	106,1	109,9	95,7	107,5
Trimestrul I 2023	100,9	113,1	94,4	105,1	106,9	107,7
Trimestrul II 2023	79,0	89,3	84,1	93,1	93,9	96,0
Trimestrul III 2023	98,5	85,5	85,6	96,6	115,1	88,5
Trimestrul IV 2023	97,9	91,0	88,9	92,8	110,1	98,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

SECTORUL EXTERN

Valoarea exporturilor, mil.USD

	T1/20	T2/20	T3/20	T4/20	T1/21	T2/21	T3/21	T4/21	T1/22	T11/22	T11/22	T11/22	T4/22	T1/23	T2/23	T3/23	T4/23
Total export	675	495,2	567,3	729,6	684,6	646,8	771,8	1041,4	1062,8	1227,7	986,2	1057,3	1072,0	970,6	973,8	1032,2	
Produse agroalimentare	340,1	238,7	179,8	208,3	194,9	179,3	307,7	459,5	611,5	431,6	280,3	408,7	385,8	284,0	324,1	422,3	
Fruite și legume	94,3	68,7	59,1	81,3	72,6	60,6	72	109,8	69,4	96,5	48,3	62,0	91,8	67,6	83,3	141,9	
Cereale	71	36,3	11,8	7,7	30,4	28,6	159,3	170,4	177,7	150,1	63,1	32,6	119,3	70,3	108,9	130,8	
Semințe oleaginoase	57	30,1	36,04	99,9	57,2	20,2	60,4	118,9	146,7	111,3	67,5	66,9	48,5	43,8	104,0	86,0	
Băuturi	50,7	52,2	56	53,2	45,3	48,9	46,1	56,5	46,7	40,8	65,9	65,3	52,9	52,3	52,8	58,1	
Uleiuri	30,1	30,7	9	33,3	24,7	19,3	2,9	74,16	101,2	128,4	53,4	93,2	83,9	57,5	51,3	55,8	
Mașini și echipamente electrice	126,7	93,2	146,5	164,2	174,0	171,7	127,9	161,6	144,8	163,4	122,7	144,7	211,4	209,8	178,4	195,2	
Materiale textile	72	33,0	49,5	49,2	49,9	64,5	64,4	64,1	72,7	62,3	76,6	94,2	72,1	74,4	73,5	68,0	
Medicamente	8	22,1	8,5	17,9	20,9	15,1	23,8	26,5	18,3	8,8	7,2	11,2	11,4	10,9	10,5	12,0	
Mobilă	36,1	20,9	41,7	49,2	44,0	36,4	35,5	41,2	42,2	39,4	37,1	39,3	38,6	33,4	35,9	36,1	

Valoarea importurilor, mil.USD

	T1/20	T2/20	T3/20	T4/20	T1/21	T2/21	T3/21	T4/21	T1/22	T11/22	T11/22	T11/22	T4/22	T1/23	T2/23	T3/23	T4/23
Total import	1365,2	1028	1438,7	1583	1551,1	1715,3	1806,6	2102,4	2037,6	2308,0	2385,4	2463,3	2306,9	2065,4	2040,6	2260,8	
Produse alimentare și animale vii	177,1	139,9	188,7	223,2	262,1	247,8	214,7	261,3	302,8	255,2	305,7	307,4	361,4	298,7	285,8	335,2	
Uleiuri, grăsimi	2,4	2,1	3,5	4,0	3,6	3,2	7,0	9,1	7,9	44,9	12,5	5,7	12,3	8,2	7,6	7,8	
Băuturi și tutun	26,1	20,8	29,9	29,6	24,3	33,2	40,6	34,9	22,6	36,2	38,8	34,8	27,6	38,7	42,8	37,3	
Produse minerale	222	185,8	199,8	212,7	240,1	259,8	261,8	272,2	237	230,6	247,7	259,0	667,8	445,0	408,4	477,4	
Produse farmaceutice	57,4	60,8	57,8	81,6	70,1	79,63	86,7	100,0	76,2	71,4	62,0	69,1	80,2	67,4	68,8	83,4	
Mașini și echipamente, aparate de înregistrat...	297,6	255,3	427,9	439,3	396,1	438,6	463,6	525,1	297,3	349,9	378,7	382,3	331,0	370,9	373,8	418,6	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

Perioada	ÎNREGISTRAREA ȘI RADIEREA ÎNȚREPRINDERILOR	
	Înregistrarea întreprinderilor	Radieră întreprinderilor
2019	6136	10166
2020	5894	11910
2021	6834	6603
2022	6396	4892
2023	7729	8664
Ian.2022	553	268
Feb.2022	661	236
Mar.2022	467	405
Apr.2022	545	429
Mai 2022	502	585
Iunie 2022	516	349
Iulie 2022	538	777
Aug. 2022	514	393
Septem. 2022	556	185
Oct. 2022	491	554
Noiem. 2022	527	388
Dec. 2022	526	323
Ian. 2023	588	591
Feb.2023	657	524
Mar.2023	722	864
Apr.2023	592	968
Mai 2023	677	624
Iunie 2023	645	614
Iulie 2023	626	600
Aug. 2023	672	673
Septem. 2023	635	1122
Oct. 2023	660	813
Noiem. 2023	716	576
Dec. 2023	539	695

Sursa: Agenția Servicii Publice. <http://www.date.gov.md>

Perioada	PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ																	
	Numărul persoane- lor active economic (mii pers.)	Rata de activitate a populației, %				Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)	Rata de ocupare a populației, %				Numărul șomerilor BIM (mii pers.)	Rata șomajului, %						
		Total	bărbați	femei	rural		Total	bărbați	femei	rural		Total	bărbați	femei	urban	rural		
																	urban	rural
2019*	919,3	42,3	47,0	38,2	49,4	37,6	872,4	40,1	44,2	36,5	47,0	35,6	46,9	5,1	5,8	4,4	4,9	5,3
2020*	867,3	40,3	45,1	36,1	46,5	36,3	834,2	38,8	43,1	35,0	44,4	35,1	33,1	3,8	4,3	3,2	4,5	3,3
2021*	871,6	41,1	46,5	36,4	47,1	37,2	843,4	39,8	44,7	35,4	45,6	36,0	28,2	3,2	3,8	2,5	3,2	3,2
2022*	890,0	41,8	46,3	37,8	49,1	37,1	862,3	40,5	44,7	36,8	47,3	36,1	27,7	3,1	3,5	2,6	3,6	2,7
2023*	929,5	45,1	49,5	41,4	49,8	41,7	886,9	43,1	47,1	39,7	47,4	39,9	42,6	4,6	5,0	4,2	4,8	4,4
Trimestrul I 2019*	898,6	41,3	46,5	36,7	48,1	36,8	829,0	38,1	42,4	34,3	45,5	33,2	69,6	7,7	8,9	6,5	5,4	9,7
Trimestrul II 2019*	943,0	43,4	48,6	38,8	50,8	38,4	901,1	41,4	45,8	37,6	48,2	36,9	42,0	4,5	5,7	3,1	5,1	3,9
Trimestrul III 2019*	947,7	43,6	48,0	39,7	50,9	38,8	909,8	41,8	46,1	38,2	48,5	37,5	37,8	4,0	4,1	3,9	4,6	3,4
Trimestrul IV 2019*	887,7	40,8	44,7	37,5	48,0	36,2	849,7	39,1	42,7	35,9	45,8	34,7	38,1	4,3	4,5	4,0	4,5	4,1
Trimestrul I 2020*	840,6	39,1	43,5	35,2	46,4	34,3	806,3	37,5	41,5	34,0	44,4	33,0	34,2	4,1	4,6	3,5	4,4	3,8
Trimestrul II 2020*	857,7	39,9	44,8	35,6	45,1	36,5	821,5	38,2	42,6	34,3	42,6	35,3	36,2	4,2	4,9	3,5	5,5	3,2
Trimestrul III 2020*	893,6	41,5	46,7	37,0	46,7	38,1	863,4	40,1	45,0	35,9	44,7	37,1	30,2	3,4	3,7	3,0	4,3	2,6
Trimestrul IV 2020*	877,4	40,8	45,3	36,8	47,6	36,3	845,6	39,3	43,4	35,7	45,9	35,0	31,8	3,6	4,2	2,9	3,7	3,6
Trimestrul I 2021*	833,9	39,3	44,3	35,0	46,9	34,5	798,1	37,6	41,9	33,9	45,1	32,9	35,8	4,3	5,4	3,1	3,9	4,6
Trimestrul II 2021*	874,0	41,2	47,3	35,9	46,0	38,1	842,6	39,7	45,6	34,5	44,0	37,0	31,4	3,6	3,5	3,7	4,4	3,0
Trimestrul III 2021*	908,3	42,8	48,8	37,7	47,4	39,8	885,7	41,8	47,2	37,1	46,2	38,9	22,6	2,5	3,3	1,6	2,6	2,4
Trimestrul IV 2021*	870,3	41,0	45,7	37,0	48,1	36,5	847,4	40,0	44,2	36,2	47,1	35,4	22,9	2,6	3,3	1,9	2,0	3,2
Trimestrul I 2022*	854,2	40,1	44,4	36,3	48,6	34,7	828,5	38,9	42,7	35,5	47,1	33,7	25,7	3,0	3,8	2,1	3,1	2,9
Trimestrul II 2022*	900,4	42,3	47,1	38,0	49,2	37,9	878,9	41,3	45,9	37,2	47,5	37,3	21,6	2,4	2,6	2,2	3,5	1,5
Trimestrul III 2022*	901,8	42,3	46,5	38,7	48,9	38,1	879,5	41,3	45,3	37,8	47,2	37,5	22,3	2,5	2,6	2,4	3,5	1,6
Trimestrul IV 2022*	903,7	42,4	47,2	38,3	49,7	37,7	862,4	40,5	44,8	36,8	47,7	35,9	41,2	4,6	5,2	3,9	4,2	4,9
Trimestrul I 2023*	916,1	44,5	49,6	40,2	51,1	39,6	865,3	42,0	46,5	38,2	48,6	37,2	50,8	5,5	6,2	4,9	4,9	6,2
Trimestrul II 2023*	935,1	45,4	49,8	41,8	49,1	42,7	899,6	43,7	47,6	40,4	46,7	41,5	35,5	3,8	4,3	3,3	5,0	2,8
Trimestrul III 2023*	947,1	46,0	50,6	42,1	48,6	44,1	907,9	44,1	48,3	40,5	46,1	42,6	39,2	4,1	4,5	3,8	5,1	3,4
Trimestrul IV 2023*	919,6	44,7	48,2	41,6	50,5	40,3	874,7	42,5	45,9	39,6	48,3	38,2	45,0	4,9	4,9	4,9	4,4	5,4

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Note: La estimarea rezultatelor cercetării Anchetei Forței de Muncă s-a utilizat numărul populației cu reședință obișnuită.

*În 2019, în metodologia Anchetei Forței de Muncă a fost implementat un nou plan de sondaj și a fost revizuită definiția ocupării și, prin urmare, datele nu sunt comparabile cu cele din anii precedenți.

Perioada	REMUNERAREA MUNCII										
	Câștigul salarial mediu lunar - Total		Indicele câștigului salarial nominal lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %			Indicele câștigului salarial real lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %					
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	MDL	
Trimestrul I 2019	6923.0	403.7	355.3	117.2	114.5	123.7	114.3				
Trimestrul II 2019	7302.6	407.2	362.6	114.6	106.5	113.2	110.2				
Trimestrul III 2019	7385.0	416.0	373.9	113.5	106.7	111.5	107.4				
Trimestrul IV 2019	7813.1	447.6	404.4	111.8	109.6	113.1	104.3				
Trimestrul I 2020	7633.9	434.0	393.5	110.3	107.5	110.8	103.7				
Trimestrul II 2020	7849.0	441.9	401.9	107.5	108.5	110.8	102.9				
Trimestrul III 2020	8074.3	480.5	411.6	109.3	115.5	110.1	105.8				
Trimestrul IV 2020	8859.9	517.2	433.9	113.4	115.5	107.3	112.3				
Trimestrul I 2021	8468.6	484.1	401.1	110.9	111.5	101.9	110.0				
Trimestrul II 2021	9044.5	507.3	421.3	115.2	114.8	104.8	111.8				
Trimestrul III 2021	9175.7	515.4	437.0	113.6	107.3	106.2	108.3				
Trimestrul IV 2021	9767.6	555.0	485.1	110.2	107.3	111.8	98.7				
Trimestrul I 2022	9560.8	528.4	470.8	112.9	109.2	117.4	94.8				
Trimestrul II 2022	10376.2	551.2	516.5	114.7	108.7	122.6	88.7				
Trimestrul III 2022	10648.1	551.1	546.1	116.0	106.9	125.0	86.6				
Trimestrul IV 2022	11539.1	596.2	585.5	118.1	107.4	120.7	89.4				
Trimestrul I 2023	11486.2	609.5	568.1	120.1	115.3	120.7	96.1				
Trimestrul II 2023	12175.9	678.3	622.7	117.3	123.1	120.6	101.3				
Trimestrul III 2023	12357.2	689.5	632.9	116.1	125.1	115.9	105.9				
Trimestrul IV 2023	13401.1	747.2	694.9	116.1	125.3	118.7	110.3				

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

REMUNERAREA MUNCII DUPĂ ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Activități economice	Total economice	Agricultura și pescuit	Industria	Construcții	Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și motocicletelor	Transport și depozitare	Activități de cazare și alimentație publică	Informații și comunicații	Activități financiare și de asigurări	Tranzacții imobiliare	Activități profesionale, științifice și tehnice	Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	Administrație publică și activități de servicii obligatorii	Învățământ	Sănătate și asistență socială	Artă, activități de recreere și de agrement	Alte activități de servicii
Trimestrul I 2019	6923.0	424.1	6480.8	6558.0	6241.6	6438.3	4702.2	15454.9	12502.5	5673.4	9421.0	5158.1	9404.2	6247.7	6469.1	5015.0	8188.3
Trimestrul II 2019	7302.6	4578.3	7143.0	7187.5	6564.1	6933.4	4965.9	16056.6	13834.4	6008.5	9748.4	5694.9	8665.2	6523.3	7300.1	5158.8	8540.0
Trimestrul III 2019	7385.0	5180.0	7372.9	7661.5	6880.2	7265.7	5372.3	16174.6	13087.2	6239.9	9776.6	5966.1	8692.8	6203.4	6915.1	5065.1	8882.8
Trimestrul IV 2019	7813.1	5291.0	7728.3	7751.3	7233.9	7285.8	5508.3	17589.5	15918.6	6478.2	10243.0	6201.2	8897.3	6379.6	7952.2	5274.3	9499.7
2019	7356.1	4834.4	7184.3	7301.5	6729.4	6979.3	5136.5	16323.5	13834.0	6096.9	9792.6	5748.2	8916.9	6338.7	7160.1	5128.4	8773.4
Trimestrul I 2020	7633.9	4842.6	7319.9	7145.5	7123.0	6685.1	5152.2	17786.3	13728.5	6309.2	9952.3	6041.1	9337.6	6827.8	7082.4	5587.4	8964.2
Trimestrul II 2020	7849.0	4994.1	7245.1	7265.0	6977.8	6027.1	4944.6	18528.4	14367.5	6406.9	10164.6	6032.5	9369.8	7015.4	8472.1	5483.9	10112.6
Trimestrul III 2020	8074.3	5282.8	7928.5	8105.8	7370.1	6843.2	5100.0	18118.4	14099.3	6698.6	10190.9	6448.0	9696.2	6570.4	8711.3	5620.7	9885.6
Trimestrul IV 2020	8859.9	5553.0	8183.5	8270.8	7873.5	6982.4	5141.8	20310.8	16006.0	6927.2	11201.7	6578.7	10656.3	7663.5	10571.1	6310.0	10955.5
2020	8107.5	5167.3	7673.6	7728.1	7346.4	6647.3	5105.7	18685.3	14555.0	6587.7	10378.1	6273.7	9769.4	7023.3	8718.9	5752.8	9957.2
Trimestrul I 2021	8468.6	4835.7	7655.0	7211.5	7462.6	6655.1	5105.0	19914.5	15428.9	6888.4	10791.1	6516.4	9876.3	7149.2	10639.2	5908.4	9998.1
Trimestrul II 2021	9044.5	5206.4	8197.0	7880.2	7982.3	7156.5	5184.8	21753.9	16698.6	7304.3	11421.3	6773.0	10273.5	7593.7	11574.7	6169.3	10525.7
Trimestrul III 2021	9175.7	6126.0	8528.5	8530.5	8408.8	7856.6	5706.4	21703.6	16684.9	7537.1	11775.5	6989.9	10348.4	7184.7	10833.9	6169.1	10981.4
Trimestrul IV 2021	9767.6	6850.4	8953.8	8774.8	8804.6	7827.6	5232.8	22335.3	18666.9	7767.6	12351.0	7269.5	11085.8	7832.2	12132.9	6903.5	11630.8
2021	9115.9	5790.9	8333.6	8106.2	8163.5	7376.8	5442.9	21429.3	16878.3	7371.6	11582.9	6887.8	10395.7	7440.5	11299.5	6289.2	10784.9
Trimestrul I 2022	9560.8	6258.2	8633.6	8158.8	8715.6	7587.4	6130.4	24489.0	17365.9	7764.0	11475.7	6963.0	10829.8	7833.6	10781.4	6610.7	11791.3
Trimestrul II 2022	10376.2	6667.2	9533.9	9138.4	9246.1	8363.9	6658.2	26517.9	20401.2	8460.0	12668.9	7759.6	11790.6	8288.6	11730.3	7258.9	12566.3
Trimestrul III 2022	10648.1	7333.6	10123.7	9913.1	9703.7	9775.4	7184.6	26399.6	20623.4	8712.0	12698.6	8039.5	11675.9	8126.2	11207.1	7252.7	13186.2
Trimestrul IV 2022	11539.1	7709.4	10315.5	10051.4	10128.3	9999.7	7370.7	28730.4	22940.9	8859.6	14311.8	8448.2	13330.1	9418.7	12863.8	8312.4	14591.5
2022	10529.1	7000.7	9647.4	9316.6	9443.2	8936.8	6850.9	26537.3	20327.2	8441.8	12767.2	7801.2	11901.7	8417.1	11651.1	7361.1	13047.7
Trimestrul I 2023	11486.2	7046.4	10181.5	9780.5	10366.5	10442.6	7217.0	29841.8	21711.9	9173.0	13467.8	9275.9	12659.7	9577.7	12122.0	8583.6	14337.1
Trimestrul II 2023	12175.9	7643.0	11073.5	10188.5	10860.0	10684.6	7445.8	30321.3	24704.0	9699.9	13905.8	9546.3	13455.9	9950.1	13585.9	9047.8	14691.7
Trimestrul III 2023	12357.2	8344.3	11545.0	10778.8	11487.0	11098.6	7876.2	30309.5	23463.7	9878.4	14303.0	9585.6	13733.9	9662.9	13064.8	8644.9	15550.6
Trimestrul IV 2023	13401.1	8843.6	12065.2	11455.5	11897.2	11112.5	8163.4	31367.0	25751.6	10406.8	15478.9	9696.8	15590.8	10989.0	15804.0	10005.3	16782.6
2023	12354.7	7982.9	11210.6	10564.6	11152.2	10833.3	7676.4	30509.2	23910.2	9788.7	14293.0	9525.4	13859.7	10046.2	13647.5	9071.7	15341.5

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Notă: Informația cuprinde unitățile din sectorul real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare, indiferent de numărul de salariați

Perioada	VENITURILE DISPONIBILE ALE POPULAȚIEI									
	Veniturile disponibile ale populației, MDL	Structura veniturilor disponibile ale populației, %								
	activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestații sociale	alte surse				
2019	2880.6	8.9	6.3	0.3	18.7	15.6				
2020	3096.6	8.3	6.3	0.2	19.3	15.6				
2021	3510.1	8.1	7.4	0.2	18.5	15.0				
2022	4252.7	7.8	6.2	0.2	20.3	14.8				
2023	4915.6	6.4	6.3	0.4	20.7	13.8				
Trimestrul I 2019	2722.5	9.1	5.6	0.0	19.5	17.5				
Trimestrul II 2019	2934.2	8.4	7.2	0.1	19.4	14.7				
Trimestrul III 2019	2930.4	9.7	6.5	0.9	18.1	14.6				
Trimestrul IV 2019	2932.7	8.4	5.8	0.2	17.9	16.0				
Trimestrul I 2020	3071.4	8.0	6.4	0.0	20.7	15.4				
Trimestrul II 2020	2936.9	9.0	6.2	0.0	19.0	15.6				
Trimestrul III 2020	3143.5	8.2	6.3	0.0	17.2	16.1				
Trimestrul IV 2020	3240.2	8.1	6.3	0.7	20.5	15.4				
Trimestrul I 2021	3242.4	7.7	6.6	0.4	19.7	16.5				
Trimestrul II 2021	3619.4	7.9	8.2	0.5	19.3	14.9				
Trimestrul III 2021	3549.6	9.0	7.8	0.0	17.0	14.4				
Trimestrul IV 2021	3642.6	7.8	6.9	-	18.3	14.5				
Trimestrul I 2022	3734.7	8.2	6.1	0.3	20.1	15.9				
Trimestrul II 2022	4193.9	50.5	6.5	0.0	21.4	14.3				
Trimestrul III 2022	4313.9	50.7	7.2	0.2	18.5	15.2				
Trimestrul IV 2022	4772.7	51.8	5.2	0.2	21.2	14.0				
Trimestrul I 2023	4440.9	51.0	4.9	0.1	21.5	15.0				
Trimestrul II 2023	5056.9	54.5	6.7	0.4	19.6	12.4				
Trimestrul III 2023	4990.6	50.2	8.9	0.9	20.3	13.5				
Trimestrul IV 2023	5189.6	53.9	4.6	0.1	21.3	14.6				

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Notă: La baza estimării indicatorilor a fost utilizat numărul populației cu reședință obișnuită. Începând cu anul 2019 datele nu sunt comparabile cu perioada precedentă, deoarece a fost modificată metodologia CBGG.

Perioada	CHELTUIELILE DE CONSUM ALE POPULAȚIEI												
	Structura cheltuielilor de consum ale populației, %												
	Cheltuielile de consum ale populației, MDL	Produse alimentare și băuturi nealcoolice	Băuturi alcoolice și tutun	Îmbrăcăminte și încălțăminte	Locuință, apă, electricitate și gaze	Mobilier, dotarea și întreținerea locuinței	Sănătate	Transport	Telecomunicație	Recreere și cultură	Educație	Restaurante și hoteluri	Diverse produse și servicii
2019	2786.5	40.6	1.8	9.7	16.2	5.1	5.2	6.1	4.5	2.8	1.1	2.6	4.3
2020	2791.2	43.5	2.0	8.8	16.1	5.6	4.7	5.5	4.7	2.4	0.8	2.0	4.1
2021	3039.5	41.9	2.0	9.1	15.2	5.7	5.7	6.5	4.5	2.1	1.0	2.2	4.2
2022	3711.9	41.1	1.7	8.4	16.3	5.8	5.1	7.4	4.0	2.6	0.9	2.2	4.5
2023	4248.4	39.7	1.7	7.8	17.6	5.3	4.4	7.0	4.3	3.0	1.2	3.2	4.8
Trimestrul I 2019	2660.1	40.4	1.9	9.3	15.8	4.8	6.2	6.5	4.7	3.0	1.2	2.2	4.1
Trimestrul II 2019	2850.7	41.1	1.8	10.0	15.9	5.1	5.2	5.4	4.6	2.6	1.1	2.6	4.6
Trimestrul III 2019	2817.6	40.8	1.9	9.7	16.6	5.1	5.0	6.1	4.2	2.8	1.1	2.3	4.4
Trimestrul IV 2019	2818.1	40.1	1.6	9.6	16.5	5.4	4.5	6.4	4.5	2.9	1.2	3.2	4.0
Trimestrul I 2020	2851.4	41.8	1.9	9.3	15.0	5.7	5.3	6.0	4.6	2.3	0.9	2.9	4.1
Trimestrul II 2020	2670.6	45.4	2.3	8.4	17.1	5.7	3.8	4.4	4.8	2.6	0.6	0.9	4.1
Trimestrul III 2020	2852.0	44.0	1.9	8.4	16.5	5.3	4.5	6.3	4.4	2.3	0.6	2.0	3.7
Trimestrul IV 2020	2781.4	42.8	1.8	9.2	16.0	5.7	4.9	5.1	5.0	2.2	0.9	2.0	4.3
Trimestrul I 2021	2832.6	43.2	1.9	8.9	15.3	5.2	5.8	5.5	4.7	2.2	1.3	2.0	4.1
Trimestrul II 2021	3005.3	43.0	1.8	9.0	15.5	5.3	5.2	7.1	4.5	1.5	0.9	2.0	4.1
Trimestrul III 2021	3094.5	41.7	2.4	9.0	15.1	5.9	5.2	6.3	4.4	2.4	0.8	2.4	4.5
Trimestrul IV 2021	3226.4	40.1	2.0	9.4	14.8	6.5	6.7	7.0	4.3	2.2	0.9	2.1	4.0
Trimestrul I 2022	3264.6	42.0	2.1	8.7	16.2	6.0	4.8	6.9	4.3	2.2	0.8	1.7	4.4
Trimestrul II 2022	3658.9	41.1	1.8	8.6	15.5	5.9	4.9	8.0	4.1	2.0	1.0	2.2	4.9
Trimestrul III 2022	3960.6	41.4	1.5	8.0	16.0	5.8	5.1	8.0	3.9	2.6	0.8	2.5	4.4
Trimestrul IV 2022	3963.8	40.0	1.6	8.4	17.4	5.5	5.3	6.7	3.8	3.4	1.0	2.3	4.4
Trimestrul I 2023	3963.3	41.1	1.9	7.3	18.1	5.1	4.8	7.1	3.7	2.4	1.2	2.4	4.8
Trimestrul II 2023	4222.4	40.8	1.7	7.6	18.8	5.3	4.2	5.7	4.0	2.9	1.2	2.8	5.1
Trimestrul III 2023	4315.5	39.6	1.8	7.9	18.0	5.4	4.3	6.2	3.8	3.5	1.3	3.6	4.5
Trimestrul IV 2023	4493.4	37.4	1.6	8.3	15.6	5.4	4.4	8.7	5.7	3.0	1.1	3.9	4.8

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Notă: La baza estimării indicatorilor a fost utilizat numărul populației cu reședință obișnuită. Începând cu anul 2019 datele nu sunt comparabile cu perioada precedentă, deoarece a fost modificată metodologia CBGC.

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Perioada	INFRACȚIUNI																								
	Infracțiuni înregistrate - total (cauze)	Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)				Infracțiuni contra patrimoniului (cauze)								Infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale (cauze)				Infracțiuni contra familiei și minorilor (cauze)			Infracțiuni economice (cauze)			Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice (cauze)	
		Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Viol	Total	Furt	Tălbărire	Jaf	Escrocherie	Pungașie	Șantaaj	Total	Infracțiuni legate de droguri	Total	Trafic de copii	Total	Contrabanda	Fabricarea banilor falși	Total	Huliganism				
																						Total	Furt	Tălbărire	Jaf
2019	31657	1127	175	199	644	331	15116	10378	98	645	2114	1001	81	1183	1052	1142	29	538	135	199	1523	1342			
2020	26342	908	169	163	525	254	11755	8066	62	549	1947	421	58	987	895	1106	21	429	117	113	1208	1064			
2021	27159	878	140	152	555	227	11753	7723	61	521	2126	592	80	892	818	1157	13	490	145	61	1268	1105			
2022	26833	830	136	135	562	249	11573	7639	66	506	1930	843	75	1027	925	1061	22	474	193	40	1344	1067			
2023	24001	775	135	134	551	289	10008	5692	46	378	2650	694	84	1065	994	1123	17	414	184	69	1313	1031			
Trimestrul I 2019	6722	n/d	44	46	n/d	79	n/d	1964	30	165	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	318			
Trimestrul II 2019	14241	n/d	92	90	n/d	150	n/d	4378	49	307	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	647			
Trimestrul III 2019	22699	n/d	134	143	n/d	248	n/d	7407	75	482	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	967			
Trimestrul IV 2019	31657	1127	175	199	644	331	15116	10378	98	645	2114	1001	81	1183	1052	1142	29	538	135	199	1523	1342			
Trimestrul I 2020	6608	n/d	48	45	n/d	64	n/d	1974	21	166	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	289			
Trimestrul II 2020	12091	n/d	80	77	n/d	120	n/d	3863	34	259	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	493			
Trimestrul III 2020	19109	n/d	119	122	n/d	196	n/d	5761	46	404	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	804			
Trimestrul IV 2020	26342	908	169	163	525	254	11755	8066	62	549	1947	421	58	987	895	1106	21	429	117	113	1208	1064			
Trimestrul I 2021	6318	n/d	37	40	n/d	48	n/d	1672	26	119	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	248			
Trimestrul II 2021	12900	n/d	69	66	n/d	108	n/d	3455	40	230	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	513			
Trimestrul III 2021	19760	n/d	101	114	n/d	173	n/d	5483	50	355	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	856			
Trimestrul IV 2021	27159	878	140	152	555	227	11753	7723	61	521	2126	592	80	892	818	1157	13	490	145	61	1268	1105			
Trimestrul I 2022	5961	n/d	37	36	n/d	57	n/d	1549	24	114	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	250			
Trimestrul II 2022	13131	n/d	70	58	n/d	119	n/d	3554	35	253	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	516			
Trimestrul III 2022	20136	n/d	110	112	n/d	195	n/d	5636	52	374	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	824			
Trimestrul IV 2022	26833	830	136	135	562	249	11573	7639	66	506	1930	843	75	1027	925	1061	22	474	193	40	1344	1067			
Trimestrul I 2023	5661	n/d	31	31	n/d	57	n/d	1171	18	90	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	228			
Trimestrul II 2023	11794	n/d	67	69	n/d	113	n/d	2759	27	177	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	486			
Trimestrul III 2023	18057	n/d	103	105	n/d	215	n/d	4311	41	300	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	764			
Trimestrul IV 2023	24001	775	135	134	551	289	10008	5692	46	378	2650	694	84	1065	994	1123	17	414	184	69	1313	1031			

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Redactare: Tamara Zasmenco
Machetare, tehnoredactare, design copertă: Alexandru Sandulescu

Bun de tipar: 26.04.2024, Tirajul 100 ex.
Coli de tipar 7,8, Com.7

Serviciul Editorial, INCE, 2024
MD 2068. Chișinău, str. Ion Creanga, 45.
fax. (+37322) 74-37-94, tel.: (+37322) 50-11-30
www.ince.md